

ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส
และการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา
**Administrative Factors Affecting Good Governance Practices Emphasizing
Transparency and Participation of Subdistrict Administrative
Organizations in Changwat Songkhla**

สลิลกร เชิงพัฒนาะ

Salinporn Choengpattana

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Public Administration
Prince of Songkla University**

2553

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสงขลา
ผู้เขียน	นางสาวสลิลภร เชิงพัฒนา
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา และ (2) ศึกษาปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 359 คน จาก 28 อบต. เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าการถดถอยพหุคูณแบบปกติ

ผลการวิจัย พบว่าระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในภาพรวมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ คุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. ความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล การตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ความเพียงพอของรายได้ ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. และระบบการบริหารงานภายใน อบต. ส่วนปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต.

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย เพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม อบต. ควรเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ โดยจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทั้งในส่วนของการปฏิบัติงานและมาตรฐานทางจริยธรรมตามหลักธรรมาภิบาล อีกทั้ง อบต. จะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง โดยจัดทำประชาคมหมู่บ้านให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาท้องถิ่นควบคู่ไปกับ อบต. อันจะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ ของ อบต. สามารถกระทำได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

Thesis Title Administrative Factors Affecting Good Governance Practices
Emphasizing Transparency and Participation of Subdistrict
Administrative Organizations in Changwat Songkhla

Author Miss Salinporn Choengpattana

Major Program Public Administration

Academic Year 2009

ABSTRACT

The objectives of the study on Administrative Factors Affecting Good Governance Practices Emphasizing Transparency and Participation of Subdistrict Administrative Organizations in Changwat Songkhla were : (1) to determine the level of good governance practices in terms of transparency and participation of Subdistrict Administrative Organizations (SAOs) in Changwat Songkhla, and (2) to investigate administrative factors affecting good governance practices in terms of transparency and participation of Subdistrict Administrative Organizations (SAOs) in Changwat Songkhla. The subjects of the study consisted of SAO presidents, SAO council members and SAO employees who were department heads totaling 359 persons from 28 SAOs. The instrument of this survey research was a questionnaire, and the data collected were analyzed using SPSS and the statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficients and enter multiple regression.

The results of the study revealed that the level of good governance practices in terms of transparency and participation of Subdistrict Administrative Organizations (SAOs) in Changwat Songkhla was at a high level. The administrative factors affecting good governance practices in terms of transparency at present on the significantly at .01 were the administrative characteristics of SAO presidents, the appropriate of organization members, knowledge and understanding of SAO administration, knowledge and understanding of good governance principles, the consciousness of good governance principles, the sufficient of budget, materials and equipment, especially their suitability for the operation of SAO and SAO administration system. Regarding the administrative factors affecting good governance practices in terms of participation at present on the significantly at .05 were knowledge and

understanding of SAO administration, knowledge and understanding of good governance principles and the suitable of materials and equipment for the operation of SAO.

To make the operation of SAOs in Changwat Songkhla in accordance with good governance principles in terms of transparency and participation, it is recommended that training should be organized for administrators and other officials to increase their knowledge and ability in their job performance and to improve their ethic standards according to good governance principles. It is also recommended that SAOs should earnestly promote people participation by establishing the village community in order to provide knowledge about people participation and to raise people's awareness of the importance and benefits of people participation. This is to make the community people-centered to cooperate with SAOs in developing and solving local problems. As a result, SAOs will be able to solve problems thoroughly and efficiently.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
รายการตาราง	(10)
รายการภาพประกอบ	(12)
บทที่	
1 บทนำ	1
ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา	1
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
วัตถุประสงค์การวิจัย	85
สมมติฐานการวิจัย	85
ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย	86
ขอบเขตการวิจัย	86
ข้อตกลงเบื้องต้น	86
นิยามศัพท์เฉพาะ	87
2 วิธีดำเนินการวิจัย	90
การเลือกพื้นที่ศึกษา	90
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	92
แบบแผนการวิจัย	96
เครื่องมือในการวิจัย	97
การเก็บรวบรวมข้อมูล	100
การวิเคราะห์ข้อมูล	101
3 ผลการวิจัย	107
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	107

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4	
สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	133
สรุปผลการวิจัย	134
อภิปรายผลการวิจัย	140
ข้อเสนอแนะการวิจัย	143
บรรณานุกรม	145
ภาคผนวก 1	158
ภาคผนวก 2	180
ภาคผนวก 3	203
ภาคผนวก 4	205
ภาคผนวก 5	211
ประวัติผู้เขียน	213

รายการตาราง

ตาราง		หน้า
1	ตัวชี้วัดเกี่ยวกับหลักความโปร่งใส	48
2	องค์ประกอบหลักความโปร่งใส	49
3	องค์ประกอบของดัชนีชี้วัดตามเป้าหมายของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่เกี่ยวข้องกับหลักความโปร่งใส	50
4	ตัวชี้วัดเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วม	57
5	องค์ประกอบหลักการมีส่วนร่วม	58
6	องค์ประกอบของดัชนีชี้วัดตามเป้าหมายของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่เกี่ยวข้องกับหลักการมีส่วนร่วม	59
7	ระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล	72
8	องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาจำแนกตามขนาด	90
9	ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง	92
10	ข้อมูลจำนวนสมาชิกสภา อบต. ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง	94
11	ข้อมูลโครงสร้างส่วนตำบลของ อบต. ทั้ง 28 แห่ง	95
12	จำนวน ร้อยละ ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	108
13	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ จำแนกตามคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต.	109
14	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต.	110
15	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต.	111
16	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล	112
17	ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล	113
18	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้	116

รายการตาราง (ต่อ)

	หน้า
19 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ จำแนกตามความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ใน การปฏิบัติงานของ อบต.	117
20 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหาร ด้านการจัดการ จำแนกตามระบบการบริหารงานภายใน อบต.	118
21 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติตาม หลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส	119
22 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติตาม หลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม	121
23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม	123
24 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตาม หลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส	127
25 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตาม หลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม	129

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล	73
2	กรอบแนวคิดในการวิจัย	87

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

ระบบราชการไทยในอดีตเป็นระบบที่ยังมีความล้าหลังอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นในด้านของโครงสร้างของระบบที่มีขนาดใหญ่ ส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพและขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติภารกิจ ตลอดจนขาดความสามารถในการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย อีกทั้งในด้านของการปกครองยังคงเป็นลักษณะของการปกครองที่รวมอำนาจผูกขาดโดยรัฐ ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ส่งผลให้กฎระเบียบต่างๆ ไม่สามารถสนองความต้องการของประชาชนได้ จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิรูประบบราชการ เพื่อให้ระบบราชการเป็นกลไกและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพของรัฐในการนำนโยบายไปดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ (วรชยา ศิริวัฒน์, 2548 : 39-40)

การปฏิรูประบบราชการไทยได้เกิดขึ้นอย่างจริงจังนับแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้นมา แต่การปฏิรูปที่ผ่านมายังไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2538 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยได้รับแรงผลักดันอย่างมากจากกระแสโลกาภิวัตน์ประกอบกับสภาวะการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศในภูมิภาค ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนา ปฏิรูปโครงสร้าง และวิธีการปฏิบัติงานของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี, 2544 : 40) โดยเฉพาะปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบกับปัญหาภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่ร้ายแรงและยุ่งยากมากกว่าที่ผ่านมาส่งผลให้พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ตัดสินใจกู้วิกฤติเศรษฐกิจด้วยการเจรจาขอความช่วยเหลือทางการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งกองทุนระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) ได้ตกลงให้ความช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ โดยมีกำหนดเงื่อนไขของการปฏิรูประบบราชการอันเป็นกลไกส่วนหนึ่งในการสร้างธรรมาภิบาล ซึ่งมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดบทบาทของภาครัฐให้เหมาะสมในสังคมการสร้างระบบตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสาธารณชน เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน (วิศรา รัตนสมัย, 2543 : 1)

อย่างไรก็ตามผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ยังไม่สามารถทำให้ระบบการบริหารจัดการประเทศปรับเปลี่ยนสู่การมีระบบธรรมาภิบาลอย่างแท้จริงได้ ระบบและกลไกการบริหารจัดการโดยรวมแม้จะเริ่มเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่เอื้อให้เกิดการสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความเป็นธรรมให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ได้ให้ความสำคัญ

ยิ่งกับการเสริมสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในการบริหารจัดการประเทศอย่างแท้จริง โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาประเทศประเทศ เพราะธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีการเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้มีสิทธิและเสรีภาพในการพัฒนาภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยม หากประเทศใดมีความเป็นประชาธิปไตยมากก็จะเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดกระบวนการรวมตัวของประชาชน เกิดการสร้างค่านิยมใหม่ๆ ทั้งในเรื่องของความเป็นธรรม ความเสมอภาค และความมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 117)

ดังนั้นการที่จะผลักดันยุทธศาสตร์ดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วนนั้น รัฐจะต้องให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการปกครอง โดยการส่งเสริมรูปแบบการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง การเกิดขึ้นของ อบต. ได้รับความคาดหวังให้เป็นกลไกสำคัญในการกระจายอำนาจ การพัฒนา และการปกครองแก่ประชาชน เพราะเห็นว่า อบต. เป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด รู้สภาพปัญหาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามผลการประเมินการบริหารงานของ อบต. ระยะแรกในช่วงปี พ.ศ. 2540-2542 พบว่าการบริหารงานของ อบต. มีปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ อาทิ ปัญหาการทุจริต ปัญหาขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาความขัดแย้งภายใน อบต. ปัญหาด้านงบประมาณ ฯลฯ นอกจากนี้บุคลากรที่ปฏิบัติงานล้วนเป็นบุคลากรใหม่ ที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องระเบียบกฎหมาย และประสบการณ์ในการทำงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานหรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น (กองราชการส่วนตำบล, 2543 : 46-47)

นอกจากความไม่พร้อมในการบริหารงานที่ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ แล้ว การเกิดขึ้นของ อบต. ภายใต้ผลของกฎหมายพร้อมกันจำนวนมากโดยมิได้คำนึงถึงความพร้อม ทำให้ อบต. บางส่วนมีระบบการบริหารงานที่อ่อนแอไม่สามารถบริหารกิจการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายได้ ดังนั้นการที่จะยกระดับความพร้อมและเสริมสร้างศักยภาพการบริหารงานของ อบต. ให้มีความเข้มแข็งพร้อมที่จะดำเนินงานให้บรรลุภารกิจและเป้าหมาย จำเป็นต้องส่งเสริมให้ อบต. มีระบบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล (กองราชการส่วนตำบล, 2545 : 55) และเพื่อให้การทำงานมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น จึงได้มีการเพิ่มเติมสาระสำคัญในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 69/1 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546 : 25-26) ความว่า

“การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา
องค์การบริหารส่วนตำบล การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง
การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร”

ภายหลังการเพิ่มเติมสาระสำคัญดังกล่าว การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. ก็ได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และได้รับความสนใจมากขึ้นภายหลัง กระทรวงมหาดไทยในส่วนของกรมการปกครอง และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ร่วมกัน ผลักดันและขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ให้ทุกภาคส่วนในสังคมสามารถประสานประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งหนึ่งในกิจกรรมที่สำคัญนั้นก็คือ “โครงการจัดประกวดองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี” โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และส่งเสริมให้เกิด ความโปร่งใสภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โครงการดังกล่าวได้ริเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ภายใต้ชื่อ “รางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล” นับจากนั้นเป็นต้นมาประชาชนส่วนใหญ่จะเรียกรางวัลนี้กันจนติดปากว่า “รางวัลธรรมาภิบาล” ในการประกวดครั้งแรกนั้นคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ มีแนวคิดตรงกันว่า ต้องการที่จะพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว และเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป จึงได้เห็นพ้องต้องกันว่า น่าจะมีการจัดสรรเงินอุดหนุนขึ้นมาจำนวนหนึ่ง เพื่อที่จะใช้มอบเป็นรางวัลให้กับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่สามารถผ่านเกณฑ์ชีวิตที่ทางคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ ได้กำหนดขึ้น โดยมี เป้าหมายเพื่อจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เร่งพัฒนาระบบบริหารราชการของตนให้เป็นที่ ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป และสร้างแนวคิดให้กับผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการ ต่อมาแนวคิดทั้งหมดก็ได้รับการผลักดัน จากหลายฝ่ายจนสามารถจัดการประกวดขึ้นได้ในปี พ.ศ. 2546 โดยมีกรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่นรับเป็นเจ้าภาพตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ระยะเวลาจะแบ่งเกณฑ์การพิจารณาออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการวัดระดับธรรมาภิบาลร้อยละ 75 โดยมีตัวชี้วัด 5 ด้าน คือหลักคุณธรรมนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม หลักประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่วนที่ 2 เป็นการวัดระดับประสิทธิภาพการทํากิจกรรมร้อยละ 25 ประเมินผล ทั้งหมด 5 ด้าน คือด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคมและรักษาความเรียบร้อย ด้านการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ และแก้ไขปัญหาความยากจน มีการแบ่งกลุ่มการแข่งขันโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก ในส่วนของเทศบาล

จะแข่งขันในระดับภาค ส่วน อบต. จะแข่งขันในระดับจังหวัด โดยแบ่งประเภทของรางวัลออกเป็น รางวัลที่ 1 รางวัลที่ 2 รางวัลที่ 3 และรางวัลชมเชย (พิชญ์ สกุลโรมวิลาส, 2548 : 57-58)

จากผลการประกวดที่ผ่านมา อบต. ในจังหวัดสงขลา ถือได้ว่าประสบความสำเร็จมาก ในหลาย อบต. กล่าวคือในปี พ.ศ. 2546 ผลปรากฏว่ารางวัลที่ 1 ได้แก่ อบต. พุ่หมอ รางวัลที่ 2 ได้แก่ อบต. คอหงส์ รางวัลที่ 3 ได้แก่ อบต. ควนลัง (อบต. คอหงส์ และ อบต. ควนลัง ปัจจุบันได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลแล้ว) ส่วนรางวัลชมเชยไม่มี อบต. ใดได้รับรางวัล ส่วนผลการประกวดในปี พ.ศ. 2547 ปรากฏว่ารางวัลที่ 1 ได้แก่ อบต. วังใหญ่ รางวัลที่ 2 ได้แก่ อบต. พุ่หมอ รางวัลที่ 3 ได้แก่ อบต. ท่าข้าม รางวัลชมเชยอันดับ 1 ได้แก่ อบต. กำแพงเพชร และรางวัลชมเชยอันดับ 2 ได้แก่ อบต. บางกล้า

อย่างไรก็ตามจากผลการประกวดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั่วประเทศ ของปี พ.ศ. 2546-2547 พบว่าไม่ค่อยได้รับความสนใจจาก อปท. เท่าที่ควร หากตรวจดูรายชื่อ อปท. ที่เข้าร่วมประกวดแล้วจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็น อปท. ที่เคยเข้าร่วมและได้รับรางวัลมาแล้ว ทั้งสิ้น ส่งผลให้คณะกรรมการที่เข้าร่วมตัดสินไม่สามารถหลีกเลี่ยงการให้รางวัลแก่ อปท. เดิมได้ และวัตถุประสงค์ของการประกวด ก็มีได้มีเจตนาที่จะให้รางวัลแก่พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอย่างตายตัว ส่งผลให้เกิดการปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินผลขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2548 โดยใช้ตัวชี้วัด มากถึง 30 ตัว เกณฑ์การให้คะแนนรวมถึงสัดส่วนคะแนนต่างๆ ค่อนข้างที่จะละเอียดและลงลึก ในหลายด้าน ส่งผลให้ อปท. ที่จะสามารถผ่านเกณฑ์จนได้คะแนนสูงในระดับที่จะได้รับรางวัลนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถให้มีมาตรฐานสูงขึ้นกว่าครั้งที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งกลุ่มการแข่งขันใหม่โดยยึดขนาดของ อปท. แทน ซึ่งแบ่งออกเป็นขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ยิ่งไปกว่านั้นในเรื่องประเภทของรางวัลจากที่เคยใช้แบบเรียงลำดับก็ได้เปลี่ยนเป็น รางวัลการบริหารจัดการดีเด่นเพียงกลุ่มละ 1 รางวัลเท่านั้น ซึ่งเป็นรางวัลสูงสุดในแต่ละรูปแบบ และแต่ละขนาดของ อปท. ส่วนรางวัลที่เหลือจะเรียกว่ารางวัลการบริหารจัดการที่ดีทั้งหมด ส่งผลให้การประกวดครั้งนี้ได้รับความสนใจจาก อปท. เพิ่มมากขึ้น

จากผลการประกวดในปี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นการแข่งขันของ อบต. แต่ละขนาดใน ระดับประเทศ ในส่วนของ อบต. ในจังหวัดสงขลาถือว่าประสบความสำเร็จสูงสุด มีจำนวน อบต. ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดีมากที่สุดในภาคใต้ กล่าวคือ อบต. ขนาดกลาง ได้รับ รางวัล 2 แห่ง คือ อบต. น้ำน้อย และ อบต. กำแพงเพชร ส่วน อบต. ขนาดเล็ก ได้รับรางวัลถึง 6 แห่ง คือ อบต. คลองเป๊ะ อบต. ท่าข้าม อบต. น้ำขาว อบต. นาหว้า อบต. พุ่หมอ และ อบต. วัดจันทร์

ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 ได้มีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์ชีวิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเพิ่มเติมเกณฑ์ชีวิตด้านประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ แต่เกณฑ์ชีวิตในส่วนอื่น ๆ ยังคงคล้ายคลึงกันมีการปรับเปลี่ยนสัดส่วนการให้คะแนนลดหลั่นกันไป นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งกลุ่มการแข่งขันใหม่โดยเปลี่ยนจากการแบ่งกลุ่มการแข่งขันที่ยึดขนาดของ อปท. เป็นการจำกัดจำนวนรางวัลของ อปท. ในแต่ละประเภท กล่าวคือประเภทองค์การบริหารส่วนจังหวัด 4 รางวัล ประเภทเทศบาล 34 รางวัล ประกอบด้วยภาคกลาง 8 รางวัล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8 รางวัล ภาคเหนือ 8 รางวัล ภาคใต้ 6 รางวัล และภาคตะวันออก 4 รางวัล ประเภทองค์การบริหารส่วนตำบล จะมอบให้กับ อบต. ทุกจังหวัดโดยถือเกณฑ์จำนวนของ อบต. ในจังหวัดนั้น ๆ มาเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรจำนวนรางวัล จากผลการประกวดในส่วนของ อบต. ในจังหวัดสงขลาประจำปี พ.ศ. 2549 นั้นมี 2 รางวัล ได้แก่ อบต. เขารูปช้าง และ อบต. น้ำน้อย ซึ่งทั้ง 2 อบต. นี้ปัจจุบันได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลแล้ว

ส่วนผลการประกวดในปี พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2551 ในส่วนของเกณฑ์ชีวิตในการประเมินและเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มการแข่งขันนั้นยังคงคล้ายคลึงกัน ผลการประกวดปรากฏว่า อบต. น้ำน้อย และ อบต. สะบ้าย้อย ได้รับรางวัลในปี พ.ศ. 2550 และ อบต. หุ้งตำเสา และ อบต. ท่าข้าม ได้รับรางวัลในปี พ.ศ. 2551 ส่วนผลการประกวดในปี พ.ศ. 2552 นั้นเนื่องจาก อบต. ทั่วทั้งประเทศมีจำนวนลดลงจึงมีการแบ่งกลุ่มการแข่งขันใหม่ ส่งผลให้ อบต. ในจังหวัดสงขลาได้รับการจัดสรรจำนวนรางวัลเพิ่มขึ้นอีก 1 รางวัล ซึ่ง อบต. ทั้ง 3 แห่งที่ได้รางวัลนั้นก็คือ อบต. สะบ้าย้อย อบต. หุ้งตำเสา และ อบต. ม่วงงาม อย่างไรก็ตามนอกจากการผลักดันกิจกรรมดังกล่าวของกระทรวงมหาดไทย จนทำให้ อบต. ในจังหวัดสงขลาหลายแห่งประสบความสำเร็จได้รับรางวัลและความภาคภูมิใจแล้ว ยังมีอีกหน่วยงานหนึ่งที่ส่งเสริมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของ อปท. ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน นั่นก็คือ “สถาบันพระปกเกล้า”

สถาบันพระปกเกล้าในฐานะหน่วยงานอิสระของรัฐ ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐสภา มีพันธกิจด้านการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบการปกครองท้องถิ่น ให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักความโปร่งใสในการบริหารงานและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงได้จัดให้มีการมอบรางวัลพระปกเกล้า และใบประกาศเกียรติคุณสถาบันพระปกเกล้า สำหรับ อปท. ที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นเป็นประจำทุกปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ซึ่งวัตถุประสงค์ของการมอบรางวัลฯ นั้นก็เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ อปท. ได้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลในการปกครองท้องถิ่น

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา อปท. จำนวนมากได้สมัครเข้าร่วมโครงการกับสถาบันพระปกเกล้า ในส่วนของจังหวัดสงขลาหากพิจารณาจากผลการตัดสินรางวัลพระปกเกล้า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2552 พบว่า อปท. ในจังหวัดสงขลาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร มีเพียง อปท. ในรูปแบบของเทศบาลเท่านั้นที่ได้รับรางวัล ด้วยเหตุนี้จึงเป็นความต้องการของผู้วิจัยที่จะเลือก อบต. ในจังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ในการศึกษาและเหตุที่ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. ในจังหวัดสงขลาเพียง 2 ด้าน คือความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม เนื่องจากจากจำนวน อบต. ในจังหวัดสงขลาที่ได้รับรางวัลธรรมาภิบาลและรางวัลพระปกเกล้า นั้น มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือมี อบต. ในจังหวัดสงขลาจำนวนมากที่ได้รับรางวัลธรรมาภิบาล แต่ไม่เคยมี อบต. ในจังหวัดสงขลาใดเลยที่ได้รับรางวัลพระปกเกล้า ปรากฏการณ์นี้เห็นได้ชัดว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของ อบต. ในจังหวัดสงขลายังคงเป็นปัญหาสำคัญมากกว่าหลักธรรมาภิบาลด้านอื่น ๆ

นอกจากนี้กลุ่มงานกฎหมาย ระเบียบ และเรื่องราวร้องทุกข์ ของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา ได้ทำการรวบรวมเรื่องราวร้องเรียน อบต. ในจังหวัดสงขลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2550 พบเรื่องราวร้องเรียนทั้งหมด 44 เรื่อง เกี่ยวข้องกับความโปร่งใสถึง 22 เรื่อง ประกอบกับผลการวิจัยของ นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ (2546 : 202) เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล” พบว่าลักษณะการดำเนินงานของ อบต. ในจังหวัดสงขลายังมีปัญหาเรื่องความไม่โปร่งใสมากที่สุด และประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมก็ยังคงอยู่ในระดับต่ำ

จากการรวบรวมเรื่องราวร้องเรียน อบต. ในจังหวัดสงขลา ประกอบกับผลการวิจัยของ นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ ยืนยันได้ว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของ อบต. ในจังหวัดสงขลา ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลให้ อบต. ในจังหวัดสงขลาไม่เคยได้รับรางวัลพระปกเกล้ามาจนกระทั่งปัจจุบัน ดังนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งสาเหตุของปัญหา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดสาเหตุ และผลจากการศึกษาค้นคว้าพบว่าสาเหตุที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยบริหารเป็นสำคัญ เนื่องจากปัจจัยบริหารเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานด้านต่างๆ ขององค์การบริหารลุ่มเป้าหมาย หากการบริหารขาดทรัพยากรหรือปัจจัยทางการบริหาร การบริหารก็จะเกิดขึ้นไม่ได้

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” และผลของการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของ อบต. ในจังหวัดสงขลาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทั้งในด้านของความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการศึกษาประกอบด้วยแนวคิดต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร
2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การ
3. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ
4. แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล
5. แนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัดธรรมาภิบาล
6. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การปกครองท้องถิ่น
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

1.1 ความหมายของการบริหาร

คำว่า “การบริหาร” ในความหมายโดยทั่วไป หมายถึงศิลปะของการทำงานให้บรรลุเป้าหมายโดยอาศัยผู้อื่นเป็นผู้ทำ และความหมายดังกล่าวบางครั้งก็ใช้คำว่า “การจัดการ” แทน เนื่องจากในภาษาอังกฤษนิยมใช้อยู่ 2 คำ คือ Administration และ Management ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกันแต่นิยมใช้ต่างกัน Administration จะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับนโยบายและนิยมใช้ในการบริหารราชการ ส่วนคำว่า Management เป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติและนิยมใช้ในการบริหารธุรกิจ อย่างไรก็ตามคำว่า Administration และ Management สามารถใช้แทนกันได้ หมายถึงการบริหารเช่นเดียวกัน (ศจี อนันต์นพคุณ, 2542 : 1)

ธีระวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2534 : 12) กล่าวว่า การบริหารหรือการจัดการเป็นกระบวนการหนึ่งภายในองค์การ ซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบ โดยที่ สมยศ นาวิการ (2538 : 18) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าการบริหารเป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์การ และใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนด

เฮอ์เบิร์ต เอ ไฮมอน (Herbert A. Simon, 1947 : 3, อ้างถึงใน ศิริอร ชันธหัตถ์, 2541 : 2) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึงกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542 : 1) กล่าวว่าการบริหาร คือกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุปการบริหาร เป็นกิจกรรมที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันโดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ กล่าวคือมีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมและมีคุณภาพเป็นองค์ประกอบ อาจใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและระบบการประสานงานที่มีประสิทธิภาพเข้ามาช่วย

1.2 ความสำคัญของการบริหาร

องค์กรทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นองค์กรของภาครัฐหรือภาคเอกชน ต่างก็เป็นการทำงานในลักษณะกลุ่มงานหรือทีมงาน ซึ่งจำเป็นต้องมีการบริหารงานโดยมีการแบ่งงานกันทำตามความรู้ ความสามารถ ตามความถนัดของสมาชิกเพื่อที่จะให้งานของฝ่ายต่างๆ สำเร็จตรงตามเป้าหมาย (ศจี อนันต์นพคุณ, 2542 : 3) ปัจจุบันองค์กรต่างๆ ได้ขยายตัวและเพิ่มจำนวนมากขึ้น ความสลับซับซ้อนในรูปแบบขององค์กรและการบริหารก็มีมากขึ้นเช่นเดียวกัน จึงเป็นภาระที่สำคัญยิ่งของนักบริหารในการบริหารงานให้ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และเท่าเทียมกันให้มากที่สุด ความสำคัญของการบริหารสามารถสรุปได้ ดังนี้ (ศิลิน กุศลสถานภาพ, 2540 : 8)

- 1) การบริหารเป็นสิ่งช่วยให้การทำกิจกรรมของมนุษย์เป็นไปเพื่อสนองต่อความต้องการของมนุษย์ได้มากขึ้น และทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข
- 2) การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมและเทคโนโลยีด้านต่างๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นแนวโน้มความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมในอนาคตได้อีกด้วย
- 3) การบริหารเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการนำเอาทรัพยากรคน และสิ่งของไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยความประหยัดและแจกจ่ายกันอย่างเป็นธรรม
- 4) การบริหารเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหารและความเจริญก้าวหน้าขององค์กร

1.3 ทรัพยากรหรือปัจจัยทางการบริหาร

โดยทั่วไปการบริหารถือว่ามีทรัพยากร (Administration Resources) ที่เป็นปัจจัยสำคัญอยู่ 4 ประการ หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า 4 M's (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2539 : 4) ดังนี้

- 1) คน (Man) เป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมขององค์การนั้น ๆ
- 2) เงิน (Money) ใช้สำหรับเป็นค่าจ้างและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
- 3) วัสดุสิ่งของ (Material) หมายถึงวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

รวมทั้งอาคารสถานที่

- 4) การจัดการ (Management) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ

การที่จัดว่าปัจจัยทั้ง 4 เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญเพราะเหตุว่าการบริหารเกือบทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยคน เงิน วัสดุ สิ่งของ และวิธีการจัดการ เป็นองค์ประกอบสำคัญไม่ว่าการบริหารนั้นจะเป็นการบริหารราชการหรือการบริหารธุรกิจ

2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การ

2.1 ความหมายขององค์การ

การบริหารองค์การมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจว่าอะไรคือองค์การ เพราะองค์การต่าง ๆ ไม่ว่าจะในระดับประเทศหรือระดับสังคม จะต้องมีการบริหารองค์การเป็นหลักเพราะจะช่วยให้ระบบการทำงานเป็นไปอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คำว่า องค์การ (Organization) ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายที่แตกต่างกันไป ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2543 : 1) ให้ความหมายขององค์การว่า หน่วยทางสังคมที่รู้จักกันและมีการประสานงานเข้าด้วยกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พร้อมกับการมีขอบเขตที่สามารถแยกเป็นเอกเทศได้ ในเวลาเดียวกันก็จะมีหน้าที่หรือประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานที่กระทำอย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้บรรลุในเป้าหมายหรือชุดของเป้าหมายร่วมกัน

สมยศ นาวิการ (2543 : 30) กล่าวว่าองค์การเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำงานร่วมกันภายใต้โครงสร้างที่กำหนด เพื่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม สอดคล้องกับคำกล่าวของ อำนวย แสงสว่าง (2540 : 284) ที่กล่าวว่าองค์การ คือสถาบันหนึ่งทางสังคมที่มีการกำหนดโครงสร้าง และระบบการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ (2543 : 7) กล่าวว่าการบริหารองค์การเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการบริหาร อันได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ เงิน วัสดุ สิ่งของ และเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจเอาไว้

กล่าวโดยสรุปองค์การ เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนเพื่อดำเนินการหรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง มีการกำหนดโครงสร้าง มีการจัดระเบียบและขอบเขตในการทำงาน มีการติดต่อประสานงานระหว่างกัน โดยใช้ปัจจัยในการบริหาร อันได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ และเทคโนโลยีในการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ร่วมกัน

2.2 องค์ประกอบขององค์การ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2552 : 197-202) ได้แสดงให้เห็นว่าภายในองค์การหรือหน่วยงานนั้น ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่สำคัญ 4 ส่วน ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ องค์การต้องมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดขององค์การ เพราะเป็นที่มาของการเกิดองค์การและเป็นสิ่งที่ใช้กำกับการกำหนดโครงสร้างของระบบงานและกลไกการปฏิบัติงานหรือการดำเนินงานขององค์การ วัตถุประสงค์ขององค์การจะแตกต่างกันไปในองค์การแต่ละประเภท และวัตถุประสงค์จะแปรไปตามลักษณะหรือประเภทขององค์การหรือแปรไปตามข้อตกลงในการรวมตัวกันของสมาชิกในองค์การนั้น

2) โครงสร้างองค์การหรือโครงสร้างระบบงาน ซึ่งจะแสดงให้เห็นกลุ่มงาน หน่วยงาน หรือหน่วยงานต่างๆ ภายในองค์การนั้นๆ แสดงถึงสายการดำเนินงานภายใน แสดงถึงการจัดระบบงาน สำหรับโครงสร้างองค์การที่จัดขึ้นสามารถจัดได้หลายแบบแตกต่างกันไป และทุกแบบต่างก็มุ่งหวังที่จะให้โครงสร้างที่จัดเป็นเครื่องช่วยให้การทำงานต่างๆ ขององค์การเสร็จสิ้นด้วยดี แต่ในทางปฏิบัติจริงนั้นแต่ละแบบต่างก็มีจุดอ่อนและจุดแข็งเกิดขึ้นได้เสมอ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้าง เพื่อให้การจัดการโครงสร้างมีความเหมาะสม สอดคล้อง และสามารถสนับสนุนเป้าหมายให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

3) เครื่องมือในการปฏิบัติงาน องค์การจะต้องมีเครื่องมือ ซึ่งประกอบด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน และช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ รวมทั้งองค์การจะต้องมีสถานที่ประกอบการหรือสถานที่ทำงานด้วย

4) คนหรือผู้ปฏิบัติงาน คนในองค์การจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน และสภาพแวดล้อมขององค์การก็จะส่งผลต่อการปฏิบัติได้เช่นกัน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2542 : 72) กล่าวว่าสภาพแวดล้อมขององค์การ หมายถึงแรงผลักดันต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานขององค์การซึ่งประกอบด้วย

4.1 สภาพแวดล้อมภายในองค์การ เป็นแรงผลักดันภายในองค์การ และการทำงานขององค์การ ได้แก่ คณะผู้บริหารและพนักงานที่ปฏิบัติงานให้กับองค์การ

4.2 สภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ เป็นแรงผลักดันที่อยู่ภายนอกองค์การซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพของการบริหารองค์การ และความสามารถในการบรรลุเป้าหมายขององค์การอันได้แก่ สภาพแวดล้อมทางการเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม และวัฒนธรรม

จากความเห็นข้างต้นสรุปได้ว่าการเกิดขึ้นขององค์การจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่แน่ชัด มีโครงสร้างขององค์การที่เหมาะสม มีการกำหนดวิธีในการปฏิบัติงานอย่างมีแบบแผน มีการใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงานที่ทันสมัย และที่สำคัญองค์การจะต้องมีบุคคล นั่นคือสมาชิกภายในองค์การ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญขององค์การในการที่จะผลักดันภารกิจต่างๆ ขององค์การให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์

อย่างไรก็ตามการที่องค์การจะสามารถดำเนินงานให้บรรลุผลตามเป้าหมาย พร้อมทั้งสามารถอำนวยความสะดวกให้กับสังคมได้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้นำเป็นสำคัญ หากองค์การใดได้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็จะสามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงาน ตลอดจนทำกิจกรรมต่างๆ ในองค์การให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ในทางตรงกันข้ามหากองค์การใดได้ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะไม่สามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามได้ อีกทั้งยังเป็นการทำลายขวัญของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อตัวผู้นำ ซึ่งจะมีผลทำให้การปฏิบัติงานด้านต่างๆ ขององค์การประสบกับความล้มเหลว (วิเชียร วิทฤษฎม, 2549 : 1) กล่าวคือองค์การจำเป็นต้องมีผู้นำที่ดีเพื่อทำหน้าที่บริหารงานขององค์การให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของผู้นำข้างต้นจะเห็นว่าผู้นำเป็นตัวแปรสำคัญที่บ่งบอกถึงความสำเร็จขององค์การได้เป็นอย่างดี หากองค์การใดมีผู้นำที่ดี มีความรู้ความสามารถ และรับผิดชอบในหน้าที่ย่อมส่งผลดีต่อการดำเนินงานขององค์การ กล่าวคือสามารถนำพาองค์การให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ

องค์การทุกองค์การไม่ว่าจะเป็นองค์การขนาดใด หรือองค์การของหน่วยงานใดก็ตาม ย่อมจะต้องมีผู้นำเพื่อความสำเร็จของงานทั้งสิ้นทั้งปวงขององค์การ ไม่ว่าจะยากลำบากหรือง่าย หรือมีกิจกรรมมากมายเพียงใดหากขาดผู้นำแล้วผลสำเร็จย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้นผู้นำจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดขององค์การ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง หรือระดับล่าง แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำพอจะกล่าวได้ ดังนี้

3.1 ความหมายของผู้นำ

วิเชียร วิทฤษฎม (2549 : 2) ให้ความเห็นว่าผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องให้เป็นผู้นำ และจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถอันเกิดจากตัวของเขาเอง จนเป็นที่ยอมรับหรือยกย่องของกลุ่มให้เป็นผู้นำและนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

จำลอง คงเดชา (2537 : 13) ได้สรุปว่าผู้นำ คือผู้ที่มีอำนาจเหนือคนอื่นในกลุ่มซึ่งก็คือลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชา โดยตัวผู้นำจะมีบทบาทสำคัญในการชี้นำหรือโน้มน้าวให้บุคคลในกลุ่มดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์ขององค์การ อนึ่งผู้นำอาจจะมีตำแหน่งที่เป็นทางการ โดยได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายจากผู้มีอำนาจโดยชอบธรรมตามกฎหมาย เพื่อทำหน้าที่นำคนอื่นก็ได้ หรืออาจเป็นผู้นำแบบไม่มีตำแหน่งหน้าที่อะไรก็ได้

บุญทัน ดอกโรสง (2537 : 266) ได้ให้ความเห็นว่าความหมายของผู้นำสามารถสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้

(1) ผู้นำ คือผู้มีอิทธิพล มีศิลปะ และมีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขา มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ

(2) ผู้นำ เป็นทั้งผู้นำและผู้แนะนำ เพราะผู้นำต้องคอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ

(3) ผู้นำไม่เพียงอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดันเท่านั้นแต่ผู้นำจะต้องอยู่ข้างหน้ากลุ่ม และนำกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายด้วย

ในขณะที่ กวี วงศ์พุด (2539 : 14) ได้ให้ความเห็นว่าความหมายของผู้นำหากจะสรุปให้ครอบคลุมนั้นสามารถสรุปได้ถึง 5 ประการ คือ

(1) ผู้นำ หมายถึงผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่มเปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง

(2) ผู้นำ หมายถึงบุคคลซึ่งนำพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้ แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำ ทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่มนอกรทางด้วย

(3) ผู้นำ หมายถึงบุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกให้เป็นผู้นำของกลุ่ม ซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคม มิติของบุคคลเป็นฐาน และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้

(4) ผู้นำ หมายถึงบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติบางอย่าง คือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด

(5) ผู้นำ หมายถึงบุคคลผู้ซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทิศทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

กล่าวโดยสรุปผู้นำ คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการชี้นำ สั่งการ หรือมีอำนาจเหนือบุคคลอื่น สามารถจูงใจหรือชักนำให้บุคคลอื่นเกิดความพยายามในการที่จะประพฤติปฏิบัติตามความต้องการได้ เพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์การบรรลุผล ผู้นำจะมีคนเดียวหรือมากกว่าหนึ่งคนก็ได้ จะมาจากตำแหน่งหน้าที่หรืออำนาจตามกฎหมายหรือไม่มีตำแหน่งหน้าที่อะไรก็ได้

3.2 ความหมายของภาวะผู้นำ

ผู้บริหารองค์การ ถือว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มที่จะนำองค์การไปสู่วิถีทางขององค์การนั้นๆ ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ สำหรับความหมายของคำว่าภาวะผู้นำ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

เสนาะ ตีเขาว์ (2543 : 5) กล่าวว่าความเป็นผู้นำเป็นเรื่องของการใช้อำนาจ หรืออิทธิพลกำหนดพฤติกรรมและความรู้สึกของคนอื่น ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลที่มีต่อบุคคลแต่ละคนหรือต่อกลุ่ม

วิเชียร วิทยอดุม (2549 : 3) ให้ความเห็นว่าภาวะผู้นำ เป็นลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาเมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เป็นความสามารถที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีการทำงานร่วมกันหรือร่วมอยู่ในเหตุการณ์เดียวกัน ในอันที่จะทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ

กิติ ตยัคคานนท์ (2543 : 20) ให้ความหมายว่าภาวะผู้นำ คือศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการ อำนวยการ โดยใช้กระบวนการในการสื่อความหมายหรือการติดตามกันและกันให้ร่วมใจกันดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

พยอม วงศ์สารศรี (2542 : 196) ให้ความเห็นว่าภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้นำ) ใช้อิทธิพลและอำนาจของตนกระตุ้นชี้นำให้บุคคลอื่น (ผู้ตาม) มีความกระตือรือร้นและเต็มใจทำในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายขององค์การเป็นจุดหมายปลายทาง

กล่าวโดยสรุปภาวะผู้นำ หมายถึงการใช้อิทธิพลตามตำแหน่งหน้าที่ของผู้นำหรือตามความสัมพันธ์ที่มีอยู่ เพื่อชี้นำและโน้มน้าวบุคคลทั้งหลายในองค์การให้มีความตั้งใจและร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน เพื่อมุ่งให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดขึ้นในสถานการณ์หนึ่งๆ

จากความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำที่ได้กล่าวมาข้างต้น กล่าวได้ว่าผู้นำกับภาวะผู้นำมีความต่างกัน ผู้นำจะมุ่งที่ตัวบุคคลส่วนภาวะผู้นำจะมุ่งที่พฤติกรรมหรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคล และแม้ว่าโดยนัยของความหมายมีความต่างกันหากพิจารณาในแง่ของความสัมพันธ์ พบว่าผู้นำและภาวะผู้นำมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน กล่าวคือภาวะผู้นำเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมิในตัวบุคคลที่เป็นผู้นำ เพื่อให้บุคคลที่เป็นผู้นำมีสภาวะทางจิตที่เข้มแข็งสามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเข้ามากระทบกับองค์การได้ โดยอาศัยคุณลักษณะหรืออิทธิพลที่มีเหนือผู้อื่นชักนำหรือโน้มน้าวให้บุคคลทั้งหลายในองค์การ เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดขององค์การ

3.3 คุณลักษณะของผู้นำที่ดี

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2536 : 96) กล่าวว่าผู้นำที่ดีควรประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 6 ประการ ดังนี้

- 1) มีความสามารถ ประกอบด้วยควมมีปัญญาไหวพริบ การตื่นตัวเสมอทันต่อเหตุการณ์ การใช้เวลาและภาษาที่ถูก ความเป็นผู้ริเริ่มเป็นของตนเอง และความเป็นผู้มีการตัดสินใจปัญหาที่ดี
- 2) มีความสำเร็จ ความสำเร็จทางด้านวิชาการ แสวงหาความรู้ความสนใจทางการกีฬา
- 3) มีความรับผิดชอบ จะต้องเป็นบุคคลที่ผู้อื่นพึ่งพาได้ มีความสม่ำเสมอมั่นคง อดทน กล้าพูด กล้าทำ มีความคิดริเริ่ม มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความปรารถนาที่จะเป็นเลิศหรือทะเยอทะยาน
- 4) มีส่วนร่วม คือมีส่วนร่วมในด้านกิจกรรม ให้ความร่วมมือรู้จักปรับตัว และมีอารมณ์ขัน
- 5) มีฐานะทางสังคม คือมีตำแหน่งฐานะทางสังคมเป็นที่รู้จักทั่วไป
- 6) รู้สภาพการณ์ คือสามารถรู้สภาวะจิตใจของคนในระดับต่างๆ รู้ทักษะความต้องการ และความสนใจของผู้ใต้บังคับบัญชา รู้ในวัตถุประสงค์ขององค์การที่จะต้องทำให้สำเร็จ มีผู้กล่าวว่าผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักการเป็นผู้ตามที่ดีด้วย

ในขณะที่ อรุณ รักธรรม (2538 : 200-204) ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าผู้นำที่ดีจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญถึง 17 ประการ ดังนี้

- 1) ผู้นำจะต้องมีความรู้ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุด เพราะความรู้เป็นเครื่องมือที่ช่วยรักษาสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี
- 2) ความคิดริเริ่ม ผู้นำมีความต้องการที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ต้องมีคำสั่ง และแสดงข้อคิดเห็นที่จะแก้ไขสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้นหรือเจริญขึ้น โดยผู้นำจะต้องคิดก่อนทำเสมอ
- 3) ความกล้าหาญ เป็นลักษณะอาการที่ไม่กลัวต่ออันตราย ความลำบากหรือความเจ็บป่วยใดๆ ความกล้าหาญนี้ต้องมีทั้งกาย วาจา และจิตใจจึงจะเป็นผู้นำที่ดีได้ เพราะผู้นำที่มีความกล้าหาญจะต้องสามารถเผชิญต่องานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงได้ทุกอย่าง โดยไม่กลัวการต่อต้านขัดขวางใดๆ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความมั่นใจอีกด้วย
- 4) ความเด็ดขาด คือความสามารถที่จะตัดสินใจได้ทันทีและทันกับเวลาที่เรากำลังต้องการทั้งความแน่นอน ชัดเจน ไม่คลุมเครือ
- 5) ความแนบเนียน คือความสามารถที่จะติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยกิริยาอาการและวาจาที่ถูกต้องเหมาะสม โดยไม่ทำให้ผู้ที่เรติดต่อนั้นเกิดความไม่พอใจ

6) ความยุติธรรม คือการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เป็นกลาง ไม่เอนเอียงใน การที่จะก่อให้เกิดประโยชน์หรือเป็นโทษต่อผู้หนึ่งผู้ใด

7) ท่าทาง คือการแสดงออกซึ่งรูปร่าง กิริยาอาการ ตลอดทั้งการแต่งกาย ต้องเหมาะสมและถูกกาลเทศะด้วย ผู้นำที่ดีจำเป็นต้องมีลักษณะท่าทางที่ดีด้วย

8) ความอดทน คือความสามารถทางกายและใจเพื่อที่จะทนต่อการปฏิบัติ กิจการหรือหน้าที่ให้บรรลุความสำเร็จได้

9) ความกระตือรือร้น คือการมีใจจดจ่อที่ดีและเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ปฏิบัติ อยู่เสมอ

10) ความไม่เห็นแก่ตัว เป็นการขจัดซึ่งความสุขหรือผลประโยชน์แห่งตน เป็นการบังคับไม่ให้เกิดความโลภ ความหลงนั่นเอง

11) ความตื่นตัว คือมีความสุขรอบคอบ ไม่ประมาท และมีความไว้วางใจ ไม่ยี่ดขาด

12) ดุลยพินิจ คือการพิจารณาตกลงใจกับสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

13) ความสงบเสงี่ยม ไม่หยิ่งยโส ไม่จองหอง ปฏิบัติตนในขอบเขตที่ติงาม

14) ความเห็นอกเห็นใจ มีเมตตาปราณีเห็นใจผู้อื่น และรักษาผลประโยชน์

ของส่วนรวม

15) ความจงรักภักดี มีความซื่อสัตย์ซื่อตรงต่อผู้อื่น ต่อหน้าที่ ต่อหมู่คณะ ต่อรัฐ และต่อส่วนรวมนั่นเอง

16) การสังคมนิยม รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างแนบเนียนและถูกต้อง

17) การบังคับตัวเอง สามารถบังคับจิตใจโดยผ่านทางอารมณ์ของตัวเองได้ ไม่หลงอยู่ในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส

ส่วน เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 19-20) กล่าวว่าคุณลักษณะที่สำคัญ ของผู้บริหารที่จะมีผลต่อการปฏิบัติงานหรือการเป็นผู้นำควรมี 7 ประการ โดยใช้อักษรย่อ 7 C ดังนี้

- 1) ความสามารถในการมองภาพรวมของงาน (Conceptual)
- 2) ความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative)
- 3) ความสามารถในการสื่อสาร (Communication)
- 4) ความกล้าในการทำงานรวมถึงการตัดสินใจ (Courage)
- 5) ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ (Curiosity)
- 6) ความคงเส้นคงวาในการทำงาน (Consistency)
- 7) ข้อตกลงผูกมัด (Commitment)

จากการศึกษาทั้ง 3 แนวคิดดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นภาพชัดเจนเกี่ยวกับปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานขององค์การ นับเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกองค์การควรให้ความสำคัญปัจจัยบริหารดังกล่าว ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านสมาชิกในองค์การ ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยด้านการจัดการ และหากจะประยุกต์ให้เข้ากับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยบริหารดังกล่าวสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ได้แก่ คุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. โดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถทางการบริหาร ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความมีสติปัญญา และไหวพริบในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา การมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นทั้งในองค์การและนอกองค์การ การมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าหาญ กล้าตัดสินใจ กล้ายอมรับในผลของการกระทำ และมีเจตนามุ่งมั่นในการที่จะพัฒนา อบต. ของตนให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับ อบต. อื่น เป็นต้น

2) ปัจจัยด้านสมาชิกในองค์การ ได้แก่ การมีจำนวนพนักงานที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน พนักงานมีความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสมเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. และเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมายของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ดังที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 69/1 พนักงานจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และตระหนักถึงความจำเป็นในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ใน อบต. ด้วยเช่นกัน

3) ปัจจัยด้านงบประมาณ ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ โดยพิจารณาจากรายได้ที่ อบต. จัดสรรเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมและโครงการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรายได้ที่ อบต. จัดเก็บเอง หรือรายได้ที่สนับสนุนจากรัฐหรือหน่วยงานต่างๆ

4) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. โดยพิจารณาจากการมีวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย ช่วยให้การปฏิบัติงานขององค์การมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนเครื่องจักรกลต่างๆ ที่มีอยู่นั้น จะต้องเหมาะสมกับจำนวนพนักงานและปริมาณงานของแต่ละฝ่าย

5) ปัจจัยด้านการจัดการ ได้แก่ ระบบการบริหารงานภายใน อบต. โดยพิจารณาจากโครงสร้างขององค์การ การแบ่งงานตามภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ การกระจายอำนาจในการตัดสินใจ การรายงานผลดำเนินงาน การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ทั้งภายในและภายนอก เป็นต้น เพื่อให้การจัดการโครงสร้างมีความเหมาะสม สอดคล้อง และสามารถสนับสนุนเป้าหมายให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

4. แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล

4.1 ความเป็นมาของแนวคิดธรรมาภิบาล

แนวคิดธรรมาภิบาลได้มีการกล่าวถึงเป็นครั้งแรก ในแวดวงของหน่วยงานระหว่างประเทศที่มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาประเทศ นับแต่ปลายคริสต์ศักราชที่ 1980 ภายหลังจากที่ได้มีการอภิปรายเกี่ยวกับผลของนโยบายการปรับโครงสร้างของธนาคารโลก ในช่วงนั้นได้มีการใช้คำว่า Good Governance อย่างกว้างๆ ในการกล่าวถึงธรรมชาติและรูปแบบของระบบการเมืองที่ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบต่อผลของการปฏิบัติงาน และความโปร่งใสในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังถูกนำไปเชื่อมโยงกับเงื่อนไขทางการเมือง เช่น ความเป็นประชาธิปไตย การส่งเสริมระบบที่มีพรรคการเมืองหลายพรรค และการเลือกตั้งเสรี (รัชนา ศานติยานนท์ และคณะ, 2544 : 3) จากนั้นได้มีการนำแนวคิดนี้ไปใช้อย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์การระหว่างประเทศที่มีส่วนร่วมในโครงการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ

มูลเหตุที่จูงใจให้บุคคลเหล่านี้หันมาให้ความสนใจ ในเรื่องของการบริหารจัดการที่ดี คือความล้มเหลวของประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศตามวิถีทางของประเทศซีกโลกตะวันตก โดยเฉพาะกลุ่มประเทศแถบลาตินอเมริกาและแอฟริกาผู้รับผิดชอบมองว่าสาเหตุของความล้มเหลวมาจาก การที่รัฐไร้ความสามารถในการที่จะดำเนินการตามที่ได้รับคำแนะนำ ทั้งนี้มุมมองดังกล่าวถือว่ารัฐบาลเป็นศูนย์กลางการตัดสินใจที่สำคัญในสังคมทุกระดับ จึงได้มีการเรียกร้องให้มีการปรับปรุงการบริหารงาน รวมถึงการปรับปรุงโครงสร้าง ระเบียบ และกฎเกณฑ์ที่ค่อนข้างซับซ้อนของรัฐเพื่อเอื้ออำนวยต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการนำระบบธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในระบบราชการอย่างจริงจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยได้รับแรงผลักดันอย่างมากจากกระแสโลกาภิวัตน์ ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงสภาวะการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ ในภูมิภาคประเทศไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนา ปฏิรูปโครงสร้าง และวิธีปฏิบัติงานของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จึงได้มีการศึกษาและนำแนวคิดเกี่ยวกับระบบธรรมาภิบาล มาผสมผสานกับรูปแบบการปกครองที่ใช้อยู่ และผลักดันให้เป็นหลักในการสร้างการปกครองที่ดีของประเทศ (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี, 2544 : 40)

จนกระทั่งปลายปี พ.ศ. 2540 เมื่อประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและการเงิน ภาวะแวดล้อมและเงื่อนไขการก่อกำเนิดเศรษฐกิจทำให้รัฐบาลต้องหันมาให้ความสนใจประเด็นนี้อย่างจริงจัง โดยได้พิจารณาเห็นความจำเป็นที่ประเทศชาติต้องมีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบูรณะสังคมและประเทศ เพื่อพลิกฟื้นภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ สร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ ให้สามารถรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างทันสถานการณ์รัฐบาลจึงมีหนังสือลงวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ขอความร่วมมือจากมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยใน

การศึกษาวิจัย เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในการแก้ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืนถาวรโดยเร็วที่สุด

คณะทำงานเพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจซึ่งมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยได้ระดมนักคิดหลายสาขาที่อาสาสมัครมาร่วมทำงาน และคณะทำงานได้จัดทำเอกสารรวมทั้งข้อเสนอต่างๆ ในอันที่จะส่งเสริมธรรมาภิบาลในประเทศเสนอต่อนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2542 ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ไปจัดทำบันทึกเรื่องนี้เป็นวาระแห่งชาติว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเสนอรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา และที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอและเห็นสมควรให้เร่งสร้างธรรมาภิบาลในหน่วยงานภาครัฐเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาลในสังคมไทยโดยให้จัดทำเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อให้หน่วยงานของรัฐสามารถนำไปปฏิบัติได้ และระเบียบนี้จะไม่ถูกยกเลิกเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ซึ่งจะทำให้การดำเนินการเพื่อสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในร่างระเบียบดังกล่าวเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2542 และให้นายกรัฐมนตรีลงนามเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2542 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 116 ตอนที่ 63 ลงวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ระเบียบนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2548 : 26)

ความต่อเนื่องของแนวคิดการบริหารจัดการที่ดี ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น เห็นได้จากสาระสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาเพื่อสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ ปรากฏจากการทุจริตบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคม ดังนั้นการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการปฏิรูปภาครัฐให้เป็นองค์กรขนาดเล็กที่มีคุณภาพ การปรับเปลี่ยนระบบการจัดทำงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายและแผนชาติ และการปรับระบบงานให้สนับสนุนการกระจายอำนาจ ควบคู่ไปกับการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจังโดยผนึกกำลังทุกฝ่ายภายใต้แนวทางการพัฒนาที่ควรดำเนินการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544 : 29-35)

- 1) ปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐไปสู่แนวทางการบริหารจัดการที่ดี
- 2) กระจายหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) ป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบในทุกภาคส่วน
- 4) พัฒนาและเสริมสร้างกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลทุกภาคส่วนในสังคม
- 5) เสริมสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดีของภาคเอกชน
- 6) เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน

อย่างไรก็ตามการพัฒนาที่ผ่านมา ยังไม่ส่งผลให้การบริหารจัดการประเทศปรับเปลี่ยนสู่การมีระบบธรรมาภิบาลอย่างแท้จริงได้ ยังคงเป็นการปรับเปลี่ยนในเชิงรูปแบบที่ยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงในทุกระดับตั้งนั้นการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) จึงได้ให้ความสำคัญยิ่งกับการเสริมสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในระบบการบริหารจัดการประเทศอย่างแท้จริง และได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารจัดการประเทศโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 : 117-131)

- 1) เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย วัฒนธรรมธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย
- 2) เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชน สามารถเข้าร่วมการบริหารจัดการประเทศ
- 3) สร้างภาคราชการและรัฐวิสาหกิจที่มีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาล เน้นการอำนวยความสะดวกแทนการกำกับควบคุมและทำงานร่วมกับหุ้นส่วนการพัฒนา
- 4) กระจายอำนาจการบริหารจัดการประเทศสู่ท้องถิ่น และชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- 5) ส่งเสริมภาคเอกชนให้มีความเข้มแข็ง สุจริต และเป็นบริษัทภิบาลมากขึ้น
- 6) ปฏิรูปกฎหมาย ระเบียบ และขั้นตอนเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างความสมดุลในการจัดสรรประโยชน์จากการพัฒนา
- 7) รักษาและเสริมสร้างความมั่นคง เพื่อสนับสนุนระบบการบริหารจัดการประเทศสู่คุณภาพและความยั่งยืน

4.2 คำนิยามของธรรมาภิบาล

คำว่า Good Governance เป็นศัพท์ที่มีผู้แปลเป็นภาษาไทยไว้หลายคำและให้ความหมายไว้ค่อนข้างหลากหลาย คำนิยามของคำว่า Good Governance ได้มีองค์กรหลักและสถาบันต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศที่มีบทบาทในการส่งเสริมธรรมาภิบาลให้ความหมายไว้ ดังนี้

World Bank ได้ให้ความหมายของ Good Governance ว่าเป็นลักษณะและวิถีทางของการใช้อำนาจในการบริหารจัดการเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (เสนีย์ คำสุข, 2544 : 64) โดยนัยของความหมายของ World Bank ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีธรรมาภิบาลเพื่อช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้รัฐบาลสามารถให้บริการที่มีประสิทธิภาพ มีระบบที่ยุติธรรม มีกระบวนการทางกฎหมายที่อิสระ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามสัญญา อีกทั้งระบบราชการ ฝ่ายนิติบัญญัติ และสื่อมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2544 : 7)

United Nations and Development Programme (UNDP) ได้ให้นิยามว่าธรรมาภิบาล หมายถึงการดำเนินงานของภาคการเมือง การบริหาร และภาคเศรษฐกิจที่จัดการกิจการของประเทศในทุกระดับ ประกอบด้วยกลไก กระบวนการ และสถาบันต่างๆ ที่ประชาชนและกลุ่มสามารถแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ในอันที่จะปกป้องสิทธิของตนเองได้ตามกฎหมาย และแสดงความเห็นที่แตกต่างบนหลักของการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การส่งเสริมหลักนิติธรรม เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดลำดับความสำคัญทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ยืนอยู่บนความเห็นพ้องต้องกันทางสังคม และเสียงของคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสได้รับการพิจารณาในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนา (สุดจิต นิमितกุล, 2543 : 13-24, อ้างถึงใน บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2544 : 7)

Asian Development Bank (ADB) ให้ความหมายว่า Good Governance คือการมุ่งความสนใจไปที่องค์ประกอบของการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้หรือมีบรรทัดฐานที่แน่ใจได้ว่า รัฐบาลสามารถสร้างผลงานตามสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชนได้ (เสนีย์ คำสุข, 2544 : 64)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้ให้นิยามว่าธรรมาภิบาล คือการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นส่วนที่เสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทา ป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการจำนวนมากได้กล่าวถึง Good Governance ทั้งในแง่ของความหมายและความจำเป็นในสังคมไทย รวมทั้งได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างแพร่หลาย นักวิชาการเหล่านี้เลือกใช้คำภาษาไทยแทนคำว่า Good Governance ไว้ต่างกัน กล่าวคือ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ แห่งคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้แปลศัพท์ Good Governance ว่า “ธรรมรัฐ” หมายถึงรัฐที่มีการบริหารบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรมซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ อริยธัช แก้วเกาะสะบ้า (2548 : 105) ที่กล่าวว่าธรรมรัฐ หมายถึงรัฐหรือองค์กรที่มีรูปแบบและการดำเนินงานอย่างถูกต้องดีงาม โดย ประเวศ วะสี (2541 : 4) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าธรรมรัฐ คือรัฐที่มีความถูกต้องเป็นธรรม ซึ่งหมายถึงความถูกต้องเป็นธรรมใน 3 เรื่องใหญ่ๆ คือ (1) การเมืองและระบบราชการที่โปร่งใส รับผิดชอบต่อสังคม ตรวจสอบได้ (2) ภาคธุรกิจที่โปร่งใส รับผิดชอบต่อสังคม ตรวจสอบได้ และ (3) มีสังคมที่เข้มแข็ง ความเป็นประชาสังคมสามารถตรวจสอบภาครัฐและภาคธุรกิจให้ตั้งอยู่ในความถูกต้องได้ อย่างไรก็ตาม ยุค ศรีอาริยะ (2546 : 42) มีความเห็นที่ต่างออกไปโดยกล่าวว่าธรรมรัฐ มีความหมายไม่ตรงกับความหมายของ Good Governance มากนัก เพราะ Good Governance น่าจะหมายถึงระบบในการบริหารและการจัดการที่ดีมากกว่าหมายถึงการสร้างรัฐที่ดีงาม และหากใช้คำไทยว่าธรรมรัฐ ภาษาอังกฤษก็น่าจะใช้คำว่า Good State ไม่ใช่คำว่า Good Governance ส่วนภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแปล Good Governance ว่า “สุประศาสนการ” หมายถึงการปกครองที่ดี ทั้งนี้ ไพโรจน์ พรหมสาส์น แปลว่า “การบริหารจัดการที่ดี” และให้ความหมายว่าการบริหารจัดการที่ดี หมายถึงการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมีประสิทธิภาพโดยให้ประชาชน องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสื่อมวลชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการบริหารที่มีความเสมอภาค เป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อนำไปสู่ความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์จากทุกฝ่ายในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชาติ (ไพโรจน์ พรหมสาส์น, 2544 : 24-25)

บรรศักดิ์ อูวรรณโณ (2542 : 17) เลือกที่จะใช้คำว่า “ธรรมาภิบาล” โดยให้เหตุผล 2 ประการ ดังนี้

1) รากศัพท์ของคำว่า “ธรรมาภิบาล” มาจากคำว่า ธรรม และอภิบาล ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของธรรมในหน้า 420 ว่า หมายถึงคุณความดี ความถูกต้อง และอภิบาลในหน้า 918 ว่าหมายถึงบำรุงรักษา ปกครอง ซึ่งตรงกับรากศัพท์ภาษาอังกฤษและตรงกับความเห็นของ อริยธัช แก้วเกาะสะบ้า (2548 : 105) ที่กล่าวว่าธรรมาภิบาลมาจากคำว่าธรรมะ แปลว่าความถูกต้องดีงาม อภิบาล แปลว่าการปกครองหรือการปกป้องรักษา เมื่อนำทั้ง 2 คำมารวมกันเป็นธรรมาภิบาลจึงแปลว่า การปกครองที่ยึดถือความถูกต้องดีงามเป็นหลักหรือการปกครองโดยธรรม

2) ธรรมาภิบาล มีความหมายที่นำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรธุรกิจเอกชน (Good Corporate Governance) และการปกครองที่ดีของรัฐ

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี (2544 : 10) สรุปว่าธรรมาภิบาลทำหน้าที่เป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากรัฐบาล เอกชน และประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมของกฎหมาย มีเสถียรภาพ มีกระบวนการบริหารงานที่ดีมีประสิทธิภาพ และมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

จากคำนิยามของคำว่า Good Governance ที่กล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “ธรรมาภิบาล” เนื่องจากเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุด ถึงแม้ว่านักวิชาการหรือองค์กรต่างๆ มีการเลือกใช้คำที่หลากหลาย แต่เมื่อพิจารณาแล้วต่างก็ให้ความหมายของคำว่า Good Governance ไปในทำนองเดียวกัน โดยที่ บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี (2544 : 10) ชี้ให้เห็นว่าคำนิยามที่หน่วยงานและนักวิชาการต่างๆ ได้ให้ไว้ส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย และเหมาะสมกับวัฒนธรรม สังคม และลักษณะการปกครองปัจจุบันของประเทศ

เห็นได้ว่า ธรรมาภิบาล เป็นกลไกสำคัญในการจัดระเบียบสังคมให้ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน สามารถแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ในอันที่จะปกป้องสิทธิของตนเองได้ตามกฎหมาย และแสดงความเห็นที่แตกต่างบนหลักของการมีส่วนร่วม มีความโปร่งใสที่สามารถตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบต่อผลที่กระทำ มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีในการปฏิบัติงานภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือตอบสนองความต้องการของคนในสังคม มีระบบบริหารราชการที่ดีมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

4.3 องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้แบ่งองค์ประกอบของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีออกเป็น 6 หลัก ดังนี้

1) หลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมาย กฎข้อบังคับ ให้ทันสมัย เป็นธรรม ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อให้คนในสังคมนั้นยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองที่อยู่ภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2) หลักคุณธรรม คือการยึดถือความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่รัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3) หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานของทุกองค์กรให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

4) หลักความมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาที่สำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ

5) หลักความรับผิดชอบ คือการตระหนักในสิทธิหน้าที่ ใส่ใจปัญหาของบ้านเมือง สำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6) หลักความคุ้มค่า คือการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยใช้ของอย่างประหยัด คุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

องค์ประกอบของธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ข้างต้นสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ให้โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนที่ให้ไว้เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2542 แต่มีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือองค์ประกอบของธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีจะเน้นกำหนดเป็นกรอบแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการเพื่อถือปฏิบัติ ส่วนองค์ประกอบที่ให้โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนจะเน้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการให้บริการของรัฐ (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2544 : 15-18)

นอกจากนี้กระทรวงมหาดไทย ยังได้แสดงถึงองค์ประกอบในการเสริมสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีทั้งหมด 11 องค์ประกอบ (สุดจิต นิमितกุล, 2543 : 13-24, อ้างถึงใน บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2544 : 16) ดังนี้

1) การมีส่วนร่วม (Participation) คือการมีส่วนร่วมของทั้งประชาชน และเจ้าหน้าที่รัฐในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและการทำงานที่ประสานกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายในการให้บริการประชาชน

2) ความยั่งยืน (Sustainability) คือการบริหารงานที่อยู่บนหลักการของความสมดุลทั้งในเมืองและชนบท ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ

3) ประชาชนรู้สึกถึงความชอบธรรม (Legitimacy) และให้การยอมรับ (Acceptance) การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และประชาชนพร้อมที่จะยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

4) มีความโปร่งใส (Transparency) ข้อมูลต่างๆ จะต้องตรงกับข้อเท็จจริง สามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนเป็นไปตามที่กำหนดไว้

5) ส่งเสริมความเป็นธรรม (Equity) และความเสมอภาค (Equality) มีการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ และมีระบบการรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ชัดเจน

6) มีความสามารถในการที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เจ้าหน้าที่ของทุกหน่วยงานต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะ เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้ และมีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกหน่วยงานยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน

7) ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคทางเพศ (Promoting Gender Balance) เปิดโอกาสให้สตรีทั้งในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

8) มีความอดทนอดกลั้น (Tolerance) และให้การยอมรับ (Acceptance) ต่อทัศนคติที่หลากหลาย (Diverse Perspectives) รวมทั้งต้องยุติข้อขัดแย้งด้วยเหตุผล หากจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้

9) มีการดำเนินการตามหลักนิติธรรม (Operating by Rule of Law) โดยการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม

10) มีความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

11) การเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) แทนการควบคุม โอนงานบางอย่างให้องค์กรท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด หรืองานบางอย่างก็ต้องแปรรูปให้เอกชนดำเนินการแทน

ขณะที่องค์ประกอบของธรรมาภิบาลตามที่ United Nations Development Programme (UNDP) เสนอประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ดังนี้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2541 : 2-3)

1) การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ประชาชนทั้งชายและหญิงมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม โดยผ่านสถาบันต่างๆ ที่มีอำนาจชอบธรรม (Legitimate Intermediate Institution)

2) การมีกฎหมายที่ยุติธรรม (Rule of Law) การปกครองประเทศจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐาน โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรมและบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

3) ความเปิดเผยโปร่งใส (Transparency) กระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์ กติกาต่างๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา ข้อมูลข่าวสารต่างๆ สามารถถ่ายโอนได้อย่างเป็นอิสระ (Free Flow of Information) ประชาชนสามารถเข้าถึง รับทราบข้อมูล หรือข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

4) การมีฉันทานุมัติร่วมในสังคม (Consensus Orientation) การตัดสินใจดำเนินนโยบายใดๆ ของภาครัฐ ต้องมีการประสานความต้องการหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดความเห็นร่วมกัน (Broad Consensus) บนพื้นฐานของสิ่งที่เป็ประโยชน์สูงสุดแก่สังคมโดยรวม

5) การมีกลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) กระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองที่ชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่น การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดีมีคุณภาพ การมีรัฐมนตรีที่ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม การมีระบบราชการที่สุจริตโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ การมีกระบวนการเปิดเผยทรัพย์สิน และหนี้สินของนักการเมือง การมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำหน้าที่ไต่สวนและวินิจฉัยเจ้าหน้าที่รัฐที่ร่ำรวยผิดปกติ

6) ความเสมอภาค (Equity) ประชาชนมีความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสต่างๆ ในสังคม เช่น โอกาสในการมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยรัฐเป็นผู้จัดสรรสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการโดยเท่าเทียมกัน

7) การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) กระบวนการและสถาบันต่างๆ เช่น รัฐสามารถจัดสรรหรือใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม ตอบสนองความต้องการของคนในสังคมโดยรวม รวมถึงการทำงานที่รวดเร็วมีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

8) พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) การตัดสินใจใดๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนต้องกระทำโดยมีพันธะความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองทำต่อสาธารณชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยงานนั้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก และมีจิตใจเสียสละเห็นคุณค่าสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่

9) การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Vision) การที่ผู้นำและประชาชนในประเทศมีวิสัยทัศน์ในการสร้างธรรมาภิบาล และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการยกเลิกระเบียบฯ ดังกล่าว พร้อมทั้งออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อให้มีผลบังคับใช้แทน แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการที่ดีตามพระราชกฤษฎีกา ฉบับใหม่ได้ขยายกรอบความคิดจากเดิมที่ให้ความสำคัญกับ 6 หลักข้างต้นให้ครอบคลุมในเรื่องการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งรวมถึงการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) และการจัดการความรู้ (Knowledge Management) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับการทำงานของข้าราชการที่มุ่งเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2548 : 1) ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 7 ประการ ดังนี้

- 1) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
- 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
- 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- 4) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- 5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- 6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการ
- 7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

ภายหลังการบังคับใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า ศึกษาวิจัยโครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาระบบราชการภายใต้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยเนื้อหาของพระราชกฤษฎีกา สามารถแจกแจงดัชนีวัดผลการดำเนินงานได้ 10 องค์กรประกอบ โดยเป็นองค์กรประกอบที่อยู่ภายใต้หลักการบริหารจัดการที่ดี 6 องค์กรประกอบ และหลักการบริหารรัฐกิจแนวใหม่อีก 4 องค์กรประกอบ รวมเป็น 10 องค์กรประกอบ เรียกว่า “หลักทศธรรม” ซึ่งประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ หลักการบริหารจัดการ หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ปารีชาติ เทพอารักษ์ และอมรราวรณ ทิวถนอม, 2549 : 79-80)

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 109-111) กล่าวถึงหลักการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ทั้ง 4 องค์กรประกอบไว้ ดังนี้

1) การบริหารจัดการ คือกระบวนการของการตัดสินใจและกระบวนการของการนำผลของการตัดสินใจไปปฏิบัติ

การบริหารรัฐกิจแนวใหม่ คือ

- (1) การมุ่งให้บริการแก่ประชาชนไม่ใช่การค้ากับ
- (2) การสำรวจความสนใจ ความต้องการของสาธารณชน
- (3) การให้คุณค่าแก่ประชาชนในฐานะของการเป็นพลเมือง
- (4) การคิดอย่างมีกลยุทธ์แต่ปฏิบัติอย่างเป็นประชาธิปไตย
- (5) การบริการมากกว่าการค้า มีการสร้างค่านิยมร่วม
- (6) การคำนึงว่าประชาชนเป็นผู้มีคุณค่าไม่ใช่แค่ผลผลิต
- (7) การบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ซึ่งให้ความสำคัญกับผลงาน

การบริการประชาชนให้เป็นที่พึงพอใจ คือ

- (1) ศึกษาวิจัย ติดตามผล เพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- (2) มีการปรับปรุงข้อมูลที่ทันเหตุการณ์
- (3) รายงานผลการทำงาน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้ทราบ
- (4) การรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เพื่อสะท้อนการทำงานของ

ผู้ให้บริการ

2) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือกระบวนการสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน โดยการศึกษาอบรม ปฏิบัติทดลอง และการพัฒนา เป็นการดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ในการปฏิบัติงาน ตลอดจนปรับปรุงพฤติกรรมให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ของตนเองและความเจริญก้าวหน้าขององค์กร

3) องค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการเสริมสร้าง จัดหา แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีการนำความรู้ใหม่ที่เกิดจากภายนอกและภายในองค์กรมาปรับปรุงพฤติกรรมในการทำงาน

ดังนั้นองค์กรที่ดีต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน องค์กรที่ประสบความสำเร็จนั้นเป็นองค์กรที่มีการเสริมสร้างองค์ความรู้ มีการศึกษาวิจัย มีการสอนงาน ถ่ายทอดความรู้ และใช้ความรู้กับกิจกรรมของตน

องค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์กรที่สมาชิกขององค์กรเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเองโดยการสร้างผลผลิตที่พวกเขาต้องการ ซึ่งมีการปลูกฝังรูปแบบวิธีการคิดที่ใหม่และขยายเพิ่มขึ้น มีการสร้างความมุ่งมั่นร่วมกัน และสมาชิกประชาชนมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

4) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คือเครื่องมือที่มีความสำคัญของการมีส่วนร่วมในตลาดโลกในการส่งเสริมการสำนึกรับผิดชอบ ในการปรับปรุงการให้บริการขั้นพื้นฐาน และเสริมสร้างโอกาสในการพัฒนาท้องถิ่น

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง

- (1) การพัฒนาเครือข่าย ซึ่งผู้รับบริการจำนวนมากสามารถเข้าถึงได้
- (2) มีการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านเครือข่ายสารสนเทศและการสื่อสาร
- (3) มีความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเกิดมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- (4) มีการนำเทคโนโลยีที่จำเป็นมาปรับใช้ในองค์กร มีนโยบาย และแผนงานที่ชัดเจนมาสนับสนุน

ส่วน อริยธัมม์ แก้วเกาะสะบ้า (2548 : 107) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลเช่นกัน โดยกล่าวว่าองค์ประกอบของธรรมาภิบาลมี 7 ประการ ดังนี้

1) หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึงการสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานให้ทุกองค์กรเกิดความโปร่งใสในวิธีการ และสามารถตรวจสอบได้ และมีองค์กรหรือหน่วยงานเพื่อตรวจสอบการทำงาน และพร้อมที่จะถูกตรวจสอบไม่ว่าจากองค์กรภายในหรือภายนอก อีกทั้งมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาโดยให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลได้สะดวก

2) หลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นการตรากฎหมายที่ถูกต้องเป็นธรรม และบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ และความยุติธรรมของประชาชน สามารถบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนเสมอกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ

3) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) เป็นการรับผิดชอบในผลของการกระทำของตนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนงานหรือองค์กร การมีจิตสำนึกในหน้าที่ร่วมรับผิดชอบต่อสังคม สิทธิหน้าที่ และปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง เคารพความคิดเห็นที่แตกต่างตามหลักประชาธิปไตย

4) หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึงการได้รับการแบ่งปันปันส่วนในประโยชน์ต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดกันแห่งผลประโยชน์

5) หลักคุณธรรม (Ethics) เป็นการยึดถือความถูกต้องดีงาม สนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองและมีความขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีระเบียบวินัย ทำงานด้วยความถูกต้องดีงาม

6) หลักความคุ้มค่า (Value for Money) หมายถึงการถือเอาประโยชน์สูงสุดแห่งองค์กรเป็นที่ตั้งในการบริหารงาน และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมเพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

7) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจของชาติ โดยมีส่วนร่วมทางการเมือง การบริหาร และการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชน

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของธรรมาภิบาลดังกล่าว เห็นได้ว่าองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่ทุกหน่วยงานและนักวิชาการต่างๆ ใช้เป็นเกณฑ์ร่วมกัน คือองค์ประกอบของธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม ซึ่งนับเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของหลักธรรมาภิบาล จึงเป็นความต้องการของผู้วิจัยที่จะทำการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบพื้นฐานดังกล่าว

4.4 ธรรมาภิบาลกับองค์การบริหารส่วนตำบล

การส่งเสริมธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้มีลักษณะของการปกครองท้องถิ่นที่ดี จะต้องสร้างความเข้าใจและร่วมกับ อบต. ในการปรับปรุงระบบการทำงานให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาและอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย การส่งเสริมธรรมาภิบาลใน อบต. ภายใต้หลักสำคัญพื้นฐาน 6 ประการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 อบต. มีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลได้ ดังนี้ (กองราชการส่วนตำบล, 2545 : 55-57)

1) หลักนิติธรรม เป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับการตรากฎหมาย กฎข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของชุมชนและยินยอมปฏิบัติตามกฎหมาย การปฏิบัติของอบต. สามารถดำเนินการให้สอดคล้องได้โดย

1.1 การออกข้อบังคับตำบลของ อบต. ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ ต้องมุ่งให้เกิดความเป็นธรรมเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชน และเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนควรเปิดเวทีให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

1.2 อบต. ต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อบังคับตำบล และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ของประชาชนให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง ด้วยการปิดประกาศบริเวณที่ทำการ อบต. หรือที่ชุมชนทุกหมู่บ้านหรือการประชาสัมพันธ์ด้วยรูปแบบอื่น เช่น ทำเป็นเอกสารแจกจ่ายการประชุมหรือเสียงตามสาย เป็นต้น

1.3 อบต. ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับตามที่บัญญัติไว้ และต้องบังคับใช้อย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเสมอภาค เช่น การจัดเก็บภาษี ภายใต้อำนาจหน้าที่ของ อบต. จะต้องจัดเก็บอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และถูกต้อง โดยไม่กั้นแกล้งหรือลดหย่อนแก่ผู้ใดเป็นการเฉพาะ เป็นต้น

1.4 อบต. มีหน้าที่ในการพัฒนาบุคลากรของ อบต. ทั้งพนักงานและสมาชิกสภา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

2) หลักคุณธรรม เป็นการปฏิบัติงานที่ยึดความถูกต้องดีงาม เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนเพื่อเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันอดทน และความมีวินัย ซึ่งการปฏิบัติของ อบต. สามารถดำเนินการให้สอดคล้องได้โดย

2.1 บุคลากรทุกฝ่ายของ อบต. ต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา และให้บริการแก่ประชาชนด้วยความเสมอภาค

2.2 สมาชิกสภา อบต. ต้องตระหนักในหน้าที่ของตนในฐานะผู้แทนของประชาชน ต้องมุ่งเน้นรักษาผลประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าประชุมอย่างสม่ำเสมอ พิจารณาเรื่องต่างๆ ในสภาอย่างมีเหตุผล ตรงไปตรงมา ยึดผลประโยชน์ส่วนรวม และถูกต้องตามกฎหมาย

2.3 ผู้บริหาร อบต. ต้องมีคุณธรรมสูงสุด เพราะเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานในขณะเดียวกันเป็นผู้มีอำนาจในการอนุมัติเบิกจ่ายงบประมาณต่างๆ จะต้องยึดหลักความถูกต้องเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมแก่ทุกชุมชน

2.4 อบต. ควรจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมหรือกรอบการปฏิบัติงานของสมาชิกทุกคนโดยทำเป็นมติของสภา เพื่อควบคุมกันเองและมีบทลงโทษเท่าที่ทำได้

3) หลักความโปร่งใส เน้นการปรับกลไกและการทำงานให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมาให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก อีกทั้งมีกระบวนการให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งการปฏิบัติของ อบต. สามารถดำเนินการให้สอดคล้องได้โดย

3.1 อบต. จะต้องถือปฏิบัติในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2539 โดยเอกสารที่จะต้องเปิดเผยได้แก่

(1) ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

(2) มติประชุมของคณะกรรมการบริหารที่ส่งผลกระทบต่อผลได้ผลเสียของประชาชน

(3) มติสภาที่ผ่านการรับรองแล้ว โดยเฉพาะมติที่กระทบสิทธิหน้าที่และผลได้ผลเสียแก่ประชาชน รวมทั้งมติอื่นๆ ที่ประชาชนควรทราบ

(4) วาระการประชุมของสภา โดยที่ อบต. จะต้องเปิดเผยให้ประชาชนได้ทราบล่วงหน้า เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่สนใจเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุม ทั้งนี้สภาจะต้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

(5) ข้อบังคับตำบล กฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งของ อบต. รวมทั้งข่าวสารทางราชการที่ประชาชนควรรู้และต้องปฏิบัติ

(6) ขั้นตอนการปฏิบัติงานรวมทั้งเงื่อนไขในการติดต่อกับ อบต. เช่น การชำระภาษีต่างๆ การขออนุญาตก่อสร้างอาคาร ฯลฯ เพื่อให้ประชาชนทราบว่าขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร ต้องใช้หลักฐานอะไรบ้าง และต้องใช้ระยะเวลาเท่าใด

(7) ผลการดำเนินงานและโครงการต่างๆ ของ อบต. ควรจะสรุปและเสนอให้ประชาชนได้ทราบล่วงหน้าเพื่อจะได้ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานได้

(8) เอกสารการจัดซื้อจัดจ้าง โดยเฉพาะผลการสอบราคาหรือประกวดราคา

(9) ข้อมูลด้านการเงินการคลัง ที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จของ อบต. ควรมีการเปิดเผยเป็นระยะว่ามีรายรับเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง

(10) ข้อมูลอื่นๆ ที่ อบต. เห็นว่าควรเปิดเผยและมีประโยชน์ต่อประชาชน

3.2 สำหรับวิธีในการเผยแพร่ข้อมูลตามข้อ 3.1 อบต. ควรคำนึงถึงความเหมาะสมที่สามารถทำให้ประชาชนได้รับรู้อย่างกว้างขวางที่สุด ได้แก่

(1) การปิดประกาศบริเวณที่ทำการของ อบต. หรือตามแหล่งชุมชน อาจจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารประจำทุกหมู่บ้าน

(2) การประชุมชี้แจงเป็นครั้งคราว หรือประชุมสัญจรไปตามหมู่บ้านชุมชนต่างๆ

(3) ให้สมาชิกสภาฯ ช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในแต่ละหมู่บ้าน

(4) การใช้ระบบหอกระจายข่าว เสียงตามสายรวมทั้งการใช้สื่อท้องถิ่นอาจเป็นสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น

(5) การจัดทำเป็นวารสารแจกจ่ายแก่ประชาชน ตามระยะเวลาที่สมควรอาจเป็นปีละ 2-3 ครั้งหรือทุกเดือนก็ได้

อย่างไรก็ตามการเลือกใช้วิธีเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในแต่ละท้องถิ่นอาจใช้วิธีต่างกัน แต่ควรทำพร้อมกันไปหลายๆ วิธีเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง

4) หลักการมีส่วนร่วม ถือเป็นหลักการที่มีความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต. หรือผู้บริหาร และมีส่วนร่วมในการบริหารงานตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจต่างๆ ของ อบต. รวมทั้งการตรวจสอบและการประเมินผลงานของ อบต. และท้ายสุดประชาชนย่อมมีสิทธิเหนือ อบต. โดยมีอำนาจในการถอดถอนผู้บริหารหรือสมาชิกสภา อบต. ที่ประชาชนเห็นว่าปฏิบัติงานล้มเหลวหรือมีพฤติกรรมเสื่อมเสีย ตัวอย่างกิจกรรมของ อบต. ที่ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ได้แก่

4.1 การจัดทำแผนพัฒนาตำบล ทั้งแผนพัฒนา 5 ปีและแผนพัฒนาประจำปี เนื่องจากแผนพัฒนาเป็นเครื่องชี้ทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น และเป็นตัวกำหนดแนวทางการจัดสรรทรัพยากรรวมทั้งงบประมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนควรให้ประชาชนมีส่วนร่วม ดังนี้

(1) มีส่วนร่วมในการคิดและจัดทำแผนพัฒนา โดยร่วมกันเสนอปัญหาความต้องการและร่วมเสนอโครงการหรือกิจกรรม เพื่อการพัฒนาในรูปแบบกระบวนการประชาคม

(2) มีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นต่อแผนพัฒนา ว่าทิศทางการพัฒนาของ อบต. จะเดินไปทางใด ควรทำอะไรก่อน อะไรหลัง

(3) มีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลโครงการว่าโครงการนั้นมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด

4.2 การจัดซื้อจัดจ้างของ อบต. ตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2538 กำหนดให้ อบต. แต่งตั้งผู้แทนชุมชนร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อจัดจ้างให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม

4.3 การเสนอข้อบังคับตำบล สภา อบต. จะต้องแจ้งวาระการประชุมให้ประชาชนทราบทุกครั้ง และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้าร่วมสังเกตการณ์ประชุมสภา

4.4 การถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกสภา อบต. ที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542

กล่าวโดยสรุป อบต. ต้องสร้างระบบกลไกที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานของ อบต. สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

5) หลักความรับผิดชอบ หลักข้อนี้มุ่งเน้นให้ อบต. ได้ตระหนักในอำนาจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อประชาชน มีความสนใจต่อปัญหาของชุมชน และมีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้บรรลุผลโดยไม่เลือกปฏิบัติ และมีความกล้าที่จะยอมรับผลการกระทำอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ได้แก่

5.1 จัดบริการสาธารณะอย่างมีคุณภาพ เป็นธรรม และทั่วถึง ทั้งในและนอกสถานที่ให้ประชาชนเป็นที่พึงได้เมื่อเกิดความเดือดร้อน

5.2 เอาใจใส่ต่อปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร้องทุกข์และแจ้งความเดือดร้อนได้สะดวก รวมทั้งควรมีการแต่งตั้งผู้รับเรื่องราวร้องทุกข์ประจำหมู่บ้าน

5.3 มีความจริงใจที่จะนำโครงการ หรือกิจกรรมที่เสนอโดยประชาชนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมโดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วน

5.4 การนำเอาโครงการหรือกิจกรรมที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนา ไปจัดทำ ข้อบังคับงบประมาณเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามที่สัญญาไว้กับประชาชน หากทำไม่ได้ก็ต้องแจ้งให้ ประชาชนทราบ

6) หลักความคุ้มค่า เป็นหลักการที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพในการบริหารงาน โดยใช้ทรัพยากรหรืองบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการรักษาทรัพยากรธรรมชาติของ ท้องถิ่นให้สมบูรณ์และยั่งยืนโดยมีวิธีการ ดังนี้

6.1 การดำเนินแผนงานหรือโครงการ ต้องมีการจัดลำดับความจำเป็น เร่งด่วนว่าควรจะทำโครงการอะไรก่อนหลัง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

6.2 ในการจัดซื้อจัดจ้างต้องมุ่งให้เกิดการประหยัด และหากสามารถ ต่อรอราคากับผู้รับจ้างให้ได้ราคาที่ต่ำกว่างบประมาณที่ตั้งไว้ก็จะทำให้ อบต. มีงบประมาณเหลือ ไปดำเนินการในโครงการอื่นเพิ่มขึ้นส่งผลให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์มากขึ้นด้วย

6.3 รมรณคใ้ทุกฝ่ยอื่กั้ห้ประชาชนในพื้นที่ ใ้ม่มีความประหยดัใ้ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งมีกิจกรรมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติใ้ใ้ได้นาน

6.4 อบต. ควรที่จะจัดตั้งคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ การใช้จ่าย งบประมาณใ้ใ้รวั้ใ้ลลสุญเปล้่า ซึ่งสภาตำบลจะเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของฝ่ายบริหาร

6.5 การบริหารจัดการครุภัณฑ์ต่างๆ ของ อบต. ควรจัดทำทะเบียน ควบคุมใ้ชัดเจนเป็นปัจจุบัน และควบคุมการใช้งานใ้ตรงตามวัตถุประสงค์และเป็นประโยชน์ ต่อส่วนรวม

ทั้งนี้การส่งเสริมธรรมาภิบาลใน อบต. ต้องริเริ่มจากกิจกรรมที่ดำเนินการ ได้ง่ายก่อน โดยที่ อบต. จะต้องตระหนักและมองเห็นความสำคัญของประโยชน์ที่ใ้ได้รับโดยเฉพา ประเด็นความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน และการยึดหลักกฎหมายใ้การปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และผู้มีอำนาจใ้การบริหารที่มาจากกรเลือกตั้ง ของประชาชนใ้ท้องถิ่นจะต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนเป็นหลัก ในขณะเดียวกันจำเป็น จะต้องสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนใ้เรื่องบทบาทและหน้าที่ด้วย เพื่อให้ อบต. และประชาชน สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น เป็นกำลังสำคัญใ้การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ ใ้การพัฒนาท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาคืออย่างเป็นรูปธรรม

5. แนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัดธรรมาภิบาล

มนุษย์มีการใช้ตัวชี้วัดตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์โดยเฉพาะตัวชี้วัดทางกายภาพในเชิงคุณลักษณะ เช่น ความไกล ความหนัก เป็นต้น ต่อมาตัวชี้วัดในเชิงคุณลักษณะจำนวนมากได้รับการกำหนดให้เป็นเชิงปริมาณที่รับการยอมรับเป็นมาตรฐานสากล เช่น กิโลเมตร กิโลกรัม ฯลฯ และการวัดลักษณะหนึ่งอาจมีตัวชี้วัดได้มากกว่าหนึ่ง เช่น กิโลเมตรเป็นไมล์ กิโลกรัมเป็นปอนด์ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบค่าระหว่างกันได้เป็นมาตรฐานสากล ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 นักวางแผนและนักบริหารที่ใช้แนวคิดการบริหารจัดการโดยเน้นจุดหมายปลายทาง (Management by Objective) ได้พัฒนาตัวชี้วัดเพื่อการดำเนินการของโครงการ โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดผลงานหรือผลผลิตจากการปฏิบัติงาน (Performance Indicators) เพื่อวัดประสิทธิผล (Efficiency) และผลิตภาพ (Productivity) และยังคงเป็นหลักในการกำหนดตัวชี้วัดผลงาน หรือผลผลิตจากการปฏิบัติงานมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ (สิริวิภา ศรีปลั่ง, 2548 : 15)

แผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐแนวใหม่ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นรูปแบบหนึ่งของแผนการปรับเปลี่ยนบทบาท ภารกิจ และวิธีบริหารงานของภาครัฐ ซึ่งได้กำหนดให้มีการจัดกระบวนการทำงานของทุกกระทรวง ทบวง กรมใหม่ ภายใต้กรอบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (ศิริพร วยวิวัฒนะ, 2543 : 61-62)

เมธินี จิตติขานนท์ (2547 : 4) กล่าวว่าในการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับหลัก 3 E นั่นคือ Economy (ประหยัด) เป็นการใช้ต้นทุนหรือทรัพยากรในการผลิตอย่างเหมาะสมและคุ้มค่าที่สุด Efficiency (ประสิทธิภาพ) เป็นการปฏิบัติงานให้ได้ผลงานในระดับที่สูงกว่าปัจจัยนำเข้า และ Effectiveness (ประสิทธิผล) เป็นการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

แนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวนับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของระบบการทำงานภาครัฐ กล่าวคือการบริหารงานภาครัฐจะต้องมุ่งเน้นผลงานที่เป็นรูปธรรม วัดผลได้ ตรวจสอบได้ มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้วัฒนธรรมการทำงานของภาครัฐเปลี่ยนจากทำตามหน้าที่เป็นทำตามเป้าหมาย จึงต้องสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เพื่อวัดผลการปฏิบัติงานกับเป้าหมายที่กำหนด และพร้อมที่จะให้สังคมตรวจสอบได้ตลอดเวลา (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2540 : 1)

5.1 นิยามของตัวชี้วัด (Indicator)

คำว่า “Indicator” ในภาษาไทยมีการใช้คำที่หลากหลาย เช่น ตัวชี้วัด ตัวชี้ตัวชี้ นำ ดัชนี และเครื่องชี้วัด เป็นต้น คำเหล่านี้ถูกใช้เป็นมาตรฐานทางสถิติหรือเครื่องชี้สถานะบางอย่างเพื่อใช้วิเคราะห์ภาวะการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต กระบวนการดำเนินงาน การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่หรือผลผลิต หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ในที่นี้จะใช้คำว่า “ตัวชี้วัด” ซึ่งเป็นคำกลางๆ สำหรับสื่อความหมายถึง “Indicator”

คำนิยามของ Indicator หรือ ตัวชี้วัด The American Heritage Dictionary ได้นิยามว่า Indicator หมายถึงข้อความที่ใช้บ่งบอกหรือเครื่องมือที่ใช้ติดตามการดำเนินงานหรือสถานะของระบบ ส่วน Oxford Dictionary ได้นิยามว่า Indicator คือสิ่งที่ชี้หรือบอกทิศทางไปที่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่ง เมธี ครองแก้ว (2540 : 56, อ้างถึงใน สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2540 : 2) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าตัวชี้วัด ยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ติดตามการพัฒนาหรือการดำเนินกิจกรรมที่เป็นนโยบายสาธารณะของรัฐในแต่ละเรื่องว่าได้พัฒนาหรือดำเนินไปถึงจุดใด บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แค่ไหน ซึ่งเป็นเรื่องของการดูสัมฤทธิ์ผลของงานหรือระบุผลสำเร็จของงาน

คำนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่าตัวชี้วัด เป็นคุณลักษณะหรือตัวแปรที่ใช้ติดตามการดำเนินงาน ซึ่งผลที่ได้สามารถบ่งบอกถึงประสิทธิภาพหรือความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กร

5.2 ลักษณะของตัวชี้วัดที่ดี

ตัวชี้วัดที่ดีควรมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2540 : 3) ดังนี้

- 1) ตัวชี้วัดที่ดีต้องสามารถให้ค่าหรือบ่งบอกคุณลักษณะของสิ่งที่ทำการวัดว่ามีปริมาณหรือคุณลักษณะเช่นไร ส่วนจะมีความหมายอย่างไรจะต้องนำไปตีค่าหรือเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน จึงจะทราบได้ว่าสิ่งนั้นมีค่าสูงหรือต่ำได้มาตรฐานหรือไม่เพียงใด
- 2) ค่าหรือคุณลักษณะของตัวชี้วัด มีความหมายภายใต้เงื่อนไข 2 ประการคือ

2.1 เงื่อนไขของเวลา กล่าวคือตัวชี้วัดจะบ่งบอกถึงสถานภาพของสิ่งที่มุ่งวัดเฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น ระยะเวลา 1 สัปดาห์ 3 เดือน 1 ปี ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาใช้และการตีความหมาย

2.2 เงื่อนไขของสถานที่ กล่าวคือตัวชี้วัดจะบ่งบอกสถานภาพของสิ่งที่มุ่งวัดเฉพาะในเขตพื้นที่ หรือบริเวณ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบที่ทำการตรวจสอบ เช่น ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ด้านปัจจัย กระบวนการ หรือผลลัพธ์ เป็นต้น

ส่วน เมธินี จิตติขานนท์ (2547 : 6-7) ได้ให้ความเห็นที่คล้ายคลึงกัน โดยกล่าวว่าตัวชี้วัดที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1) สามารถวัดผลการปฏิบัติงานได้จริง
 2) สามารถบรรลุได้ มีความสมเหตุสมผลที่จะใช้เป็นตัวชี้วัด ไม่วัดในสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากความสามารถของส่วนราชการ

- 3) สามารถสื่อสารทำความเข้าใจได้ตรงกัน มีความเฉพาะเจาะจง
- 4) สามารถตรวจสอบได้
- 5) สามารถวัดผลได้เท่าเทียมกัน ผลงานเหมือนกันควรใช้ตัวชี้วัดเดียวกัน
- 6) สามารถวัดผลการปฏิบัติงานภายในเวลาที่กำหนด

นอกจากนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2550 : 1) ได้มีการนำตัวชี้วัดไปใช้และแสดงให้เห็นว่าลักษณะของตัวชี้วัดที่ดี (Characteristics of a Good Key Performance Indicators) ควรจะประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

- 1) มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และยุทธศาสตร์ขององค์กร
- 2) ควรแสดงถึงสิ่งที่สำคัญเท่านั้นซึ่งตัวชี้วัดที่สำคัญจะมี 2 ลักษณะ ได้แก่ ตัวชี้วัดที่แสดงถึงผลการดำเนินงานที่สำคัญขององค์กร หรือที่เรียกว่า Performance Indicators และตัวชี้วัดที่ใช้วัดกิจกรรมหรืองานที่มีความสำคัญแต่อาจจะไม่ค่อยผิดพลาดหากผิดพลาดเมื่อไรก็จะก่อให้เกิดปัญหาอย่างใหญ่หลวงแก่องค์กร ซึ่งตัวชี้วัดในลักษณะนี้เรียกว่า Danger Indicators เช่น ในการขับรถยนต์ ตัวชี้วัดที่แสดงถึง Performance ของรถยนต์ ได้แก่ ความเร็ว อัตราเร่ง อัตราการใช้น้ำมัน และภายในรถยนต์แต่ละคันยังมีตัวชี้วัดที่แสดงถึงการดำเนินงานของรถยนต์ที่ไม่ได้เป็นลักษณะของ Performance แต่เป็นการดำเนินงานที่มีความสำคัญ ถ้ามีความผิดพลาดเมื่อไรย่อมจะส่งผลกระทบต่อรถยนต์ทั้งคัน เช่น ที่วัดความร้อนของเครื่องยนต์ หรือไฟสัญญาณเตือนในเรื่องของน้ำมันเครื่อง เป็นต้น

- 3) ประกอบด้วยตัวชี้วัดที่เป็นเหตุและผล
- 4) ประกอบด้วยมิติหรือมุมมองที่หลากหลาย เช่น การให้บริการมิได้วัดจากผลการสำรวจกับผู้รับบริการเท่านั้น ควรรวมถึงมุมมองด้านคุณภาพการให้บริการ และมุมมองด้านการพัฒนาองค์กรที่เกี่ยวข้องด้วย

- 5) ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นจะต้องมีบุคคลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบทุกตัว
- 6) ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นควรเป็นตัวชี้วัดที่องค์กรสามารถควบคุมได้ อย่างน้อยร้อยละ 80 ของตัวชี้วัดทั้งหมด ทั้งนี้ถ้าภายในองค์กรประกอบด้วยตัวชี้วัดที่ไม่สามารถควบคุมได้มากเกินไป จะทำให้ตัวชี้วัดนั้นไม่สามารถแสดงถึงความสามารถในการดำเนินงานที่แท้จริงได้

- 7) เป็นตัวชี้วัดที่สามารถวัดได้และเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ไม่ใช่เป็นตัวชี้วัดที่ผู้เข้าใจมีเพียงแต่ผู้จัดทำตัวชี้วัดเท่านั้น

8) ช่วยให้ผู้บริหารและบุคลากรสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดีในการใช้ตัวชี้วัดให้เกิดประโยชน์นั้นไม่ใช่ใช้ตัวชี้วัดเมื่อต้องการประเมินผลเท่านั้น แต่ควรจะใช้ตัวชี้วัดในการติดตามการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่สำคัญสำหรับองค์กร องค์กรบางแห่งได้นำผลของตัวชี้วัดใส่ไว้ในระบบ Internet ภายในองค์กร โดยจัดทำเป็นรูปกราฟิกที่เข้าใจง่าย ประกอบด้วยสีที่เข้าใจทั่วไปในระดับสากล ได้แก่

8.1 สีเขียว แสดงว่าตัวชี้วัดนั้นบรรลุเป้าหมาย ปลอดภัย

8.2 สีเหลือง แสดงว่าผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดนั้นเริ่มมีปัญหา

8.3 สีแดง แสดงว่าตัวชี้วัดนั้นมีปัญหาเกิดขึ้น ผู้บริหารและบุคลากร

สามารถที่จะเข้ามาตรวจสอบตัวชี้วัดแต่ละตัว ทำให้สามารถทราบว่าการดำเนินงานของหน่วยงานและองค์กรเป็นอย่างไร

9) ตัวชี้วัดที่ดีต้องไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งเป็นข้อที่ควรระวังในการจัดทำตัวชี้วัด เนื่องจาก

9.1 เมื่อมีตัวชี้วัดโดยเฉพาะตัวชี้วัดของแต่ละหน่วยงาน อาจส่งผลให้แต่ละหน่วยงานเกิดการแย่งชิงทรัพยากรภายในองค์กรเดียวกันได้ เพื่อที่จะทำให้แต่ละฝ่ายบรรลุถึงเป้าหมายของตัวชี้วัดของตน

9.2 การมีตัวชี้วัดของแต่ละหน่วยงาน อาจทำให้เกิดการไม่ร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานแต่ละหน่วยงาน เพราะการช่วยเหลือหน่วยงานอื่นจะทำให้หน่วยงานของตนเองไม่บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดขึ้น

กล่าวโดยสรุปตัวชี้วัดที่ดีต้องเป็นตัวชี้วัดที่ชัดเจน เข้าใจง่าย สอดคล้องกับยุทธศาสตร์หรือเป้าหมายขององค์กร และสามารถวัดผลการปฏิบัติงานได้จริงในอนาคตที่จะติดตามการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่สำคัญขององค์กร ยิ่งไปกว่านั้นตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นจะต้องตรวจสอบได้และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในองค์กร

5.3 การสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาล

การสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาลควรมีการกำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดทำตัวชี้วัด ซึ่งหลักเกณฑ์ในการจัดทำตัวชี้วัดนั้น แนค และแมนนิ่ง ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้ (Knack and Manning, 2000 : 74, อ้างถึงใน บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี, 2544 : 69-71)

- 1) ต้องมีความเหมาะสมกับลักษณะงานของแต่ละหน่วยงาน
- 2) ต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้และมีความโปร่งใสในตัวชี้วัดเอง
- 3) ต้องมีคุณภาพและความแม่นยำของตัวชี้วัดและกรอบตัวชี้วัด
- 4) ต้องมีข้อมูลที่สนับสนุนการได้มาซึ่งตัวชี้วัด
- 5) ต้องสามารถระบุผลที่จะได้รับจากตัวชี้วัดได้อย่างชัดเจน

การที่จะทราบว่าตัวชี้วัดนั้นมีความเหมาะสมกับหน่วยงานหรือไม่จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์องค์การ ซึ่งอาจจะเริ่มจากการศึกษาความจำเป็นของการสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาล โดยเริ่มจากการวิเคราะห์องค์การทั้งโครงสร้าง และกระบวนการทำงานว่ามีการนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้หรือไม่อย่างไร ถ้าไม่มีก็ให้วิเคราะห์องค์ประกอบที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ไม่ว่าจะเป็นความชอบธรรม ความโปร่งใส ความมีประสิทธิภาพ การตรวจสอบ และการมีส่วนร่วม เพื่อทำการสร้างตัวชี้วัด หากองค์การนั้นมีการนำหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้แล้วก็ให้ดูว่าองค์กรมีตัวชี้วัดแล้วหรือยัง หากยังไม่มีก็ให้สร้างใหม่ หากมีอยู่แล้วก็ให้วิเคราะห์ต่อว่าตัวชี้วัดที่ใช้อยู่นั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ ถ้าหากว่าตัวชี้วัดมีความเหมาะสมดีอยู่แล้วให้ถือว่าจบขั้นตอนการวิเคราะห์ หากว่าองค์กรมีตัวชี้วัดอยู่แต่ยังไม่เหมาะสมก็ให้ทบทวนตัวชี้วัดดังกล่าว

กระบวนการสร้างตัวชี้วัดจะต้องมีเป้าหมายในการประเมิน คือประเมินอะไร เพื่อวัตถุประสงค์ใด และควรประเมินอย่างไร การสร้างตัวชี้วัดมีกระบวนการ ดังนี้

1) วิเคราะห์ความต้องการในการปรับปรุงและพัฒนาแทนการค้นหาปัญหาขององค์กรและความพยายามในการเสนอทางแก้ปัญหา โดยให้คณะกรรมการสร้างตัวชี้วัดทำงานร่วมกันกับหน่วยงานนั้นเพื่อหาความต้องการในการปรับปรุงและพัฒนาองค์กร

2) ศึกษาแนวทางการปรับปรุงองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงโครงสร้างหรือกระบวนการ การศึกษาแนวทางการปรับปรุงองค์กร ควรพิจารณาหน่วยงานและกระบวนการที่เกี่ยวข้องในการสร้างความเข้าใจภาพรวมและความสัมพันธ์ของนโยบาย (Policy) กระบวนการดำเนินงาน (Procedure) และการปฏิบัติงาน (Practice) ของทั้งองค์กร เพื่อช่วยเสนอแนวทางที่มีความเป็นไปได้สูง

3) สร้างตัวชี้วัด เนื่องจากหน่วยงานมีโครงสร้างที่สลับซับซ้อนแตกต่างกัน เมื่อมีความจำเป็นต้องสร้างตัวชี้วัดขององค์กร จึงต้องพิจารณาคัดเลือกตัวชี้วัดหลักและตัวชี้วัดย่อยที่มีคำจำกัดความ (Definition) ที่ชัดเจน สามารถอธิบายหลักเกณฑ์และเหตุผล (Rationale) ของตัวชี้วัดได้ และมีกฎเกณฑ์ (Criteria) ที่ชัดเจนในการสร้างตัวชี้วัดว่าเป็นการวัดในเชิงปริมาณ (Quantity) หรือเชิงคุณภาพ (Quality)

4) นำตัวชี้วัดไปปรับใช้ ต้องมีการทดสอบตัวชี้วัดเพื่อให้แน่ใจในคุณภาพของตัวชี้วัดที่มีความหมาย (Meaningful) สามารถวัดได้ในทางปฏิบัติ (Practical) และสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ (Reliable) จากผลการประเมินได้

5) ทบทวนตัวชี้วัด นับเป็นขั้นตอนสำคัญของการตรวจสอบความทันสมัยและคงความเป็นไปได้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับหลักเกณฑ์ในการวัดให้มีความเหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ซึ่งจะช่วยให้เกิดความยั่งยืนของตัวชี้วัด

ในขณะที่ เซวานะ ไตรมาศ (2546 : 88-94) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดตัวชีวิตให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ว่าจะต้องจัดองค์ประกอบให้ครอบคลุมทั้ง 3 ระดับ คือ (1) ระดับที่ควรมี หรือจำเป็นต้องมี หรือขาดไม่ได้ (2) ระดับที่ควรเป็น หรือคุณภาพที่ดีของตัวชีวิต และ (3) ระดับที่ควรได้ หรือผลลัพธ์ที่บั้นปลายที่เป็นผลสุทธิแท้จริงที่ได้จากตัวชีวิต ดังนี้

- 1) หลักนิติธรรม (Legality) : กฎดี มีการบังคับ รับรองผล
 - 1.1 ตัวชีวิต (ที่ควรมี)
 - (1) มีกฎหมายรองรับ
 - (2) มีการบังคับใช้ได้
 - (3) ผลการใช้กฎหมายมีความถูกต้อง
 - 1.2 คุณภาพของตัวชีวิต (ที่ควรเป็น)
 - (1) ไม่เลือกปฏิบัติ
 - (2) ไม่เบียดเบียน หลบเลี่ยง
 - (3) ไม่มีช่องโหว่ในการใช้ดุลพินิจ
 - 1.3 ผลลัพธ์เป้าหมายของตัวชีวิต (ที่ควรได้)
 - (1) สามารถปฏิบัติได้และมีการปฏิบัติตามจริง
 - (2) มีความถูกต้องแม่นยำ
 - (3) มีความเป็นธรรมเชื่อถือได้
- 2) หลักคุณธรรม (Morality) : มีกรอบ ชอบธรรม เชื่อถือได้
 - 2.1 ตัวชีวิต (ที่ควรมี)
 - (1) มีกรอบกำหนดจรรยาบรรณที่เป็นรูปธรรม
 - (2) มีมาตรการกำกับควบคุมให้ต้องยึดถือปฏิบัติตาม
 - (3) มีมาตรฐานพิสูจน์ความผิด กำหนดความผิด การลงโทษ
 - 2.2 คุณภาพของตัวชีวิต (ที่ควรเป็น)
 - (1) สามารถปฏิบัติได้และตรวจสอบการถูกละเมิดได้
 - (2) ควบคุมและมีผลบังคับให้ทำตามได้จริง
 - (3) มีการลงโทษตามฐานความผิด

- 2.3 ผลลัพธ์เป้าหมายของตัวชี้วัด (ที่ควรได้)
- (1) ก่อสำนึกที่ดีไม่มีการแสวงประโยชน์มิชอบ หรือมีประโยชน์
ขัดกัน
 - (2) ก่อพฤติกรรมที่ดี ไม่มีการละเมิด และละเว้นการปฏิบัติตาม
จรรยาบรรณ
 - (3) มีผลในการลดความเสี่ยง มีสิ่งบอกเหตุจากการละเมิด และ
เบี่ยงเบนจากกรอบจรรยาบรรณ
- 3) หลักความโปร่งใส (Transparency) : เปิดเผย ตรวจสอบได้
- 3.1 ตัวชี้วัด (ที่ควรมี)
- (1) มีการจัดโครงสร้างองค์กรชั้นตอนไหลเวียนของงานแบบเปิด
 - (2) มีการจัดระบบงานและข้อมูลข่าวสารแบบเปิด
 - (3) มีกระบวนการทำงานและกระบวนการตัดสินใจแบบเปิด
- 3.2 คุณภาพของตัวชี้วัด (ที่ควรเป็น)
- (1) มีช่องทางเข้าถึงข้อมูลและการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้อง
 - (2) มีจุดประสานการตรวจสอบความถูกต้องและมีส่วนร่วมทั่วถึง
รอบด้าน
 - (3) มีการเปิดรับและสนองตอบต่อความเคลือบแคลงสงสัย
- 3.3 ผลลัพธ์เป้าหมายของตัวชี้วัด (ที่ควรได้)
- (1) มีความทั่วถึง เป็นธรรม และเปิดกว้าง
 - (2) มีความสะดวก ปลอดภัย สรรค และเข้าถึงง่าย
 - (3) มีการให้คุณและโทษที่เหมาะสม เพียงพอ และรวดเร็ว
- 4) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) : มีสิทธิ เข้าถึงได้ ไม่กีดกัน
- 4.1 ตัวชี้วัด (ที่ควรมี)
- (1) เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร นโยบาย แผนงาน และงบประมาณ
 - (2) เข้าถึงการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ
 - (3) เข้าถึงการกำกับควบคุมผลกระทบ มาตรฐาน เป้าหมาย และ
การประเมินผล
- 4.2 คุณภาพของตัวชี้วัด (ที่ควรเป็น)
- (1) ได้รับการยอมรับสถานะ มีการเชิญชวน และตระหนักใน
ความมีเกียรติให้เข้าร่วม
 - (2) ได้รับความสำคัญและบทบาทที่เหมาะสมในการเข้าร่วม
 - (3) ได้รับผลประโยชน์ทางบวกจากการเข้าร่วม

4.3 ผลลัพธ์เป้าหมายของตัวชี้วัด (ที่ควรได้)

- (1) การมีสิทธิเข้าถึงและเสมอภาคเท่าเทียมในการเข้าร่วม
- (2) การมีส่วนสำคัญและมีอิทธิพลในการเข้าร่วม บนพื้นฐานของการมีบทบาทตามสิทธิ

(3) ได้รับหลักประกันความเท่าเทียมเป็นธรรมในการเข้าร่วม

5) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) : มีหลักประกัน รับผิดชอบ ชดใช้

ฐานโทษ

5.1 ตัวชี้วัด (ที่ควรมี)

- (1) มีการกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานที่ชัดเจน
- (2) มีมาตรการกำกับควบคุมที่แน่นอนสม่ำเสมอ
- (3) มีการติดตามประเมินผลที่ต่อเนื่องและน่าเชื่อถือ

5.2 คุณภาพตัวชี้วัด (ที่ควรเป็น)

- (1) มีหลักประกันการแยกแยะความถูกต้อง และความผิดพลาดในการทำงาน
- (2) มีหลักประกันให้คุณตามฐานความถูกต้อง และลงโทษตามฐานความผิดพลาดในการทำงาน
- (3) มีหลักประกันการชดใช้ความเสียหายแก่ผู้รับผลกระทบ

5.3 ผลลัพธ์เป้าหมายของตัวชี้วัด (ที่ควรได้)

- (1) มีรางวัลให้กับกรณีของการทำถูก ทำดี
 - (2) มีโทษให้กับกรณีของการทำผิด ทำเสียหาย
 - (3) มีการชดใช้ให้กับกรณีของการที่ถูกกระทบสูญเสีย
- 6) หลักความคุ้มค่า (Utilization) : ฐานทุน มูลค่าเพิ่ม ยั่งยืน ก้าวหน้า

6.1 ตัวชี้วัด (ที่ควรมี)

- (1) มีการวัดการลดผลเสีย เพิ่มผลได้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการทำงาน
- (2) มีการวัดการสร้างความสามารถ และศักยภาพการทำงานเพื่อเพิ่มผลผลิต
- (3) มีการวัดการเพิ่มผลผลิต การควบคุมความเสี่ยง และการลดความสูญเสียเพื่อเพิ่มมูลค่าและประโยชน์ที่ได้จากการทำงานในชั้นปลาย

6.2 คุณภาพของตัวชี้วัด (ที่ควรเป็น)

- ผลงานที่ได้
- (1) ช่วยแสดงความต่างระหว่างสัดส่วนของการใช้ทรัพยากร กับ
 - (2) ช่วยแสดงมูลค่าและประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นจากผลงาน
 - (3) ช่วยแสดงมูลค่าของการสูญเสียผลประโยชน์ และโอกาสจากการใช้ต้นทุนและทรัพยากร

6.3 ผลลัพธ์เป้าหมายของตัวชี้วัด (ที่ควรได้)

- การทำงาน
- (1) บอกมูลค่า และประโยชน์ที่ได้จากการสร้างความสามารถใน
 - (2) บอกมูลค่า และประโยชน์ที่ได้จากการเพิ่มผลผลิต
 - (3) บอกมูลค่า และประโยชน์ที่ได้จากการมีพัฒนาการใหม่ และความก้าวหน้าที่เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ในการกำหนดเกณฑ์วัดลักษณะการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองท้องถิ่น เราสามารถใช้หลักการบางอย่างมาเป็นเกณฑ์วัดได้ ดังนี้ (ปรัชญา เวสารัชช, 2542 : 47-50)

- 1) มีประสิทธิผลที่ดี องค์กรปกครองท้องถิ่นต้องเป็นองค์กรที่ทำงานได้ผล กล่าวคือ

1.1 มีผลงานปรากฏเป็นรูปธรรมสามารถกล่าวอ้างหรือพิสูจน์ได้

1.2 มีผลงานตรงตามที่องค์กรปกครองท้องถิ่นกำหนดไว้

1.3 มีผลงานตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

- 2) มีความรับผิดชอบที่ดี การบริหารงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นต้องสะท้อนลักษณะของความรับผิดชอบต่อที่ดีของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์กรนั้น ซึ่งอาจพิจารณาได้ ดังนี้

2.1 มีระบบติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นระบบที่จัดทำโดยองค์กรนั้นเองหรือที่จัดทำโดยองค์กรภายนอก ทั้งนี้องค์กรต้องนำผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของตนอย่างจริงจัง

2.2 มีความชัดเจนว่าใครเป็นผู้ดำเนินการหรือตัดสินใจเรื่องอะไร และใครต้องแก้ไขหรือดำเนินการอะไรต่อ

2.3 ไม่หลีกเลี่ยงที่จะดำเนินการ ในเรื่องที่เป็นความรับผิดชอบต่อองค์กรปกครองท้องถิ่น

3) มีการจัดการที่ดี กล่าวคือมีระบบการบริหารงานภายในองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ดีมีประสิทธิภาพ เป็นระบบที่ทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง สะดวก ตรงกับความต้องการของประชาชนมากที่สุดการจัดการที่ดีอาจพิจารณาได้ ดังนี้

3.1 มีระบบข้อมูลที่ดีมีประสิทธิภาพ สามารถสืบค้นข้อมูลที่ต้องการได้รวดเร็ว สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี

3.2 มีสายบังคับบัญชาสั้น เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนสามารถใช้ดุลยพินิจของตนได้ภายใต้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตน และผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องรับผิดชอบในการใช้ดุลยพินิจหรือการดำเนินการดังกล่าว

3.3 มีระบบบริการที่ดี คือมีบริการที่เข้าถึงผู้รับบริการได้โดยตรง

3.4 มีกระบวนการดำเนินการที่กระชับ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

3.5 มีเครื่องมือ และอุปกรณ์ ที่สนับสนุนการดำเนินการอย่างเพียงพอตามความจำเป็น

3.6 มีระบบที่สามารถติดตามงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) มีความสามารถที่ดี องค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมีผู้บริหารและพนักงานที่ซื่อสัตย์ มีจิตมุ่งมั่นอุทิศตนในการทำงาน มีความรู้ มีความสามารถ มีทัศนคติที่ดี และเป็นมิตร ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้หลายทาง ดังนี้

4.1 มีระบบประเมินผลงานที่เป็นกลางปราศจากอคติ

4.2 ประชาชนผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานของผู้บริหารและพนักงานท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

4.3 มีระบบส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารและพนักงานท้องถิ่น

5) มีบรรยากาศที่ดี คือการมีบรรยากาศในการทำงานเป็นไปอย่างเป็นมิตร พนักงานทำงานอย่างมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สภาพของที่ทำงานสะอาด การจัดวางของเป็นระเบียบ ปราศจากกลิ่นหรือมลภาวะต่างๆ และมีความเป็นมิตรกับผู้รับบริการ

6) มีการประสานที่ดี ปราศจากความขัดแย้งกับหน่วยงานอื่น โดยมีกลไกระงับความขัดแย้งและมีการตอบสนองที่เหมาะสมต่อการเรียกร้อง

กล่าวโดยสรุปแนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัด เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่สามารถบ่งบอกถึงประสิทธิภาพ หรือความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งตรงกับแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ที่ยึดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยมุ่งเน้นผลงานที่เป็นรูปธรรม วัดผลได้ ตรวจสอบได้ มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน การสร้างตัวชี้วัดจะต้องเป็นไปตามขั้นตอน คำนึงถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน และที่สำคัญต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดตัวชี้วัดต่างๆ เพื่อให้การบริหารงานมีความโปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

การสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาลในอดีตนับตั้งแต่การเกิดขึ้นของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 นั้น ได้รับความสนใจกันอย่างแพร่หลายทั้งจากนักวิชาการ หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ แต่ตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นนั้นยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร การสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาลเพื่อให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ได้ใช้เป็นเครื่องบ่งชี้ทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนนับเป็นสิ่งที่ท้าทายเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเล็งเห็นถึงความจำเป็นดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า ริเริ่มศึกษาและพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารจัดการที่ดีขึ้นในปี พ.ศ. 2545 โดยใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เป็นกรอบในการศึกษาซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ คือหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนึกรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ตัวชี้วัดดังกล่าวแบ่งได้ 2 ระดับ คือตัวชี้วัดในระดับภาพรวม โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิประกอบการจัดทำตัวชี้วัด และตัวชี้วัดในระดับองค์กร โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ระดับบริหาร ระดับปฏิบัติ รวมทั้งประชาชนผู้รับบริการจากองค์กรเหล่านั้น ผลจากการศึกษาพบว่าตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดีทั้ง 2 ระดับได้อย่างน่าพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวชี้วัดในระดับองค์กร ยิ่งไปกว่านั้นผลงานวิจัยชิ้นนี้ยังได้รับการยอมรับจากสมาคมนักวิจัยแห่งชาติว่าเป็นผลงานวิจัยในระดับดีเยี่ยม สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. 2546 อีกด้วย

อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการยกเลิกระเบียบฯ ดังกล่าวพร้อมทั้งออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการที่ดี พ.ศ. 2546 ให้มีผลบังคับใช้แทน แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการที่ดีตามพระราชกฤษฎีกาฯ ฉบับนี้ ได้ขยายกรอบความคิดจากเดิมที่ให้ความสำคัญกับ 6 หลักดังกล่าวให้ครอบคลุมในเรื่องของการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งรวมถึงการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้ ส่งผลให้ตัวชี้วัดที่ สศช. ร่วมกับสถาบันพระปกเกล้าได้พัฒนาขึ้นนั้น ไม่สามารถบ่งชี้การทำงานให้ครอบคลุมตามเป้าหมายของพระราชกฤษฎีกาฯ ทั้งหมดได้ และเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวการทบทวน ขยายผล และสร้างตัวชี้วัดเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับเป้าหมายของพระราชกฤษฎีกาฯ นับเป็นภารกิจสำคัญที่จะต้องดำเนินการต่อไป

สถาบันพระปกเกล้าได้เล็งเห็นถึงภารกิจที่สำคัญดังกล่าว จึงมีการนำผลที่ได้จากการศึกษาและพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารจัดการที่ดีที่ทางสถาบันฯ ดำเนินงานร่วมกันกับ สศช. ในปี พ.ศ. 2545 ไปขยายผลจนเกิดเป็นโครงการชื่อ “โครงการขยายผลเพื่อนำตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีระดับองค์กรไปสู่การปฏิบัติ” โครงการดังกล่าวเริ่มดำเนินงานในปีงบประมาณ 2547 ต่อเนื่องถึงปี 2548 มีคณะผู้ดำเนินการวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 18 คน โดยมี ดร.ถวิลวดี บุรีกุล เป็นหัวหน้าโครงการ สำระสำคัญของโครงการนี้เป็นการทบทวนตัวชี้วัดภายใต้โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารจัดการที่ดี พ.ศ. 2545 และได้พัฒนาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามกรอบ

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 จากนั้นก็จะนำตัววัดที่พัฒนาขึ้นมาจัดทำเป็นเครื่องมือที่จะนำไปทดสอบ เพื่อให้ได้มาตรฐานระดับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เมื่อได้เครื่องมือแล้วจึงทำการทดสอบเครื่องมือกับสถาบันพระปกเกล้า เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของคำถามและเครื่องมือ เมื่อทดสอบและปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือแล้วจึงนำไปให้ความรู้กับหน่วยงานตัวอย่างก่อนที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อสร้างความเข้าใจและวางแผนการทำงานร่วมกันในการนำตัววัดที่พัฒนามาทดสอบกับหน่วยงาน ผลจากการทดสอบนี้นอกจากจะได้ผลการพัฒนาตัววัดว่าจะสามารถบ่งชี้สถานการณ์บริหารจัดการที่ดีของหน่วยงานได้อย่างถูกต้องหรือไม่แล้ว คณะผู้ดำเนินการวิจัยยังมีการรายงานผลและประเมินระดับการบริหารจัดการที่ดีให้หน่วยงานนั้นๆ ได้รับทราบอีกด้วย

โครงการดังกล่าวมีหน่วยงานตัวอย่างที่เข้าร่วมเพื่อทดสอบตัววัดจำนวน 6 หน่วยงานใน 5 ภูมิภาค ประกอบด้วยภาคเหนือหน่วยงานตัวอย่าง คือสถานีตำรวจภูธร อ.เมือง จ.ลำปาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหน่วยงานตัวอย่าง คือสำนักงานที่ดิน จ.ขอนแก่น ภาคกลางหน่วยงานตัวอย่าง คือสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน จ.นนทบุรี สำนักงานคลัง จ.สุพรรณบุรี ภาคใต้หน่วยงานตัวอย่าง คือสถานีตำรวจภูธร อ.หาดใหญ่ และกรุงเทพมหานครหน่วยงานตัวอย่าง คือกรมศุลกากร โดยมีผู้บริหารหน่วยงาน เจ้าหน้าที่หน่วยงาน และประชาชนผู้รับบริการเป็นผู้ให้ข้อมูล ผลจากการทบทวนตัววัดและจัดทำตัววัดเพิ่มเติมพร้อมทั้งนำไปทดสอบกับ 6 หน่วยงาน พบว่าตัววัดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีประกอบด้วย 10 หลักเรียกว่า หลักทศธรรม โดยที่ทั้ง 10 หลักมีองค์ประกอบทั้งหมด 57 องค์ประกอบ มีหลักย่อย 170 หลักการย่อย มีคำถาม 457 ข้อ ทั้งสอบถามประชาชนและเจ้าหน้าที่ เมื่อทำการทดสอบตัววัดกับทั้ง 6 หน่วยงาน พบว่าเมื่อแปลงตัววัดเป็นข้อคำถามต่างๆ แล้วได้นำไปสอบถามความคิดเห็นจากประชาชนผู้รับบริการ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือผู้รับทราบข้อมูลกลางของหน่วยงาน ภายใต้หลักคิด 3 หลักในการสร้างตัววัด คือ “ต้องมี” “ควรมี” และ “ถ้ามีได้จะดีมาก” (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2548 : 252-253) ผลจากการทดสอบตัววัด พบว่าคำถามทุกข้อที่ถูกแปลงนั้นสามารถใช้ได้ดี ทุกคำถามมีผู้สามารถตอบได้มากกว่าครึ่ง สามารถสะท้อนภาพรวมทั้ง 6 หน่วยงานได้ในระดับหนึ่ง สามารถวัดทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบขององค์กรได้ อย่างไรก็ตามผลการทดสอบนี้เป็นเพียงผลจากการทดสอบเฉพาะ 6 หน่วยงานเท่านั้น มิได้สะท้อนภาพรวมของหน่วยงานราชการทั้งหมด หากหน่วยงานอื่นต้องการนำไปใช้ก็จะต้องปรับให้เข้ากับลักษณะงานและบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานตนต่อไป (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2548 : 248)

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” ครั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับตัวชี้วัดธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแบบวัดระดับ การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา โดยจะเน้นศึกษา ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลเพียง 2 ด้าน คือด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม

5.4 ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส

คำว่า “ความโปร่งใส” ไม่มีความหมายตายตัว หากแต่ว่าการให้ความหมาย ของ “ความโปร่งใส” นั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจของหน่วยงานที่นำไปใช้ รวมทั้งบริบทของสังคม วัฒนธรรม อีกทั้งค่านิยมและวิถีชีวิต ความโปร่งใสจึงเป็นปรากฏการณ์ที่แตกต่างและหลากหลาย เพราะหน่วยงานในแต่ละแห่งแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมองค์กร และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ของสังคมและหน่วยงานที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ยังมีประเด็นเกี่ยวข้องที่ล้วนมีความหลากหลาย เช่น ความโปร่งใสในภาครัฐ เป็นผลจากนโยบาย หน่วยงาน และวิถีปฏิบัติที่จัดช่องทางให้ข้อมูลด้วยวิธี ที่เสริมความเข้าใจนโยบายสาธารณะ เพิ่มประสิทธิผลของวิถีการเมืองและลดความไม่แน่นอนของ นโยบาย เป็นต้น คำว่า “ความโปร่งใส” มีการแปลความหมายแตกต่างกันไป ดังนี้

องค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย (2544 : 1) ได้ให้ความหมาย ของความโปร่งใสว่าสถานะที่ชัดเจน ชัดแจ้ง ไม่คลุมเครือของการบริหารภาครัฐในการดำเนิน ธุรกรรมใดๆ ต่อสาธารณะ อย่างมีเหตุมีผลและมีหลักเกณฑ์ โดยอาจแสดงในรูปแบบของระบบ เอกสารที่ถูกต้องชัดเจน เช่น บันทึกการประชุม รายงาน การจดบันทึกต่างๆ ฯลฯ

อัมมาร สยามวาลา (2547 : 2, อ้างถึงใน องค์กรเพื่อความโปร่งใสใน ประเทศไทย, 2544 : 1) ได้ให้ความหมายของความโปร่งใสว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สังคม จะป้องกันและรู้ถึงปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงได้อย่างสะดวก มีการวางกฎระเบียบเพื่อให้ผู้ที่มี อำนาจในการตัดสินใจได้ทราบล่วงหน้าถึงเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ รวมถึงกระบวนการตัดสินใจ และมาตรการที่จะวัดผลอันเกิดจากการตัดสินใจนั้นๆ ทั้งนี้ความโปร่งใสไม่จำเป็นที่จะต้องนำไปสู่ การฉ้อราษฎร์บังหลวง แต่สังคมอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าหากผู้มีอำนาจบิดพลิ้วไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล ที่เกี่ยวข้องหรือ “ไม่โปร่งใส” ผู้นั้นเจตนาที่จะฉ้อราษฎร์บังหลวง

โดยที่ ธิวลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 45) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า โดยนิยามของความโปร่งใส นั้นสามารถแยกพิจารณาได้ 2 นัย ดังนี้

1) พิจารณาจากความหมายตามนัยของศัพท์ความโปร่งใส คือคุณสมบัติที่แสงผ่านได้ มองเห็นทะลุได้ง่าย รวมทั้งจับได้ง่าย เปิดเผยตรงไปตรงมาและเข้าใจง่าย

2) อีกนัยหนึ่งโดยการเปรียบเทียบกับการทุจริตคอร์รัปชัน ความโปร่งใสมีความหมายตรงกันข้ามกับการทุจริตคอร์รัปชัน โดยที่คอร์รัปชันมีความหมายในเชิงลบแสดงถึงพฤติกรรมที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยอำนาจหน้าที่กระทำการใด ๆ ในลักษณะซ่อนเร้นเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ส่วนตน เช่น การผูกขาดอำนาจหน้าที่ และการใช้ดุลยพินิจโดยไม่มีการตรวจสอบ ส่วนความโปร่งใสมีความหมายในเชิงบวกแสดงถึงพฤติกรรมที่รู้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่กระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะ

กล่าวโดยสรุปความโปร่งใส เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มุ่งเน้นการตรวจสอบและการเปิดเผยต่อสาธารณชน ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้ในรูปของระบบเอกสารที่ถูกต้องชัดเจน เช่น บันทึกการประชุม รายงานการจดบันทึกต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตประพฤติกมิชอบอันจะนำมาซึ่งประโยชน์ส่วนตน เช่น การผูกขาดอำนาจหน้าที่ ฯลฯ

ตั้งแต่การประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลก็ได้รับความสนใจจากนักวิชาการต่าง ๆ จำนวนมากตัวชี้วัดธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสที่นักวิชาการต่าง ๆ ออกมาแสดงความคิดเห็นนั้นสามารถกล่าวได้ ดังนี้

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี (2544 : 51-52) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล” พบว่าความโปร่งใสเป็นการพิจารณาในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย กระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์กติกา และความตั้งใจในการบริหารงานของรัฐต่อสาธารณชน มีความเป็นอิสระในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การค้า สังคมและสิ่งแวดล้อมสู่สาธารณชนอย่างทั่วถึง หรือการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลข่าวสารของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ นอกจากนี้ความทันสมัยของข้อมูลและความรวดเร็วของการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เช่น ในการทำธุรกิจ ประกอบกิจกรรมทางสังคม หรือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบายของรัฐ นับเป็นสาระสำคัญที่แสดงถึงความโปร่งใสของการบริหารประเทศ ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความโปร่งใสอยู่บนพื้นฐานของหลักการบริหารจัดการที่ดีซึ่งเกี่ยวข้องกับ คน งบประมาณ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตัวชี้วัดเกี่ยวกับหลักความโปร่งใสสามารถแสดงได้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ตัวชี้วัดเกี่ยวกับหลักความโปร่งใส

ด้าน	ตัวชี้วัด
การเมือง	การแต่งตั้งโยกย้ายผู้บริหารระดับสูงของรัฐ การสรรหาบุคคลเข้ารับราชการ การเลื่อนตำแหน่ง การโยกย้าย ถอดถอน เปิดเผยข้อมูลทางการเมืองที่ชัดเจนต่อประชาชนระหว่างการเลือกตั้ง การแสดงบัญชีทรัพย์สินของพรรคการเมือง นักการเมือง และผู้บริหารระดับสูงของรัฐ การรับรู้ข้อมูลของประชาชนต่อการดำเนินงานของรัฐสภา การกล่าวหา ร้องเรียน เพื่อให้สอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความชัดเจนของเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการ มีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะของส่วนราชการ การติดตามผลของคดีคอร์รัปชันที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการ การกระตุ้นความตื่นตัวของประชาชนและการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านการคอร์รัปชัน การเสริมสร้างความโปร่งใสและต่อต้านคอร์รัปชัน
สังคม	การขจัดคอร์รัปชัน การเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนทราบอย่างเปิดเผย การเซ็นเซอร์และการเข้าถึงสื่อต่างประเทศ การรับรู้ข้อมูลของประชาชนต่อการตรวจสอบการทุจริต การเข้าถึงข้อมูลของประชาชน ประชาพิจารณ์ การสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ
เศรษฐกิจ	การเปิดประมูลโดยทั่วไปและเปิดเผย การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ การเปิดเผยข้อมูลโครงการและงบประมาณของรัฐ บรรยากาศการลงทุน

ที่มา : ดัดแปลงจาก บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี (2544 : 52-53)

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 109) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงการขยายผลเพื่อนำตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีระดับองค์กรไปสู่การปฏิบัติ” เป็นโครงการที่ผสมผสานหลายแนวคิดเข้าด้วยกัน ทั้งในส่วนของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ การสร้างตัวชี้วัดตามหลักการบริหารจัดการที่ดีด้านความโปร่งใสในรายงานวิจัยนี้ได้แบ่งองค์ประกอบของความโปร่งใสออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก และ 21 องค์ประกอบย่อยสามารถแสดงได้ ดังตาราง 2

ตาราง 2 องค์ประกอบหลักความโปร่งใส

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
1) หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านโครงสร้าง	1.1 มีการใช้ระบบตรวจสอบภายใน 1.2 มีความสามารถมองเห็นระบบงานถ้วนทั่ว 1.3 มีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม 1.4 มีการใช้ระบบคุณธรรมกับบุคลากร 1.5 มีการปรับปรุงกรรมการตรวจสอบให้เหมาะสมอยู่เสมอ 1.6 มีระบบบัญชีที่เข้มแข็ง
2) หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้คูปอง	2.1 มีค่าตอบแทนงานสำเร็จ 2.2 มีค่าตอบแทนงานมีประสิทธิภาพ 2.3 มีค่าตอบแทนความซื่อสัตย์ 2.4 มีมาตรฐานเงินเดือนสูงพอ
3) หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้โทษ	3.1 มีระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ 3.2 มีวิธilogโทษที่ยุติธรรม 3.3 มีการลงโทษจริงจัง ตามกฎ 3.4 มีระบบฟ้องร้องที่มีประสิทธิภาพ 3.5 มีหัวหน้างานที่ลงโทษลูกน้องอย่างจริงจัง 3.6 มีการปราบปรามผู้ส่อเค้าทุจริต 3.7 มีกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็ว
4) หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล	4.1 ประชาชนได้รับรู้การทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ 4.2 ประชาชน สื่อ มีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างสัมปทาน 4.3 ประชาชน สื่อ องค์กรพัฒนาเอกชน มีโอกาสควบคุมฝ่ายบริหาร 4.4 มีกลุ่มวิชาชีพภายนอกร่วมตรวจสอบ

ที่มา : ดัดแปลงจาก ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 112-113)

นอกจากนี้ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 121) ได้มีการศึกษาองค์ประกอบของดัชนีชี้วัดตามเป้าหมายของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งมีอยู่ 7 ส่วน แล้วนำมาแยกแยะและวิเคราะห์ว่าตรงกับหลักการบริหารจัดการที่ดีในส่วนใดบ้างในประเด็นของความโปร่งใสสามารถแสดงได้ ดังตาราง 3

ตาราง 3 องค์ประกอบของดัชนีชี้วัดตามเป้าหมายของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และ
วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่เกี่ยวข้องกับหลักความโปร่งใส

ส่วนที่ 1 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดหลักประโยชน์สูงสุดของประชาชน		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
ความโปร่งใส	มาตรา 8 (2)	1) การปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการต้องสามารถตรวจสอบได้
	มาตรา 8 (3)	2) กรณีที่ภารกิจมีผลกระทบต่อประชาชน ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือชี้แจงประชาชน
ส่วนที่ 2 การบริหารงานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
	ไม่มีมาตราใดในส่วนนี้ที่เกี่ยวข้องกับหลักความโปร่งใส	
ส่วนที่ 3 การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
	ไม่มีมาตราใดในส่วนนี้ที่เกี่ยวข้องกับหลักความโปร่งใส	
ส่วนที่ 4 การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
	ไม่มีมาตราใดในส่วนนี้ที่เกี่ยวข้องกับหลักความโปร่งใส	
ส่วนที่ 5 การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
	ไม่มีมาตราใดในส่วนนี้ที่เกี่ยวข้องกับหลักความโปร่งใส	
ส่วนที่ 6 การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
ความโปร่งใส	มาตรา 43	1) หลักการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร
	มาตรา 44	2) การกำหนดหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการ
ส่วนที่ 7 การประเมินผลการปฏิบัติราชการ		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
ความโปร่งใส	มาตรา 45	1) การจัดตั้งคณะผู้ประเมินอิสระ
	มาตรา 48	2) การจัดสรรงบประมาณพิเศษเป็นบำเหน็จความชอบแก่ส่วนราชการ
	มาตรา 49	3) การจัดสรรเงินรางวัลเพิ่มประสิทธิภาพแก่ส่วนราชการ

ที่มา : ดัดแปลงจาก ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 121-127)

การสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส เพื่อใช้วัดระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาผู้วิจัยจะยึดกรอบแนวคิดของ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ เป็นแนวทางหลักเนื่องจากกรอบแนวคิดดังกล่าวมีการแบ่งองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยชัดเจน ถือว่าครอบคลุมการบริหารงานมากที่สุดเท่าที่นักวิชาการท่านอื่นๆ ได้ทำการศึกษา

การยึดหลักความโปร่งใสในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับเป็นสิ่งสำคัญดังคำกล่าวของ โกวิทซ์ พวงงาม (2548 : 138) ที่ว่าหัวใจสำคัญประการหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ก็คือการปฏิบัติงานให้เกิดความโปร่งใสและก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ซึ่ง อปท. จะต้องคิด ริเริ่ม และสร้างสรรค์การปฏิบัติงานให้เกิดขึ้น ความโปร่งใสที่กล่าวถึง คือการปฏิบัติงานของ อปท. ที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีโอกาสเรียนรู้นโยบาย รับรู้แผนการดำเนินงาน โครงการ และกิจกรรมต่างๆ ของ อปท. ได้อย่างเปิดเผย อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อ อปท. เป็นต้นว่าการทุจริตประพฤติมิชอบของ อปท. กระทำได้ยากขึ้น ประชาชนในชุมชนได้รับบริการสาธารณะอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้เขายังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าหัวใจหลักที่ก่อให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ก็คือการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การรายงานผลการดำเนินงานผ่านช่องทางต่างๆ การปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2539 ตลอดจนการแสวงหาวิธีที่จะทำให้ประชาชนกลุ่ม องค์กรชุมชนเกิดความไว้วางใจ การปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความโปร่งใส อปท. สามารถทำได้ ดังนี้

- 1) เผยแพร่ข้อมูลบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- 2) เผยแพร่มติการประชุมที่อาจกระทบต่อผลได้ผลเสียของประชาชน
- 3) เผยแพร่มติของสภาฯ ที่ผ่านการรับรองแล้ว โดยเฉพาะมติที่กระทบต่อสิทธิหน้าที่ รวมทั้งผลได้ผลเสียแก่ประชาชน รวมทั้งมติอื่น ๆ ที่ประชาชนควรทราบ
- 4) เผยแพร่วาระการประชุมของสภาท้องถิ่น ต้องปิดประกาศให้ประชาชนทราบล่วงหน้า เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่สนใจเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมสภา และสภาต้องอำนวยความสะดวกตามสมควร
- 5) เผยแพร่ข้อบังคับตำบล กฎ ระเบียบ คำสั่ง รวมทั้งข่าวสารทางราชการที่ประชาชนควรรู้และประชาชนต้องปฏิบัติ
- 6) เผยแพร่ขั้นตอนการปฏิบัติงาน รวมทั้งเงื่อนไขการติดต่อกับ อปท. ได้แก่ การชำระภาษีต่างๆ การขออนุญาตก่อสร้างอาคาร เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงขั้นตอนของการปฏิบัติว่าเป็นอย่างไร ต้องใช้เอกสารอะไรบ้าง และระยะเวลาานเท่าใด
- 7) เผยแพร่ผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการต่างๆ ของ อปท.
- 8) เผยแพร่เอกสารการจัดซื้อจัดจ้าง เช่น การสอบราคา ประกวดราคา
- 9) เผยแพร่ข้อมูลด้านการเงิน การคลัง
- 10) เผยแพร่ข้อมูลอื่นที่ อปท. เห็นว่าควรเปิดเผยมีประโยชน์ต่อประชาชน

การส่งเสริมธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีลักษณะของการปกครองท้องถิ่นที่ดีตามหลักความโปร่งใสในนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สามารถประยุกต์ให้สอดคล้องกับการบริหารงานได้ ดังนี้ (กองราชการส่วนตำบล, 2545 : 55-56)

1) อบต. ต้องถือปฏิบัติในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2539 โดยเอกสารที่จะต้องปิดประกาศให้ประชาชนทราบ ได้แก่

1.1 ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

1.2 มติการประชุมของคณะกรรมการบริหาร ที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชน

1.3 มติของสภาที่ผ่านการรับรองแล้ว โดยเฉพาะมติที่กระทบต่อสิทธิหน้าที่และผลประโยชน์ของประชาชน รวมทั้งมติอื่นๆ ที่ประชาชนควรทราบ

1.4 วาระการประชุมของสภา อบต. จะต้องปิดประกาศให้ประชาชนทราบล่วงหน้า เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนที่สนใจเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุม ทั้งนี้สภาฯ จะต้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

1.5 ข้อบังคับตำบล กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง รวมทั้งข่าวสารราชการที่ประชาชนควรรู้และต้องปฏิบัติ

1.6 ขั้นตอนการปฏิบัติงานของ อบต. รวมทั้งเงื่อนไขการติดต่อกับ อบต. เช่น การชำระภาษีต่างๆ การขออนุญาตก่อสร้างอาคาร เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนทราบว่าขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร ต้องใช้หลักฐานอะไรบ้าง และต้องใช้ระยะเวลาานเท่าใด

1.7 ผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการต่างๆ อบต. ควรจะสรุปและเสนอให้ประชาชนได้ทราบล่วงหน้าเพื่อจะได้ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานได้

1.8 เอกสารการจัดซื้อจัดจ้าง เช่น ผลการสอบราคา ประกวราคา

1.9 ข้อมูลด้านการเงิน การคลังที่บ่งชี้ความสุจริตของ อบต. ควรที่จะมีการเปิดเผยเป็นระยะว่ามีรายรับเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง

1.10 ข้อมูลอื่นๆ ที่ อบต. เห็นว่าควรมีการเปิดเผย และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

2) สำหรับวิธีในการเผยแพร่ข้อมูลตามข้อ 1 ควรคำนึงถึงความเหมาะสมที่ อบต. สามารถทำให้ประชาชนได้รับรู้อย่างกว้างขวางที่สุด ได้แก่

- 2.1 การปิดประกาศบริเวณที่ทำการของ อบต. หรือตามแหล่งชุมชน อาจจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารประจำทุกหมู่บ้าน
 - 2.2 การประชุมชี้แจงเป็นครั้งคราว หรือประชุมสัญจรไปตามหมู่บ้าน ชุมชนต่าง ๆ
 - 2.3 ให้สมาชิกสภา อบต. ช่วยประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในแต่ละ หมู่บ้าน
 - 2.4 การใช้ระบบหอกระจายข่าว เสียงตามสายรวมทั้งการใช้สื่อท้องถิ่น อาจเป็นสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น
 - 2.5 การจัดทำวารสาร หรือเอกสารแจกจ่ายประชาชนตามระยะเวลาที่ สมควรอาจเป็นปีละ 2-3 ครั้งหรือทุกเดือนก็ได้
- อย่างไรก็ตามการเลือกใช้วิธีเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ในแต่ละท้องถิ่นอาจใช้วิธีต่างกัน แต่ควรทำพร้อมกันไปหลายๆ วิธีเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้รับ ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง

5.5 ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากความเชื่อที่ว่า การพัฒนา ที่ดีที่สุดและถาวรที่สุดนั้น ควรเกิดจากพลังและขีดความสามารถของประชาชนที่ผนึกกำลังร่วมกัน พัฒนา รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมากที่สุดในการวางแผนพัฒนาชุมชน ของตัวเอง เพื่อให้การพัฒนานั้นตรงกับความต้องการของประชาชนที่สุด ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาและเป็นเจ้าของผลผลิตจากการพัฒนานั้น (พาลาภ สิงหเสนี และคณะ, 2545 : 7)

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนพอจะกล่าวได้ ดังนี้

ทวนธง ครุฑจ้อน (2545 : 32) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมในการพิจารณาตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการบริหารจัดการ

พัชรี ลิโรรส (2546 : 2) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน คือกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูล และความเห็นเพื่อหาทางเลือกและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ ร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน

อรพินท์ ส孚โซคชัย (2550 : 1) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาและประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

กล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วม คือการให้ประชาชน กลุ่ม หรือองค์กรต่างๆ ในชุมชนท้องถิ่นเข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการทุกขั้นตอนของกิจกรรมต่างๆ ที่รัฐหรือหน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น อาจจะได้แสดงออกในลักษณะของการร่วมคิด พิจารณา ตัดสินใจ และร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ร่วมกัน และสอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น

ปัจจุบันการพัฒนาทั้งในหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนต่างๆ มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนให้มากที่สุด ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ดังนี้ (ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543 : 54-56)

- 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการพัฒนาสิทธิขั้นพื้นฐาน และสิทธิมนุษยชน ดังนั้นการดำเนินการพัฒนาจึงควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
- 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วยเหตุผล 4 ประการ คือประการแรกการมีส่วนร่วมในการกำหนดความจำเป็นพื้นฐานช่วยให้กลุ่มที่ถูกกีดกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้มีโอกาสแสดงสิ่งที่ตนต้องการต่อผู้จัดทำนโยบายการพัฒนา และมีโอกาสได้รับการพัฒนาในระดับฐานะให้สูงขึ้นหลุดพ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ ประการที่สองการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้รัฐบาลสามารถระดมทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น ความรู้ ลักษณะบุคคล แม้แต่ที่ดินและทุนที่ต้องใช้ในโครงการพัฒนา ประการที่สามการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยปรับปรุงการกระจายสินค้าและบริการ ตลอดจนการกระจายรายได้ให้ดีขึ้นและการมีชีวิตสาธารณะที่มีสุขภาพดี ประการสุดท้ายการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยสนองความต้องการทางจิตวิทยาของประชาชน
- 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างจริงจัง ช่วยให้ประชาชนมีพลังในการต่อกรกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ในสังคม
- 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองได้ในที่สุด
- 5) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา เป็นการส่งเสริมให้เกิดการยอมรับ การใช้ความคิดใหม่ วิธีการใหม่ หรือนวัตกรรมบางอย่าง
- 6) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา จะทำให้ประชาชนสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ และช่วยให้ได้หนทางที่มีการแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรมที่เหมาะสมกับปัญหาของชุมชนได้มากกว่าการให้บุคคลภายนอกเข้ามาช่วยแก้ปัญหา

หากจะพิจารณาถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 35-36) ได้ให้ความเห็นว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการแบ่ง เป็นสำคัญวิธีที่นิยมใช้กันมากวิธีหนึ่ง คือการแบ่งระดับขึ้นจากระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุด ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ระดับ ดังนี้

1) ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับขั้นที่ต่ำสุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับใด ๆ เช่น การแสดงนิทรรศการ การแถลงข่าว การแจกข่าว และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็น เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าขั้นแรก กล่าวคือผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังแล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง เป็นต้น

3) ระดับการปรึกษาหารือ เป็นระดับขั้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าการเปิดรับความเห็นจากประชาชน เป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้า ระบุประเด็น หรือข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับขั้นถัดจากระดับการปรึกษาหารือ กล่าวคือเป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการและผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ระดับนี้เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน และมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้อินทราเน็ตเพื่อการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

5) ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับขั้นที่ถัดจากระดับการวางแผนร่วมกัน คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับขั้นสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชนเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ

ส่วน นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546 : 17-18) ได้ให้ความเห็นที่ต่างกัน โดยกล่าวว่าระดับการมีส่วนร่วมเป็นไปได้หลายกรณีขึ้นอยู่กับว่า จะมีส่วนร่วมในเรื่องประเภทใด แต่หลักใหญ่ๆ อาจแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล
- 2) การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูล-ข่าวสาร
- 3) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ
- 4) การมีส่วนร่วมทำ
- 5) การมีส่วนร่วมสนับสนุน

ถึงแม้ว่าลักษณะของการมีส่วนร่วมจะมีผู้ให้ความเห็นที่ต่างกัน แต่เป้าหมายในการกำหนดลักษณะของการมีส่วนร่วมดังกล่าว ก็เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการปฏิบัติงานมากที่สุด ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในฐานะของผู้ให้ข้อมูล และสามารถรับรู้ข้อมูลต่างๆ ขององค์กร โดยที่องค์กรจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ อันจะนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นต่อไป

จากการศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนข้างต้น หากจะนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมภายใต้องค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ

- 1) การมีส่วนร่วมด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร
- 2) การมีส่วนร่วมด้านการรับฟังความคิดเห็น
- 3) การมีส่วนร่วมด้านกระบวนการตัดสินใจ
- 4) การมีส่วนร่วมด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

ซึ่งองค์ประกอบของหลักการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้านข้างต้น ผู้วิจัยจะใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม เพื่อใช้วัดระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาต่อไป

ปัจจุบันการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตัวชี้วัดธรรมาภิบาล หรือตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้รับความสนใจจากนักวิชาการต่างๆ จำนวนมาก ภายหลังจากประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการต่างๆ ออกมาแสดงความคิดเห็นนั้นสามารถกล่าวได้ดังนี้

บุษบง ชัยเจริญวิวัฒนะ และบุญมี ลี (2544 : 60) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล” พบว่าตัวชี้วัดที่อยู่ภายใต้ประเด็นนี้อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนในที่นี้หมายถึงรวมถึงคนไทยทุกคนไม่ว่าจะประกอบอาชีพใด ทั้งนี้ประชาชนต้องรู้จักสิทธิและการใช้สิทธิ ต้องตื่นตัวกระตือรือร้นที่จะรับรู้ รู้จักตรวจสอบกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐที่กระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้อื่น สร้างภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง มีทัศนคติต่อส่วนรวมที่ถูกต้อง มีคุณธรรม ตัวชี้วัดเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วมสามารถแสดงได้ ดังตาราง 4

ตาราง 4 ตัวชี้วัดเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วม

ด้าน	ตัวชี้วัด
สังคม	<p>ประชาพิจารณ์/การไต่สวนสาธารณะ</p> <p>ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายหรือโครงการของรัฐ</p> <p>สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย</p> <p>การแสดงประชามติ</p> <p>การรับรู้ข่าวสาร</p> <p>สภาพที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ</p> <p>การจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชน</p> <p>การประท้วงเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม</p>
การเมือง	<p>การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง</p> <p>ความสนใจทางการเมือง</p> <p>ความเข้าใจระบบการเลือกตั้ง</p> <p>การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทางการเมือง</p> <p>การรักษาสิ่งแวดล้อม</p> <p>การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง</p>

ที่มา : ดัดแปลงจาก บุษบง ชัยเจริญวิวัฒนะ และบุญมี ลี (2544 : 61)

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 109) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงการขยายผลเพื่อนำตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีระดับองค์กรไปสู่การปฏิบัติ” การสร้างตัวชี้วัดตามหลักการบริหารจัดการที่ดีด้านการมีส่วนร่วมในรายงานวิจัยนี้ ได้แบ่งองค์ประกอบของหลักการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อยสามารถแสดงได้ดังตาราง 5

ตาราง 5 องค์ประกอบหลักการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย
1) หน่วยงานมีการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน	1.1 การให้ข้อมูลแก่บุคคลภายนอกหน่วยงาน 1.2 ประเภทกลุ่มผู้รับข้อมูล 1.3 การใช้สื่อในการให้ข้อมูล 1.4 ความถี่ในการให้ข้อมูล 1.5 ช่องทางการเข้าถึงข้อมูล
2) หน่วยงานมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน	2.1 มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนภายนอกหน่วยงาน 2.2 กลุ่มบุคคลที่หน่วยงานรับฟังความคิดเห็น 2.3 ความเต็มใจในการรับฟังความคิดเห็น 2.4 ความตั้งใจในการรับฟังความคิดเห็น 2.5 การเห็นคุณค่าของการรับฟังความคิดเห็น 2.6 การท้วงติงการตัดสินใจหลังการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
3) หน่วยงานมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ	3.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน/ตัดสินใจ 3.2 กระบวนการตัดสินใจ 3.3 มิติของเวลากับการตัดสินใจ 3.4 ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3.5 กระบวนการใช้กรรมกรในการตัดสินใจ
4) หน่วยงานมีการพัฒนาความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชน	4.1 การพัฒนาความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา : ดัดแปลงจาก ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 113-114)

นอกจากนี้ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 121) ได้มีการกำหนดองค์ประกอบของดัชนีชี้วัดตามเป้าหมายของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 7 ส่วน มาแยกแยะและวิเคราะห์ว่าตรงกับหลักการบริหารจัดการที่ดีส่วนใดบ้าง ในประเด็นของการมีส่วนร่วมสามารถแสดงได้ ดังตาราง 6

ตาราง 6 องค์ประกอบของดัชนีชี้วัดตามเป้าหมายของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และ
วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่เกี่ยวข้องกับหลักการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 1 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดหลักประโยชน์สุขของประชาชน		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
การมีส่วนร่วม	มาตรา 8 (3)	1) กรณีที่ภารกิจมีผลกระทบต่อประชาชน ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือชี้แจงประชาชน
ส่วนที่ 2 การบริหารงานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
		ไม่มีมาตราใดในส่วนนี้ที่เกี่ยวข้องกับหลักการมีส่วนร่วม
ส่วนที่ 3 การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
การมีส่วนร่วม	มาตรา 20	1) เพื่อให้การปฏิบัติราชการภายในส่วนราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้ส่วนราชการกำหนดเป้าหมายแผนการทำงาน ระยะเวลาแล้วเสร็จของงานหรือโครงการ และงบประมาณที่จะต้องใช้ในแต่ละงานหรือโครงการ และต้องเผยแพร่ให้ข้าราชการและประชาชนทราบทั่วกันด้วย
ส่วนที่ 4 การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
การมีส่วนร่วม	มาตรา 27	1) เพื่อให้การปฏิบัติราชการภายในส่วนราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้ส่วนราชการกำหนดเป้าหมายแผนการทำงาน ระยะเวลาแล้วเสร็จของงานหรือโครงการ และงบประมาณที่จะต้องใช้ในแต่ละงานหรือโครงการ และต้องเผยแพร่ให้ข้าราชการและประชาชนทราบทั่วกันด้วย
	มาตรา 29	2) เมื่อส่วนราชการใดได้มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจหรือได้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือโทรคมนาคมแล้ว ให้ส่วนราชการนั้นเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป
ส่วนที่ 5 การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการ		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พรฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
		ไม่มีมาตราใดในส่วนนี้ที่เกี่ยวข้องกับหลักการมีส่วนร่วม

ตาราง 6 (ต่อ)

ส่วนที่ 6 การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน

หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พ.ร.ฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
การมีส่วนร่วม	มาตรา 41	1) ในกรณีที่ส่วนราชการได้รับคำร้องเรียน เสนอแนะ หรือความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติราชการ อุปสรรค ความยุ่งยาก หรือปัญหาอื่นใดจากบุคคลใดโดยมีข้อมูลและสาระตามสมควร ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้นที่จะต้องพิจารณาดำเนินการให้ลุล่วงไป และในกรณีที่มีที่อยู่ของบุคคลนั้นให้แจ้งให้บุคคลนั้นทราบผลการดำเนินการด้วย ทั้งนี้ อาจแจ้งให้ทราบผ่านทางระบบเครือข่ายสารสนเทศของส่วนราชการด้วยก็ได้
	มาตรา 44	2) ในกรณีการแจ้งผ่านทางระบบเครือข่ายสารสนเทศ มิให้เปิดเผยชื่อหรือที่อยู่ของผู้ร้องเรียนเสนอแนะ หรือแสดงความคิดเห็น
		3) ส่วนราชการต้องจัดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายแต่ละปี รายการเกี่ยวกับการจัดซื้อหรือจัดจ้างที่จะดำเนินการในปีงบประมาณนั้นและสัญญาใด ๆ ที่ได้มีการอนุมัติให้จัดซื้อหรือจัดจ้างแล้ว ให้ประชาชนสามารถขอดูหรือตรวจสอบได้ ณ สถานที่ทำการของส่วนราชการ และระบบเครือข่ายสารสนเทศของส่วนราชการ ทั้งนี้การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวต้องไม่ก่อให้เกิดความได้เปรียบหรือเสียเปรียบหรือความเสียหายแก่บุคคลใดในการจัดซื้อหรือจัดจ้าง
ส่วนที่ 7 การประเมินผลการปฏิบัติราชการ		
หลักตามตัวชี้วัด	มาตราตาม พ.ร.ฎ.	ประเด็นหลักในมาตรา
	ไม่มีมาตราใดในส่วนนี้ที่เกี่ยวข้องกับหลักการมีส่วนร่วม	

ที่มา : ดัดแปลงจาก ทีวีลวดี บุรีกุล และคณะ (2548 : 121-127)

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงตัวชี้วัดธรรมาภิบาลของสถาบันพระปกเกล้า ในฐานะที่เป็นหน่วยงานอิสระของรัฐ ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐสภาที่ส่งเสริมและกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลในการปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความโปร่งใสในการบริหารงาน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โกวิทช์ พวงงาม (2549 : 140-141) ได้ให้ความเห็นว่าตัวชี้วัดมาตรฐานด้านความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ใช้ในการประเมิน “รางวัลพระปกเกล้า” พบว่าตัวชี้วัดดังกล่าว

สามารถแบ่งได้ 2 ระดับ คือตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน (Audit Indicators) เป็นตัวชี้วัดหลักที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกระทำ ต้องปฏิบัติ ถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรม และตัวชี้วัดขั้นพัฒนา (Performance Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่มีมุมมองใหม่ๆ ที่มีความหลากหลายในวิธีการที่แสดงถึงความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม และมีแนวทางที่เป็นนวัตกรรมที่สูงกว่าขั้นพื้นฐาน ตัวชี้วัดมาตรฐานท้องถิ่นด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถกล่าวแยกเป็นหมวดๆ ได้ ดังนี้

1) หมวดว่าด้วยการจัดทำแผนและการประสานแผน

1.1 ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

(1) มีการแต่งตั้งประชาชน องค์กรชุมชน ร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

(2) มีการจัดประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

(3) มีคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

(4) มีการประชุมคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา

ท้องถิ่น

(5) มีการเปิดโอกาสให้หน่วยราชการ เอกชน และประชาคมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

(6) มีการประสานความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดโครงการหรือกิจกรรม

1.2 ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา ประกอบด้วย

(1) มีวิธีการให้หน่วยราชการ เอกชน และประชาคมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

(2) มีการประชาสัมพันธ์แผนพัฒนาท้องถิ่นให้กับหน่วยราชการ เอกชน และประชาคมได้ทราบ

(3) การมีส่วนร่วมในโครงการกิจกรรมที่ส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในจังหวัดได้ดำเนินการ

(4) มีการสนับสนุนและให้ความร่วมมือระหว่าง อปท. และกลุ่มต่างๆ ภายในจังหวัด (ประชาคมท้องถิ่น)

(5) มีการประชุมคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น

(6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกันกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นๆ

(7) มีกระบวนการในการประสานแผนกับประชาคมท้องถิ่น

2) หมวดการจัดทำโครงการและกิจกรรม

2.1 ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

(1) มีวิธีการที่ทำให้ประชาชนได้รับรู้โครงการ หรือกิจกรรมที่ได้มีการดำเนินการในรอบปีที่ผ่านมา

(2) มีโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นภาพรวมของจังหวัด

(เฉพาะ อบจ.)

(3) มีวิธีการที่ทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

2.2 ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา ประกอบด้วย

(1) เปิดโอกาสและวิธีการในการเปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่มองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการมีส่วนร่วมด้านร่วมริเริ่มเสนอโครงการหรือกิจกรรม

(2) เปิดโอกาสและวิธีการในการเปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่มองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการมีส่วนร่วมด้านร่วมให้ข้อมูล

(3) เปิดโอกาสและวิธีการในการเปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่มองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการมีส่วนร่วมด้านร่วมตัดสินใจ

(4) เปิดโอกาสและวิธีการในการเปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่มองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการมีส่วนร่วมด้านร่วมดำเนินการ

(5) เปิดโอกาสและวิธีการในการเปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่มองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการมีส่วนร่วมด้านร่วมติดตามประเมินผลโครงการหรือกิจกรรม

(6) มีกิจกรรมหรือโครงการที่ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานหรือกลุ่มต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

(7) ให้ส่วนราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นภาพรวม (เฉพาะ อบจ.)

(8) ได้รับรางวัลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม (ในระดับชาติและระดับจังหวัด)

3) หมวดว่าด้วยการประชุมสภา

3.1 ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

(1) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับฟังการประชุมสภา

3.2 ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา ประกอบด้วย

(1) เปิดโอกาสให้ประชาคม กลุ่ม หรือองค์กรชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นในการประชุมสภา

(2) มีข้อบัญญัติจังหวัดที่เสนอโดยประชาชน กลุ่ม องค์กรชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ

(3) แจกข้อบัญญัติจังหวัดให้ประชาชนทราบ

(4) เปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่ม หรือองค์กรชุมชน ร่วมเป็นคณะกรรมการในกิจการของสภา

(5) มีการยื่นญัตติ การตั้งกระทู้ถาม และการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ

(6) มีการแจ้งผลการประชุมสภาให้ประชาชนทราบ

4) หมวดว่าด้วยงบประมาณ ภาษี อากร ค่าธรรมเนียม และการจัดซื้อจัดจ้าง

4.1 ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

(1) มีการแจ้งและวิธีการแจ้งข้อมูลรายรับ รายจ่ายให้ประชาชนทราบ

(2) มีการแต่งตั้งประชาชนเป็นคณะกรรมการพิจารณาจัดซื้อจัดจ้าง

(3) มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างให้ประชาชนทราบ

4.2 ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา ประกอบด้วย

(1) จัดให้มีการวางระบบควบคุมภายในของตนเอง

(2) มีแผนที่ภาษี

(3) มีการอำนวยความสะดวกในการเสียภาษีอากร ค่าธรรมเนียมแก่ประชาชน

(4) มีการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากร และค่าธรรมเนียมแก่ประชาชน

(5) มีวิธีที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมและเต็มใจในการเสียภาษีอากร ค่าธรรมเนียม

- (6) มีแนวทางในการสร้างความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี
- (7) มีวิธีการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง
- (8) มีการแต่งตั้งประชาชนเป็นคณะกรรมการตรวจรับการจ้าง

หรือโครงการ

- (9) มีแนวทางป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน
- (10) มีวิธีการเชิญชวนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการป้องกัน

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

5) หมวดการส่งเสริมขีดความสามารถของประชาชน กลุ่ม องค์กรชุมชน

5.1 ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา ประกอบด้วย

องค์กรชุมชน

- (1) มีการจัดอบรม สัมมนา และทัศนศึกษาให้แก่ประชาชน กลุ่ม

ชุมชน

- (2) มีโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมศักยภาพของกลุ่ม องค์กร

ของกลุ่ม องค์กรชุมชน เช่น จัดให้มีวิทยุชุมชน หอกระจายข่าว การสร้างห้องสมุด

- (4) มีการติดตามผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมขีดความสามารถของประชาชน

- (5) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดระเบียบชุมชนในการป้องกันและการบรรเทาสาธารณภัยรักษาความสงบเรียบร้อย

- (6) มีการริเริ่มวางระบบควบคุมอาคารในเขตพื้นที่

- (7) มีโครงการที่ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ ด้านการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้กลุ่ม องค์กรชุมชน มีส่วนร่วม

6) หมวดการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิต

6.1 ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา ประกอบด้วย

เด็กและเยาวชน

- (1) มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับคนพิการ คนกลุ่มน้อย ผู้สูงอายุ

- (2) ให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับคนพิการ คนกลุ่มน้อย ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน สตรี ครอบครัว และอื่น ๆ

- (3) มีการสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชน

- (4) มีการตั้งศูนย์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสวัสดิการสังคม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล กองราชการส่วนตำบล (2545 : 55-57) ให้ความเห็นว่าในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกสภาหรือผู้บริหาร และมีส่วนร่วมในการบริหารงานตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจของ อบต. รวมทั้งการตรวจสอบและการประเมินผลงานของ อบต. และท้ายสุดประชาชนย่อมมีสิทธิเหนือ อบต. โดยมีอำนาจในการถอดถอนผู้บริหาร หรือสมาชิกสภาที่ประชาชนเห็นว่าปฏิบัติงานล้มเหลวหรือมีพฤติกรรมเสื่อมเสีย ตัวอย่างกิจกรรมของ อบต. ที่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ได้แก่

1) การจัดทำแผนพัฒนา ทั้งแผนพัฒนา 5 ปี และแผนพัฒนาประจำปี เนื่องจากแผนพัฒนาเป็นเครื่องชี้ทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น และเป็นตัวกำหนดแนวทางการจัดสรรทรัพยากรรวมทั้งงบประมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม ดังนี้

1.1 มีส่วนร่วมในการคิดและกำหนดจัดทำแผนพัฒนา โดยร่วมเสนอปัญหา ความต้องการ และร่วมเสนอโครงการหรือกิจกรรม เพื่อการพัฒนาในรูปแบบกระบวนการประชาคม

1.2 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแผนพัฒนาว่าทิศทางการพัฒนาของ อบต. จะเดินไปทางใด ควรทำอะไรก่อน อะไรหลัง

1.3 มีส่วนร่วมในการประเมินผล เพราะประชาชนสามารถบอกได้ชัดว่าโครงการนั้นมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด

2) การจัดซื้อจัดจ้าง ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุของ องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2538 ได้กำหนดให้ อบต. แต่งตั้งผู้แทนชุมชนร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อจัดจ้างให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม

3) การเสนอข้อบังคับตำบล โดยที่สภา อบต. จะต้องแจ้งวาระการประชุมให้ประชาชนทราบ และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภา

4) สามารถถอดถอนผู้บริหาร และสมาชิกสภา อบต. ที่ประพฤติเสื่อมเสีย ได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2542

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานของ อบต. ให้สอดคล้องกับระบบการบริหารจัดการที่ดีด้านความโปร่งใสนั้น อบต. จะต้องสร้างระบบกลไกที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าวบรรลุเป้าหมายสูงสุดนั้นคือ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

การศึกษาครั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับ ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างเครื่องมือวัดระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยเน้นศึกษาเฉพาะตัวชี้วัดธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมเพียง 2 ด้าน เนื่องจากการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 2 ด้านยังคงเป็นปัญหาสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 การสร้างตัวชี้วัดธรรมาภิบาลทั้ง 2 ด้านดังกล่าว ผู้วิจัยจะทำการศึกษาและรวบรวมตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นโดยสถาบันคณาจารย์ และนักวิชาการต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นตัวชี้วัดที่ดี มีความเหมาะสมสามารถบ่งบอกประสิทธิภาพหรือความสำเร็จในการบริหารงานได้ หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำตัวชี้วัดที่ได้จากการรวบรวมทั้งหมดมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการบริหารงานของ อบต. ภายใต้กรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเรื่อง “โครงการขยายผลเพื่อนำตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีระดับองค์กรไปสู่การปฏิบัติ” ของ ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ มาเป็นแนวทางในการสร้างตัวชี้วัด เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่ากรอบแนวคิดดังกล่าวมีความสมบูรณ์ ครอบคลุม และทันสมัยที่สุด เพราะได้มีการผสมผสานหลายแนวคิดเข้าด้วยกัน ทั้งในส่วนของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการรัฐกิจแนวใหม่

6. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

6.1 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

คำว่า “การปกครองท้องถิ่น” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2539 : 15) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น เป็นระบบการปกครองที่สืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้ จะเกิดองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้นๆ องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐแต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามนโยบายของตนเองได้

อุทัย หิรัญโต (2539 : 34) ให้ความเห็นว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองที่รัฐมอบอำนาจให้กับประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครอง และดำเนินกิจการบางอย่างโดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดองค์การมีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่รัฐต้องควบคุมด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสมจะปราศจากการควบคุมของรัฐหาได้ไม่เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

แฮริส จี มอนตากู (Harris G. Mongtagu, 1984 : 574, อ้างถึงใน โกวิทย์ พวงงาม, 2550 : 28-29) ให้นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึงการปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระ เพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระ พร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่นยังต้องอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่าการปกครองท้องถิ่น คือการกระจายอำนาจจากรัฐบาลกลางมายังหน่วยการปกครองท้องถิ่น โดยที่รัฐให้อิสระกับประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีขอบเขต ในอันที่จะจัดการปกครองและดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและการควบคุมโดยรัฐ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามระเบียบกฎหมายและบังเกิดผลดีแก่ประชาชนโดยส่วนรวม

6.2 วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 27-28) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1) ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เนื่องจากการบริหารประเทศจะต้องอาศัยงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณมีจำกัดภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่างๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้นหากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่นหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ สามารถมีรายได้มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

2) เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมแตกต่างกัน การรรับบริการจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียวอาจไม่ตรงตามความต้องการและล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้นจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้

3) เพื่อความประหยัด ด้วยเหตุที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งนั้นมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็แตกต่างกันด้วย ดังนั้นการจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นโดยให้อำนาจหน่วยการปกครองท้องถิ่นในการจัดเก็บภาษี ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นจำนวนมาก ถึงแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

4) เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารองรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติก็ตาม ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้กระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี

6.3 องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ คือ (โกวิท พวงงาม, 2550 : 31)

1) สถานะตามกฎหมาย หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ ประเทศนั้นก็จะมีการปกครองท้องถิ่นที่เข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2) พื้นที่และระดับ ปัจจัยที่สำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือหน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม (Bureau of Social Affair) ได้ให้ความเห็นว่าการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้ และบุคลากร เป็นต้น

3) การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4) องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎข้อบังคับควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ

5) การเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โดยเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6) อิสระในการปกครองท้องถิ่น สามารถใช้ดุลยพินิจของตนในการปฏิบัติกิจการภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และจะไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานราชการ

7) มีงบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้มีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8) การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยส่วนรวม

6.4 การปกครองท้องถิ่นในรูปองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง มีพื้นที่รับผิดชอบในเขตตำบลที่อยู่นอกเขตเทศบาลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ยกเว้นองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีฐานะเป็นนิติบุคคลมีความอิสระในการดำเนินงานภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด มีรายได้ และทรัพย์สินเป็นของตนเอง

1) โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จนถึงฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

1.1 สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ 2 คน เลือกตั้งขึ้นโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 1 หมู่บ้าน ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 คน และในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 2 หมู่บ้าน ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ 3 คน อายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีกำหนดคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
- (3) ควบคุมการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

นอกจากนี้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ยังประกอบด้วยบุคคลอีก 3 ตำแหน่ง คือประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่ดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่ช่วยประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติการตามหน้าที่ หรือกระทำการกิจการอื่นๆ ตามที่ประธานสภาฯ มอบหมาย ซึ่งทั้ง 2 ตำแหน่งนี้จะคัดเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยให้นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งตามมติของสภาฯ และอีกตำแหน่งก็คือเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านธุรการ จัดการประชุม และงานอื่นใดตามที่ประธานสภาฯ มอบหมาย ตำแหน่งนี้อาจเลือกจากปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้

1.2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปีนับแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระไม่ได้ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอาจแต่งตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีใช้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมายได้ไม่เกิน 2 คน และอาจจะแต่งตั้งเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนหนึ่ง ซึ่งมีใช้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ได้ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อหลักกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ
- (2) สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (3) แต่งตั้ง ถอดถอน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

(4) วางกฎ ระเบียบ เพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(5) รักษาการตามข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล

(6) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น

นอกจากนี้พระราชกฤษฎีการะเบียบพนักงานส่วนตำบล พ.ศ. 2539 ยังให้อำนาจกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการบรรจุและแต่งตั้งพนักงานส่วนตำบล ให้มีจำนวนตามกรอบอัตรากำลังขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เหมาะสม เพื่อช่วยเหลือการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในส่วนต่างๆ โดยคำนึงถึงภารกิจ หน้าที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างพนักงานส่วนตำบลในเบื้องต้นกฎหมายได้กำหนดไว้ 3 ส่วน ดังนี้

(1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล มีหัวหน้าส่วนสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหัวหน้า มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานบริหารทั่วไป งานพิมพ์ติดงานธุรการ งานการเจ้าหน้าที่ งานสวัสดิการ งานการประชุม งานเกี่ยวกับการตราข้อบังคับตำบล งานนิติกร งานการพาณิชย์ งานรัฐพิธี งานประชาสัมพันธ์ งานจัดทำแผนพัฒนาตำบล งานจัดทำข้อบังคับงบประมาณประจำปี งานขออนุมัติดำเนินการตามข้อบังคับ และงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

(2) ส่วนการคลัง มีหัวหน้าส่วนการคลังเป็นหัวหน้า รับผิดชอบงานด้านการเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน การตรวจเงิน การหักภาษีเงินได้ และการนำส่งภาษี งานเกี่ยวกับการตัดโอนเงินเดือน งานรายงานเงินคงเหลือประจำวัน งานขออนุมัติตัดปีและขอขยายเวลาเบิกจ่าย งานการจัดทำงบแสดงฐานะทางการเงิน งบโครงการ งบทรัพย์สินหนี้สิน เงินสะสม งานการจัดทำบัญชีทุกประเภท งานทะเบียนคุมเงินรายได้ รายจ่าย และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

(3) ส่วนโยธา มีหัวหน้าส่วนโยธาเป็นหัวหน้า รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการสำรวจ การออกแบบ การเขียนแบบถนน อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ งานการประมาณค่าใช้จ่ายตามโครงการ งานควบคุมอาคาร งานการก่อสร้าง และซ่อมบำรุงทาง อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

อย่างไรก็ตามการที่จะกำหนดกรอบอัตรากำลังของพนักงานส่วนตำบลให้มีความเหมาะสมจะต้องมีหลักเกณฑ์ที่แน่ชัด เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งนั้นมีศักยภาพที่แตกต่างกันทั้งในด้านปริมาณงานและรายได้ และเพื่อให้การกำหนดกรอบอัตรากำลังของพนักงานส่วนตำบลมีความเหมาะสม กระทรวงมหาดไทยจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดแบ่งระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นในปี พ.ศ. 2538 โดยใช้เกณฑ์รายได้ พื้นที่ และประชากรเป็นหลักในการพิจารณาซึ่งแบ่งได้ 5 ระดับสามารถแสดงได้ ดังตาราง 7

ตาราง 7 ระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล

ระดับชั้นของ อบต.	เกณฑ์รายได้	จำนวนพนักงานส่วนตำบล
1	20 ล้านบาทขึ้นไป	21
2	12-20 ล้านบาท	12
3	6-12 ล้านบาท	6
4	3-6 ล้านบาท	6
5	ไม่เกิน 3 ล้านบาท	3

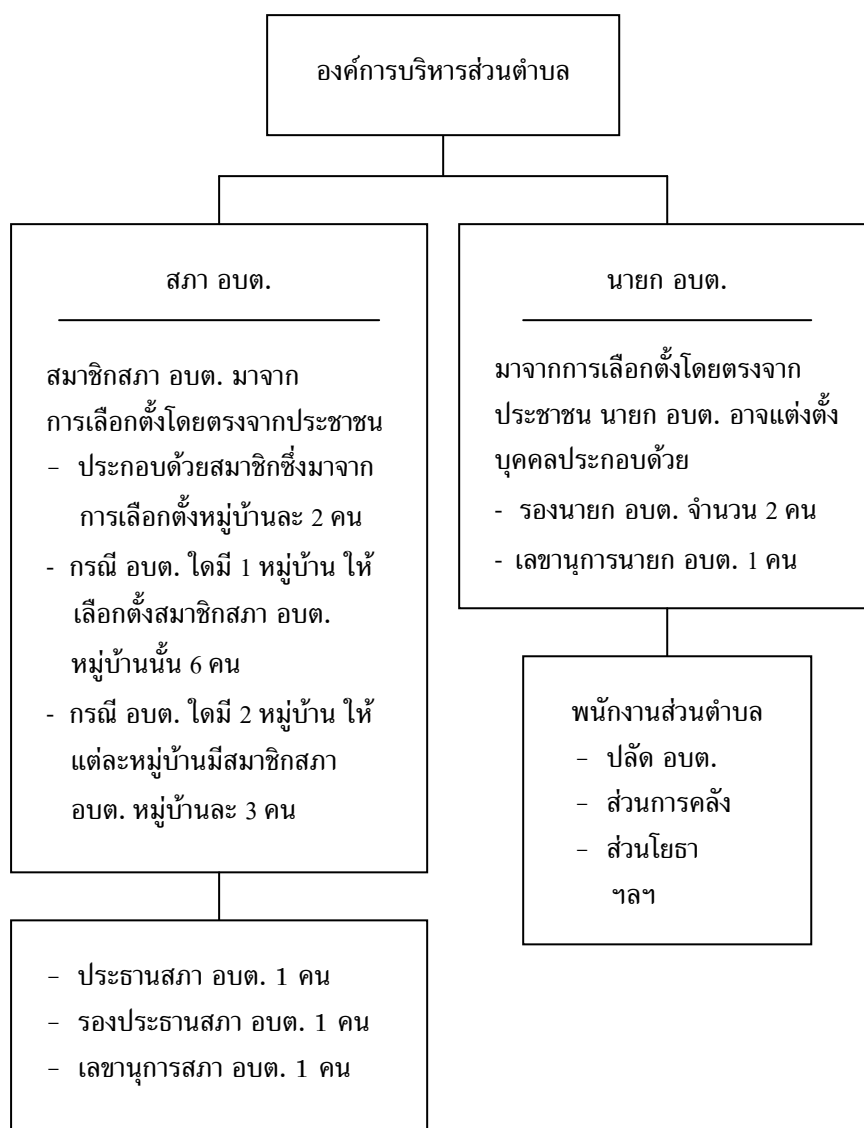
ที่มา : ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองแห่งสถาบันพระปกเกล้า (2551: 3)

และในปี พ.ศ. 2545 กระทรวงมหาดไทยได้นำระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 5 ระดับชั้น มาจัดกลุ่มเพื่อกำหนดขนาดใหม่โดยแบ่งออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้ (กลุ่มส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา, 2545 : 85)

อบต. ชั้น 1 กำหนดให้เป็น อบต. ขนาดใหญ่

อบต. ชั้น 2 และ 3 กำหนดให้เป็น อบต. ขนาดกลาง

อบต. ชั้น 4 และ 5 กำหนดให้เป็น อบต. ขนาดเล็ก

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

2) อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ภายใต้ผลบังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

และสิ่งปฏิภูล

- (1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- (2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน รวมทั้งกำจัดมูลฝอย
- (3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- (4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (7) คุ้มครอง ดูแล และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (8) บำรุงรักษา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- (9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณ

หรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลได้ ดังนี้

- (1) ให้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- (2) ให้น้ำและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- (3) ให้น้ำและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- (4) ให้น้ำและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และ

สวนสาธารณะ

- (5) ให้น้ำและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- (6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- (7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- (8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สิน อันเป็นสาธารณสมบัติของ

แผ่นดิน

- (9) ทหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (10) ให้น้ำตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- (11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- (12) การท่องเที่ยว
- (13) การผังเมือง

3) รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่มีหน้าที่ในการพัฒนาพื้นที่ในตำบลให้เจริญตามรายได้และงบประมาณ นอกจากนี้ยังมีอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน อากรฆ่าสัตว์ และผลประโยชน์อื่นๆ ที่เกิดจากการฆ่าสัตว์ ซึ่งแต่เดิมองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้เก็บให้ จะเห็นได้ว่ารายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลมาจากหลายช่องทางด้วยกันสามารถแบ่งเป็นหมวดได้ ดังนี้ (โกวิท พงงาม, 2550 : 179)

(1) ภาษีอากรและค่าธรรมเนียม ประกอบด้วย

- 1.1 ภาษีบำรุงท้องที่
- 1.2 ภาษีโรงเรือนและที่ดิน
- 1.3 ภาษีป้าย
- 1.4 อากรฆ่าสัตว์และผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากสัตว์
- 1.5 ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์ล้อเลื่อน
- 1.6 ภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลกฎหมายรัชฎากร
- 1.7 ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุรา
- 1.8 ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนัน
- 1.9 อากรรังนกนางแอ่น
- 1.10 ค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล
- 1.11 อากรประทานบัตร ใบอนุญาต อาชญาบัตร ตามกฎหมายว่าด้วยการประมง
- 1.12 ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้
- 1.13 ค่าธรรมเนียม จดทะเบียนสิทธิ นิติกรรม ตามประมวลกฎหมายที่ดิน
- 1.14 ค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่
- 1.15 ค่าภาคหลวงปิโตรเลียมตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม
- 1.16 เงินที่เก็บตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ
- 1.17 ภาษีมูลค่าเพิ่ม

- (2) รายได้ทรัพย์สินและรายได้ประเภทอื่น
- 2.1 รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.2 รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.3 รายได้จากกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ของ อบต.
 - 2.4 ค่าธรรมเนียม ใบอนุญาต ค่าปรับ ตามที่กฎหมายกำหนด
 - 2.5 เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้ทูลให้
 - 2.6 รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
 - 2.7 เงินอุดหนุนจากรัฐบาล
 - 2.8 รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นของ อบต.
- (3) เงินกู้ โดยมีหลักการ ดังนี้
- 3.1 กู้จากกระทรวง ทบวง กรม องค์การ หรือนิติบุคคล ซึ่งการกู้ประเภทนี้จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว
 - 3.2 การกู้ต้องปฏิบัติตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย
- (4) รายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล
- ภายใต้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายจ่าย ดังนี้
- 4.1 เงินเดือน
 - 4.2 ค่าจ้าง
 - 4.3 เงินค่าตอบแทนอื่น ๆ
 - 4.4 ค่าใช้สอย
 - 4.5 ค่าวัสดุ
 - 4.6 ค่าครุภัณฑ์
 - 4.7 ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่น ๆ
 - 4.8 ค่าสาธารณูปโภค
 - 4.9 เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น
 - 4.10 รายจ่ายอื่นตามข้อผูกพัน ตามที่มีกฎหมาย ตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กัญญา ไชยวงศ์ (2547 : 86-93) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของสถานประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานี” พบว่าสถานประกอบการอุตสาหกรรมทั้งขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานี มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมและรายด้านในระดับมาก ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับ การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของสถานประกอบการฯ มี 5 ปัจจัย ได้แก่ การตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ระดับการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลและประเภทกิจการ ส่วนอีก 7 ปัจจัย ได้แก่ เพศ สถานภาพทางการสมรส สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ระยะเวลาในการดำเนินกิจการ การถือครองเป็นเจ้าของกิจการ รายได้ต่อหัวของแรงงาน อายุ และประสบการณ์เฉลี่ยไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของสถานประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานี

จำลอง คงเดชา (2537 : 121) ได้ศึกษาเรื่อง “สภาพปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารงานของขนส่งจังหวัด” พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานของขนส่งจังหวัดเกิดจากปัจจัยหลัก 3 ประการ ประการแรก ได้แก่ ปัจจัยจากตัวขนส่งจังหวัด อาทิเช่น ความรู้ความสามารถ ตลอดจนประสบการณ์ทางการบริหารของขนส่งจังหวัดเอง ประการที่สอง ได้แก่ ปัจจัยภายในองค์กร อาทิเช่น ผู้ใต้บังคับบัญชา อาคารสถานที่ และอุปกรณ์สำนักงาน ปริมาณของภารกิจที่ต้องรับผิดชอบ จำนวนบุคลากรที่ไม่สมดุลกับงาน กฎระเบียบต่างๆ ประการสุดท้าย ได้แก่ ปัจจัยภายนอกองค์กร อาทิเช่น การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ประชาชนที่มารับบริการมีจำนวนมากและส่วนใหญ่ไม่เข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงาน นักการเมืองหรือผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้มีการฝึกอบรมผู้ที่จะขึ้นมาเป็นผู้บริหารระดับผู้นำขององค์กรอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหน่วยงานให้เป็นองค์กรที่ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้มากขึ้น ลดขั้นตอนการทำงานให้น้อยลง ลดภาระงานบางอย่างลงโดยให้เอกชนเข้ามา มีบทบาทดำเนินการแทน ตลอดจนให้มีการประชาสัมพันธ์งานของขนส่งจังหวัดให้กว้างขวางทั่วถึง

ธีรวรรณ เทพักษ์ (2544 : 132) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” พบว่าปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ปัญหางบประมาณมีน้อย ปัญหาบุคลากรขาดความรู้และประสบการณ์ในกระบวนการวางแผน ปัญหาประชากรทั่วไปขาดความรู้ในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับ อบต. ปัญหาขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาการขาดความสามัคคี ปัญหาการเล่นพรรคเล่นพวกในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ปัญหาการประสานงานระหว่างสมาชิก อบต. กับประชาชน ปัญหาการขาดเอกภาพในการบริหารงาน และปัญหาการขาดแคลนเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ในการพัฒนา นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรให้มีการฝึกอบรมแก่คณะกรรมการจัดทำแผน และคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผน ตลอดจนบุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติงานได้จริงและเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น และ อบต. ควรจะประสานความร่วมมือกับส่วนราชการต่างๆ องค์กรข้างเคียง และประชาชนในพื้นที่ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนพัฒนา อบต. และที่สำคัญส่วนกลางควรปรับปรุงในเรื่องของงบประมาณ เพราะปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในกระบวนการวางแผนพัฒนา อบต. คือการมีงบประมาณไม่เพียงพอที่จะใช้ในการพัฒนาด้านต่างๆ ให้ครบถ้วนตามภาระหน้าที่

นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์ (2550 : 53) ได้ศึกษาเรื่อง “สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13” พบว่าสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสภาพการบริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านหลักการมีส่วนร่วม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านหลักความคุ้มค่า การเปรียบเทียบสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 จำแนกตามวุฒิการศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน พบว่าไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 จำแนกตามระดับของสถานศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้าน พบว่าไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ปัญหาอุปสรรคส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาใด เพราะทุกคนเข้าใจในหลักการร่วมกัน แต่ยังมีบุคลากรและกรรมการสถานศึกษาบางส่วนที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาล ไม่สนใจกฎ ระเบียบ กติกา และไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง

บวร วิเศษสุนทร (2550 : 95) ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” พบว่าความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากจำนวน 5 ด้านเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักการมีส่วนร่วม ส่วนด้านหลักความโปร่งใสจัดอยู่ในระดับปานกลาง จากผลของการวิจัยสามารถประมวลข้อเสนอแนะได้ ดังนี้ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่างสะดวก มีกิจกรรมที่ให้ประชาชนได้ร่วมคิดร่วมแก้ปัญหา และร่วมพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน ผู้มีอำนาจในการตรวจสอบต้องดำเนินการด้วยความจริงจัง นอกจากนี้ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน โดยดำเนินงานตามความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับประชาชนทุกคน และผู้บริหารควรบริหารอย่างมีภาวะผู้นำอย่างสมบูรณ์

พรินทร์ เฟ็งสุวรรณ (2548 : 1-9) ได้ศึกษาเรื่อง “ธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาล” พบว่า

1. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล 3 องค์ประกอบ

1.1 การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม พบว่าการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารเทศบาลยังให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการบริหารน้อย เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางในการบริหารงาน หรือการแต่งตั้งประชาชนเพื่อเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการดำเนินงานโดยที่เทศบาลได้ให้ความสำคัญในประเด็นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการบริหาร

1.2 การบริหารงานแบบโปร่งใสพบว่าเทศบาลมีการบริหารงานแบบโปร่งใสอยู่ในระดับมาก เทศบาลมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานและช่องทางในการสื่อสารให้ประชาชนได้รับทราบ โดยเทศบาลนิยมใช้วิธีการสื่อสารด้วยวิธีปิดประกาศและเสียงตามสาย ซึ่งวิธีการสื่อสารในลักษณะนี้ได้ผลในแง่การเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แต่ในขณะเดียวกันก็มีปัญหาเพราะไม่สนองต่อความรู้สึกของการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบก็ยังไม่ทั่วถึง

1.3 การบริหารงานแบบมีความรับผิดชอบ พบว่าเทศบาลมีการบริหารงานแบบมีความรับผิดชอบต่ออยู่ในระดับปานกลาง ช่องทางที่เอื้อต่อการสนับสนุนให้ประชาชนสามารถร้องเรียนหรือร้องทุกข์นั้นยังไม่ชัดเจน และยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้ว่าปัญหาที่ตัวเองร้องเรียนหรือร้องทุกข์จะได้รับการแก้ไขหรือไม่ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเทศบาลไม่ได้ให้ความสำคัญหรือดูแลเอาใจใส่ต่อเรื่องนี้เท่าที่ควร สืบเนื่องจากการที่เทศบาลไม่มีระบบการรับเรื่องราวร้องเรียนหรือร้องทุกข์จากประชาชนอย่างชัดเจน และไม่มีการวางกลไกหรือผู้รับผิดชอบต่อข้อร้องเรียนหรือร้องทุกข์ของประชาชน

2. ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาล

2.1 ด้านถนน ประสิทธิภาพการบริหารงานด้านถนนอยู่ในระดับปานกลาง เทศบาลละเลยการซ่อมบำรุงหรือมีการปรับปรุงซ่อมแซมล่าช้า ทำให้สภาพถนนชำรุดเสียหายเป็นบริเวณกว้าง ซึ่งเป็นอันตรายต่อการสัญจรไปมาของประชาชน สร้างภาระค่าใช้จ่ายให้กับเทศบาล

2.2 ด้านประปา พบว่าประชาชนมีความพอใจต่อระบบประปาอยู่ในระดับปานกลาง เจ้าหน้าที่มีความล่าช้าในการให้บริการ และมีการเรียกร้องค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากค่าอุปกรณ์ ซึ่งในเรื่องนี้ประชาชนมีความเห็นว่าเทศบาลควรมีขั้นตอนในการดำเนินงานที่ชัดเจนกว่านี้ เช่น กำหนดอัตราการให้บริการติดตั้งระบบประปา การซ่อมแซมโดยประกาศแจ้งให้ประชาชนได้รับทราบอย่างเป็นทางการ ฯลฯ เพื่อสร้างความโปร่งใสในการให้บริการแก่ประชาชน นอกจากนี้ในกรณีที่จำเป็นต้องหยุดจ่ายน้ำประปา เทศบาลควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบล่วงหน้าโดยทั่วถึงกัน เพื่อให้ประชาชนได้เตรียมพร้อมในการสำรองน้ำไว้ในครัวเรือน

2.3 ด้านขยะมูลฝอย พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการจัดเก็บขยะอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความเห็นว่าเทศบาลควรมีการปรับปรุงในเรื่องของการจัดวางถังขยะให้เป็นระเบียบ ภายหลังจากนำขยะไปทิ้งในรถเก็บขยะ และเทศบาลควรทำความสะอาดอุปกรณ์ในการเก็บขยะ เช่น รถเก็บขยะ ถังเก็บขยะ เป็นต้น เพื่อไม่ให้อุปกรณ์เหล่านี้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค

2.4 ด้านตลาด พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านตลาดของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านของความสะอาด ถูกสุขลักษณะของตลาด เช่น การมีท่อระบายน้ำทิ้ง การมีน้ำในการทำความสะอาดพื้นที่ภายในตลาด ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เพราะเห็นว่าเทศบาลมีการควบคุมตลาดอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะด้านความสะอาดของพื้นที่บริเวณตลาด

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 3 องค์ประกอบกับประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาล

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพของการบริหารงานของเทศบาล พบว่าการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริการงานของเทศบาล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการที่เทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสูง จะทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลสูง แต่เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ และผลของความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลก็อยู่ในระดับเดียวกัน จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ปัจจัยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบโปร่งใสกับประสิทธิภาพของการบริหารงานของเทศบาล พบว่าการบริหารแบบโปร่งใสมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริการงานของเทศบาล ผลการวิจัยชี้ว่าการที่เทศบาลเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการบริหารงานโครงการมาก มีผลทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลสูง แต่ผลการวิจัยชี้ด้วยว่าความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบโปร่งใสและประสิทธิภาพการบริการงานของเทศบาลอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบความรับผิดชอบกับประสิทธิภาพการบริการงานของเทศบาล พบว่าการบริหารงานแบบมีความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริการงานของเทศบาล โดยผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการที่เทศบาลรับผิดชอบต่อผลกระทบของโครงการและเปิดโอกาสหรือช่องทางในการให้บริการของเทศบาลสูง จะส่งผลให้ประสิทธิภาพการบริการงานของเทศบาลสูง นอกจากนี้ยังพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารงานแบบความรับผิดชอบ และประสิทธิภาพการบริการงานของเทศบาลอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของทั้ง 3 องค์ประกอบกับประสิทธิภาพการบริการงานของเทศบาล พบว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 3 องค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริการงานของเทศบาล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการที่เทศบาลมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 3 องค์ประกอบอยู่ในระดับสูง จะส่งผลให้ประสิทธิภาพการบริการงานของเทศบาลสูงขึ้นด้วย และยังพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 3 องค์ประกอบ และประสิทธิภาพการบริการงานอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

โยธิน แสงวดี และคนอื่นๆ (2547 : 109) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลของการอบรมให้ความรู้ในด้านสิทธิ และหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการบริหารงานที่โปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี” พบว่าการเพิ่มขึ้นของความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของ อบต. การเพิ่มขึ้นของความรู้เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมฯ และการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมที่ดำเนินการโดย อบต. มีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อความเชื่อมั่นในการบริหารงานแบบโปร่งใส ดังนั้น เพื่อให้การบริหารงานของ อบต. ตรงตามเป้าหมายของหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเน้นในด้านความโปร่งใสของการบริหารจัดการ จึงควรเน้นไปที่การเพิ่มพูนความรู้ของประชาชนทั้งในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของ อบต. สิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วม ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ อบต. ให้มากขึ้น

วิศรา รัตนสมัย (2543 : 118-133) ได้ศึกษาเรื่อง “การรับข่าวสารเพื่อสร้างความตระหนักสำนึกของประชาชนเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จังหวัดสงขลา” พบว่าประชาชนมีระดับความสนใจและความตระหนักเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในระดับปานกลาง ขณะที่ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึกในเชิงประเมินค่าเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในระดับสูง นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดความตระหนักในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ได้แก่

1) การเปิดรับข่าวสารทั่วไปจากสื่อมวลชน ช่วยยกระดับการรู้หนังสือและทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น ทั้งจากโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและความใกล้ชิดของประชาชน

2) คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ คือ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และศาสนา มีผลต่อความสนใจและความตระหนักในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เช่น การเปิดรับสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ อบต. ผู้ที่มีการศึกษาดีและรายได้ดีจะมีโอกาสเลือกเปิดรับสื่อและข่าวสารได้ค่อนข้างมาก และข่าวสารที่ได้รับจะเป็นข่าวสารจากส่วนกลางมากกว่าท้องถิ่น เพศชายจะมีบทบาททางการเมืองและการติดตามข่าวสารทางการเมือง เพื่อใช้เป็นหัวข้อในการสนทนาระหว่างกลุ่มมากกว่าเพศหญิง

3) นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าประชาชนมีความรู้สึกว่าการทุจริตในองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเรื่องปกติ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เช่น การเข้าร่วมฟังประชุมสภา อบต. เป็นเรื่องไร้ประโยชน์ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากทัศนคติ วัฒนธรรม และระบบอุปถัมภ์ที่ฝังลึกในสังคมไทย

วาสนา ศรีกรต (2551 : 39-51) ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลนครสงขลาต่อการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล” พบว่าพนักงานเทศบาลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามแบบธรรมาภิบาล 6 หลัก ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับสูง และด้านหลักคุณธรรมและด้านหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล จำแนกตามข้อมูลทั่วไป พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านศาสนาที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยเดียวที่ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความแตกต่างกัน และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของพนักงานเทศบาลนครสงขลาเป็นตัวกระตุ้นที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล

วีรพัฒน์ แจ็งศิริ (2541 : 125) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลและสารสนเทศ” พบว่าผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารมีความเห็นสอดคล้องกันว่าปัจจัยการบริหารทั้ง 6 ด้านนั้นมีความสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพข้อมูลและสารสนเทศมาก ซึ่งผู้ปฏิบัติงานมีความเห็นถึงความสำคัญเรียงตามลำดับปัจจัยได้ ดังนี้ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านการประมวลผล ปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การ ปัจจัยด้านการงบประมาณ และปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนผู้บริหารมีความเห็นถึงความสำคัญเรียงตามลำดับปัจจัยได้ ดังนี้ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการประมวลผล ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การ ปัจจัยด้านการงบประมาณ และปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

สาธิต ธรรมประดิษฐ์ (2547 : 79) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” พบว่าคณะผู้บริหาร อบต. สมาชิกสภา อบต. และประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าในภาพรวม อบต. มีการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก โดยมีการบริหารงาน ที่ยึดหลักคุณธรรมมากที่สุด รองลงมาคือหลักความโปร่งใส หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ ตามลำดับ โดยมีปัญหาอุปสรรคในการบริหารงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญได้แก่ ปัญหาการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านกฎหมาย ปัญหากลไกในการตรวจสอบเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความโปร่งใส ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของ อบต. และปัญหาในการบริหารโครงการให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น ส่วนข้อเสนอแนะในการบริหารงานของ อบต. ตามหลักธรรมาภิบาล ที่สำคัญได้แก่ ควรมีการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหาร สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบล ควรมีการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของโครงการโดยประชาชน ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ให้ประชาชนทราบ และให้ประชาชน

เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา ตลอดจนควรที่จะจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

สามารถ อินตามูล (2548 : 111-112) ได้ศึกษาเรื่อง “การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่เขต 5” พบว่าหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารมีการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง ผลการสอบราคา หรือประกวดราคาให้คณะกรรมการและประชาชนทราบ รองลงมาคือผู้บริหารเคยแจ้งหรือปิดประกาศข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้กรรมการ คณะครูอาจารย์ได้ทราบโดยทั่วถึงกัน และมีการประกาศผลการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการต่างๆ ให้ประชาชน กลุ่ม และองค์กรต่างๆ ได้รับรู้ เมื่อดำเนินการทดสอบสมมติฐาน พบว่าปัจจัยบริหาร ปัจจัยความรู้ความสามารถ ปัจจัยงบประมาณ ปัจจัยการจัดการ ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล และทำให้ผลการปฏิบัติงานในด้านความโปร่งใสดำเนินไปด้วยดี โดยสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการ โดยให้ตัวแทนผู้ปกครองเป็นกรรมการส่วนหนึ่งที่สามารถตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงานในด้านงบประมาณรายจ่ายประจำปี และงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมได้

สิริวิภา ศรีปลั่ง (2548 : 102) ได้ศึกษาเรื่อง “ตัวชี้วัดธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานของสำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์” พบว่าตัวชี้วัดธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตัวชี้วัดได้แก่ ร่วมในการประชุม ร่วมวางแผน ดำเนินการและแสดงความคิดเห็น ร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ ร่วมเสนอแนวทางและแสดงความคิดเห็นในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ตัวชี้วัดได้แก่ ร่วมปฏิบัติตามกฎระเบียบ และข้อบังคับของเทศบาล ร่วมให้การสนับสนุนทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ในการปฏิบัติงานของสำนักงานสาธารณสุขฯ ร่วมในการประสานความร่วมมือกับสำนักงานสาธารณสุขฯ ร่วมชักชวนแนะนำให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรม

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ตัวชี้วัดได้แก่ ร่วมรับบริการจากกิจกรรมต่างๆ ที่สำนักงานสาธารณสุขฯ จัดขึ้น ร่วมรับความรู้ความเข้าใจในด้านต่างๆ ที่สำนักงานสาธารณสุขฯ ได้จัดขึ้น ร่วมใช้ผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เกิดจากการปฏิบัติงานของสำนักงานสาธารณสุขฯ ร่วมรับผลประโยชน์ส่วนรวม ร่วมรับผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตัวชี้วัดได้แก่ ร่วมในการเสนอปัญหาและข้อบกพร่องในด้านต่างๆ ต่อสำนักงานสาธารณสุขฯ ร่วมสังเกตการณ์ ร่วมตรวจประเมินผล

สุภัทรมาศ จริยเวชช์วัฒนา (2547 : 63-74) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านฉาง” พบว่าการบริหารจัดการของเทศบาลบ้านฉางตามหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลเป็นไปได้ในทิศทางบวกหรือลบ คือสมาชิกและการบริหารงานของเทศบาล ทั้งนี้พบว่าเทศบาลตำบลบ้านฉางได้จัดทำโครงการตามนโยบายและเทศบัญญัติในด้านต่างๆ และรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนเพื่อหาจุดและแนวทางร่วมกัน แต่ยังไม่ประสบปัญหาในเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน การทำงานในเทศบาลยังไม่เป็นระบบโดยพนักงานส่วนหนึ่งยังคงยึดติดกับระบบงานแบบเก่าไม่ยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ใหม่ ทางด้านกระบวนการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารเทศบาล พบว่ามีความเสมอภาคและกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึง ไม่มีการเลือกปฏิบัติและได้จัดตั้งกรรมการชุมชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาในเรื่องของการจัดซื้อจัดจ้าง กระบวนการต่างๆ ส่วนใหญ่มีการเปิดเผยตรงไปตรงมา นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัญหาในเรื่องของคณะกรรมการชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งเข้ามาบางคนไม่เห็นแก่ประโยชน์ของชุมชน แต่เข้ามาเพื่อหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา
2. ศึกษาปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ ได้แก่ คุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ ได้แก่ ความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. และปัจจัยบริหารด้านการจัดการ ได้แก่ ระบบการบริหารงานภายใน อบต. ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา
2. ทราบปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และแก้ไขการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้าง ความโปร่งใสในหน่วยงานและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

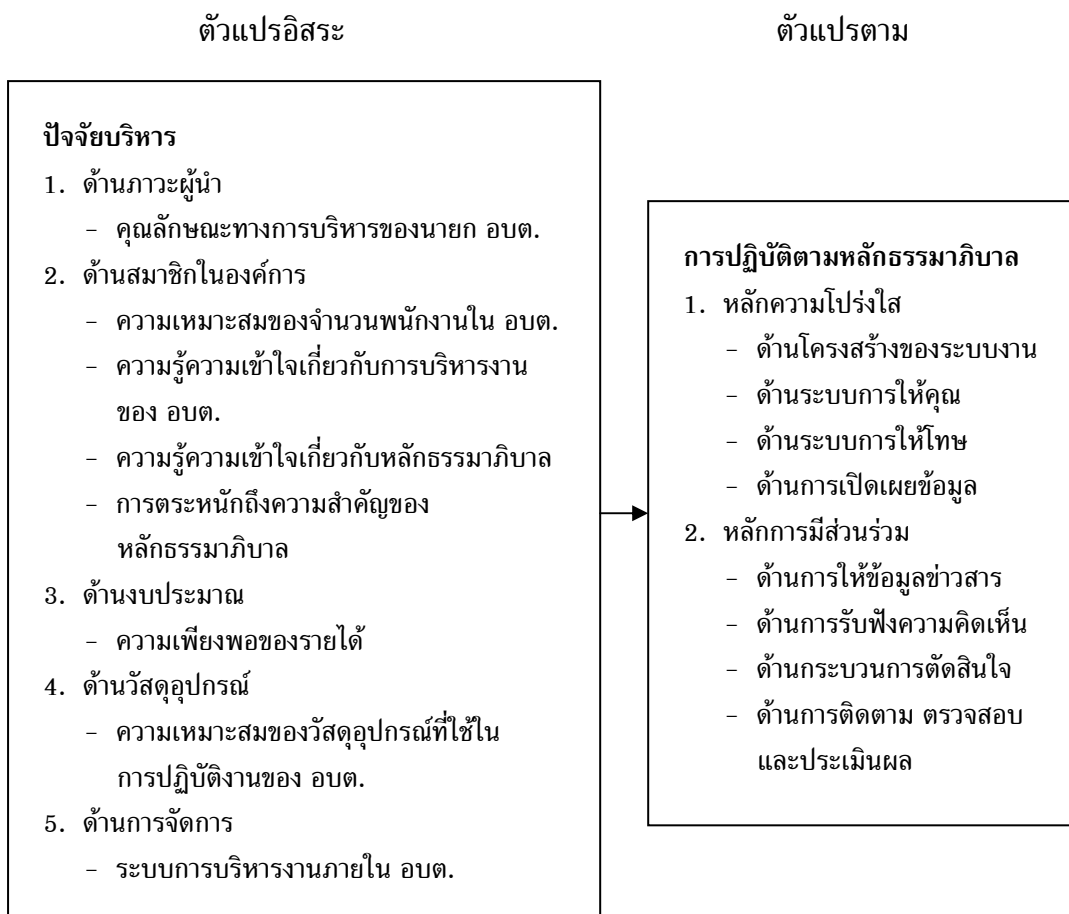
ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาระดับและปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา
2. การวิจัยครั้งนี้จะใช้องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ศึกษาซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 106 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 28 แห่ง โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน จำนวนทั้งสิ้น 359 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาเพียง 2 ด้าน คือความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม และเนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ผู้ที่ให้ข้อมูล คือนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ดังนั้นการที่จะให้นายก อบต. ให้ข้อมูลในส่วนของปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ ซึ่งได้แก่ คุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. นั้น นับเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้ข้อมูลในส่วนนั้นไม่น่าเชื่อถือ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้แยกแบบสอบถามออกเป็น 2 ชุด ชุดหนึ่งจะใช้กับนายก อบต. และอีกชุดหนึ่งจะใช้กับสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน โดยที่ข้อคำถามของแบบสอบถามทั้ง 2 ชุดนี้ มีความเหมือนกันในทุกส่วน เว้นแต่ข้อคำถามในส่วนของปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำจะให้สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วนเป็นผู้ตอบแทน ดังนั้นข้อคำถามในส่วนนี้จะวิเคราะห์จากความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพียง 331 คนเท่านั้น

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องและสรุปเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปัจจัยบริหาร หมายถึงองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของ อบต. ซึ่งจะส่งผลต่อระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของ อบต. ในจังหวัดสงขลา ปัจจัยบริหารดังกล่าว ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านสมาชิกในองค์กร ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยด้านการจัดการ

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ หมายถึงคุณลักษณะทางการบริหารของผู้นำ ได้แก่ ความรู้และความสามารถทางการบริหาร ความมีสติปัญญาและไหวพริบในการคิด วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหา ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ การมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่นทั้งในและนอกองค์การ ผู้นำในที่นี้คือนายก อบต. เนื่องจากเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดที่มีอำนาจในการบริหารงานทั่วทั้ง อบต. ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนา การกำหนดแผนกลยุทธ์ ตลอดจนการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของ อบต. เป็นต้น

ปัจจัยด้านสมาชิกในองค์การ หมายถึงการมีจำนวนพนักงานหรือลูกจ้างที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสมเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. และเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ดังที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 69/1 พนักงานจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลและตระหนักถึงความจำเป็นในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ใน อบต. ด้วยเช่นกัน

ปัจจัยด้านงบประมาณ หมายถึงความเพียงพอของรายได้ โดยพิจารณาจากรายได้ที่ อบต. จัดสรรเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในส่วนของกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรายได้ที่ อบต. จัดเก็บเองหรือรายได้ที่ อบต. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ

ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ หมายถึงความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของ อบต. โดยพิจารณาว่า อบต. มีวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ มีประสิทธิภาพหรือไม่ และวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเครื่องจักรกลต่าง ๆ ที่มีอยู่นั้นเหมาะสมกับจำนวนพนักงานและปริมาณงานของแต่ละฝ่ายหรือไม่

ปัจจัยด้านการจัดการ หมายถึงระบบการบริหารงานภายใน อบต. โดยพิจารณาจากโครงสร้างของ อบต. การแบ่งงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบ การกระจายอำนาจในการตัดสินใจ การรายงานผลดำเนินงาน การประสานงานกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอก เป็นต้น เพื่อให้การจัดการโครงสร้างมีความเหมาะสม สอดคล้อง และสามารถสนับสนุนเป้าหมายให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

หลักธรรมาภิบาล หมายถึงองค์ประกอบของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี 6 หลัก ดังที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ผสมผสานกับองค์ประกอบของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่อีก 4 หลักตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 รวมเป็น 10 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ หลักการบริหารจัดการ หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยที่การศึกษาครั้งนี้จะเน้นศึกษาเฉพาะหลักความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมเท่านั้น

การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึงระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมโดยรวมของ อบต. ในจังหวัดสงขลา โดยพิจารณาจากความเห็นของนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน

ความโปร่งใส หมายถึงเครื่องมือสำคัญที่ อบต. จะต้องยึดถือในการบริหารงานเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ปฏิบัติงาน อาศัยอำนาจหน้าที่ในอันที่จะกระทำการใดๆ ในลักษณะที่ส่อไปในทางทุจริตเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ส่วนตน ความโปร่งใสในการบริหารงานของ อบต. สามารถแบ่งได้ 4 ด้าน คือด้านโครงสร้างของระบบงาน ด้านระบบการให้คุณ ด้านระบบการให้โทษ และด้านการเปิดเผยข้อมูล

การมีส่วนร่วม หมายถึงการให้ประชาชน กลุ่ม หรือองค์กรต่างๆ ในชุมชนท้องถิ่นได้เข้าไปเกี่ยวข้องในกระบวนการทุกขั้นตอนของกิจกรรมต่างๆ ที่ อบต. จัดขึ้น อาจจะแสดงออกในลักษณะของการร่วมคิด พิจารณา ตัดสินใจ และร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้บรรลุเป้าประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น โดยที่ อบต. สามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมได้ 4 ด้าน คือร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ร่วมในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ร่วมเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึงองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกพื้นที่ศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบบแผนการวิจัย เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนี้

การเลือกพื้นที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ศึกษา จังหวัดสงขลาประกอบด้วย 16 อำเภอ มีองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้น 106 แห่ง จำแนกตามขนาดซึ่งกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้กำหนด โดยใช้เกณฑ์ระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นตัวแบ่งได้ 3 ขนาด ดังตาราง 8

ตาราง 8 องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาจำแนกตามขนาด

อำเภอ	จำนวนองค์การบริหารส่วนตำบล (แห่ง)			
	ขนาดใหญ่	ขนาดกลาง	ขนาดเล็ก	รวม
เมือง	-	2	-	2
หาดใหญ่	-	5	1	6
จะนะ	-	7	7	14
เทพา	-	5	1	6
สะบ้าย้อย	-	5	4	9
นาทวี	-	4	6	10
สะเดา	-	6	1	7
รัตภูมิ	1	3	1	5
ควนเนียง	-	-	4	4
นาหม่อม	-	4	-	4
บางกล่ำ	-	2	1	3
คลองหอยโข่ง	-	-	2	2
สิงหนคร	-	7	2	9
สทิงพระ	-	8	3	11

ตาราง 8 (ต่อ)

อำเภอ	จำนวนองค์การบริหารส่วนตำบล (แห่ง)			
	ขนาดใหญ่	ขนาดกลาง	ขนาดเล็ก	รวม
กระแสดินธุ์	-	3	-	3
ระโนด	-	6	5	11
รวม	1	67	38	106

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา (2552 : 1)

การเลือกพื้นที่ศึกษา เพื่อให้เข้าถึงสภาพการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัดสงขลามากที่สุด ผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างจาก อบต. ทุกขนาดที่มีในแต่ละอำเภอของจังหวัดสงขลา เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า อบต. แต่ละขนาดของแต่ละอำเภอจะมีศักยภาพในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน และการศึกษา อบต. ทุกขนาดที่มีในแต่ละอำเภอจะสะท้อนให้เห็นสภาพการปฏิบัติงานโดยรวมของทั้งจังหวัดได้ การสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง อบต. ในจังหวัดสงขลา มีวิธีการจำแนกตามขนาดได้ ดังนี้

1. อบต. ขนาดใหญ่ เนื่องจากจังหวัดสงขลา มี อบต. ขนาดใหญ่เพียงแห่งเดียว คือ อบต. กำแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ จึงไม่ต้องใช้วิธีการสุ่ม

2. อบต. ขนาดกลาง เนื่องจาก อบต. ขนาดกลางในแต่ละอำเภอของจังหวัดสงขลา มีจำนวนมากประกอบกับระยะเวลาในการศึกษาและงบประมาณที่จำกัด ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มแบบให้โควตา (Quota Sampling) อำเภอละ 1 อบต. หากอำเภอใดมี อบต. ขนาดกลางมากกว่า 1 แห่ง จะใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Sampling) โดยวิธีจับสลาก

3. อบต. ขนาดเล็ก จะใช้วิธีการสุ่มแบบให้โควตา (Quota Sampling) อำเภอละ 1 อบต. เหตุที่ไม่สามารถให้โควตาเป็นจำนวนที่มากกว่านี้ได้ เพราะอำเภอขนาดใหญ่ เทพา สะเดา รัตภูมิ และบางกล่ำมี อบต. ขนาดเล็กเพียงอำเภอละ 1 แห่ง หากอำเภอใดมี อบต. ขนาดเล็กมากกว่า 1 แห่ง จะใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Sampling) โดยวิธีจับสลาก

จากการสุ่มตัวอย่าง องค์การบริหารส่วนตำบลทุกขนาดที่มีในแต่ละอำเภอของจังหวัดสงขลา ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 28 อบต. สามารถแสดงได้ ดังตาราง 9

ตาราง 9 ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	ตัวอย่าง อบต.			จำนวน อบต. (แห่ง)
	ขนาดใหญ่	ขนาดกลาง	ขนาดเล็ก	
เมือง	-	ทุ่งหวัง	-	1
หาดใหญ่	-	ทุ่งตำเสา	คลองอู่ตะเภา	2
จะนะ	-	ท่าหมอไพร	นาทับ	2
เทพา	-	ปากบาง	เกาะสะบ้า	2
สะบ้าย้อย	-	สะบ้าย้อย	เปียน	2
นาทวี	-	นาทวี	สะท้อน	2
สะเดา	-	ปริก	เขามิเกียรติ	2
รัตภูมิ	กำแพงเพชร	คูหาใต้	ควนรู	3
ควนเนียง	-	-	รัตภูมิ	1
นาหม่อม	-	นาหม่อม	-	1
บางกล่ำ	-	แม่ท่อม	บางกล่ำ	2
คลองหอยโข่ง	-	-	คลองหอยโข่ง	1
สิงหนคร	-	ชะแล้	ม่วงงาม	2
สทิงพระ	-	กระดังงา	วัดจันทร์	2
กระแสสินธุ์	-	เชิงแส	-	1
ระโนด	-	บ้านใหม่	ระวะ	2
จำนวน อบต. (แห่ง)	1	14	13	28

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา ดังนั้นประชากรที่ใช้ในการศึกษา จะต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารงานในทุก ๆ ส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล และมีส่วนช่วยให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินไปตามแผนที่กำหนด ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าประชากรดังกล่าว ได้แก่ นายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบล

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 359 คน จาก 28 อบต. แบ่งเป็น นายก อบต. จำนวน 28 คน สมาชิกสภา อบต. จำนวน 215 คน และพนักงานส่วนตำบลระดับหัวหน้าส่วนจำนวน 116 คน โดยมีวิธีการสุ่ม ดังนี้

1. จะใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนายก อบต. ทั้ง 28 อบต. ได้ 28 ตัวอย่าง

2. ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Sampling) โดยใช้โอกาสความน่าจะเป็นทางสถิติ (Probability Sampling) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกสภา อบต. ทั้ง 28 อบต. ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 488 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา, 2552 : 1) ได้ 215 ตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม (เพ็ญแข แสงแก้ว, 2541 : 55) ดังนี้

$$n = \frac{N(CV)^2 Z^2}{(CV)^2 Z^2 + (N-1)e^2}$$

เมื่อ

n = จำนวนตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรเป้าหมายทั้งหมด (N = 488)

Z = ค่าความเชื่อมั่น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระดับความเชื่อมั่นประมาณร้อยละ 95 (Z = 1.96)

CV = ค่าสัมประสิทธิ์ความผันแปร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดค่าสัมประสิทธิ์ความผันแปรประมาณร้อยละ 50 (CV = 0.5)

e = ค่าความคลาดเคลื่อน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดค่าความเชื่อมั่นประมาณร้อยละ 5 (e = 0.05)

เมื่อนำจำนวนสมาชิกสภา อบต. ของทั้ง 28 อบต. ซึ่งมีจำนวนประชากรเป้าหมายทั้งสิ้น 488 คน มาแทนค่าในสูตรสามารถคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนี้

$$\begin{aligned} n &= \frac{488(0.5)^2(1.96)^2}{(0.5)^2(1.96)^2 + (488-1)(0.05)^2} \\ &= 215 \end{aligned}$$

ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมของสมาชิกสภา อบต. คือ 215 คน

จากขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ข้างต้น เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับจำนวนสมาชิกสภา อบต. ทั้ง 28 อบต. ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 488 คน ผู้วิจัยจะใช้วิธีการคำนวณสัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละ อบต. โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} = \frac{\text{จำนวนสมาชิกสภา อบต.} \times \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}}{\text{จำนวนสมาชิกสภา อบต. ทั้งหมด}}$$

เมื่อนำจำนวนสมาชิกสภา อบต. ของแต่ละ อบต. ในจังหวัดสงขลา มาแทนค่าในสูตรข้างต้นสามารถคำนวณสัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละ อบต. ได้ ดังตาราง 10

ตาราง 10 ข้อมูลจำนวนสมาชิกสภา อบต. ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง

อบต.	จำนวนสมาชิกสภา อบต.	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง สละสม (คน)
1. หุ้งหวัง	20	9	9
2. หุ้งตำเสา	20	9	18
3. คลองอู่ตะเภา	8	4	22
4. ท่าหมอไทร	22	10	32
5. นาทับ	28	12	44
6. ปากบาง	16	7	51
7. เกาะสะบ้า	16	7	58
8. สะบ้าย้อย	18	8	66
9. เปียน	14	6	72
10. นาทวี	26	11	83
11. สะท่อน	20	9	92
12. ปริก	22	10	102
13. เขามีเกียรติ	10	4	106
14. กำแพงเพชร	22	10	116
15. คูหาใต้	28	12	128
16. ควนรู	18	8	136
17. รัตภูมิ	24	11	147
18. นาหม่อม	20	9	156
19. แม่ทอม	12	5	161

ตาราง 10 (ต่อ)

อบต.	จำนวนสมาชิกสภา อบต.	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่างสะสม (คน)
20. บางกล้า	14	6	167
21. คลองหอยโข่ง	14	6	173
22. ชะแล้	10	4	177
23. ม่วงงาม	20	9	186
24. กระดังงา	14	6	192
25. วัดจันทร์	12	5	197
26. เขิงแส	8	4	201
27. บ้านใหม่	18	8	209
28. ระวะ	14	6	215
รวม	488	215	215

3. ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานส่วนตำบล เพื่อให้ผลของการศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมการบริหารงานทั่วทั้ง อบต. ผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างพนักงานส่วนตำบลทุกส่วนที่มีในแต่ละ อบต. โดยจะเน้นศึกษาเฉพาะพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน จากการสุ่มตัวอย่างพนักงานส่วนตำบลทั่วทุกส่วนของทั้ง 28 อบต. ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานส่วนตำบลทั้งสิ้น 116 ตัวอย่าง จำแนกตามโครงสร้างส่วนตำบลของแต่ละ อบต. ได้ ดังตาราง 11

ตาราง 11 ข้อมูลโครงสร้างส่วนตำบลของ อบต. ทั้ง 28 แห่ง

อบต.	สำนักปลัด	ส่วนการคลัง	ส่วนโยธา	ส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ส่วนสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม	ส่วนสวัสดิการสังคม	รวม
ทุ่งหวัง	x	x	x	x	-	-	4
ทุ่งตำเสา	x	x	x	x	x	-	5
คลองอู่ตะเภา	x	x	x	x	-	-	4
ท่าหมอไพร	x	x	x	x	-	-	4
นาทับ	x	x	x	x	-	-	4
ปากบาง	x	x	x	x	-	-	4
เกาะสะบ้า	x	x	x	x	-	-	4
สะบ้าย้อย	x	x	x	x	-	-	4
เปียน	x	x	x	x	-	-	4

ตาราง 11 (ต่อ)

อบต.	สำนักปลัด	ส่วน การคลัง	ส่วน โยธา	ส่วน การศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	ส่วน สาธารณสุข และ สิ่งแวดล้อม	ส่วน สวัสดิการ สังคม	รวม
นาทวี	x	x	x	x	-	-	4
สะท้อน	x	x	x	x	-	-	4
ปริก	x	x	x	x	x	-	5
เขามิเกียรติ	x	x	x	x	-	-	4
กำแพงเพชร	x	x	x	x	x	x	6
คูหาใต้	x	x	x	x	-	-	4
ควนรู	x	x	x	x	-	-	4
รัตภูมิ	x	x	x	x	-	-	4
นาหม่อม	x	x	x	x	-	-	4
แม่ทอม	x	x	x	x	-	-	4
บางกล้า	x	x	x	x	-	-	4
คลองหอยโข่ง	x	x	x	x	-	-	4
ชะแล้	x	x	x	x	-	-	4
ม่วงงาม	x	x	x	x	-	-	4
กระดังงา	x	x	x	x	-	-	4
วัดจันทร์	x	x	x	x	-	-	4
เชิงแส	x	x	x	x	-	-	4
บ้านใหม่	x	x	x	x	-	-	4
ระวะ	x	x	x	x	-	-	4
รวม	28	28	28	28	3	1	116

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา (2552 : 1)

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) หนังสือ บทความ เอกสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่อสารสนเทศต่างๆ เป็นต้น
2. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแล้วนำมาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทั้งฉบับมาทดสอบ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงและค่าความเชื่อมั่น เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบในขั้นตอนที่ 3 ไปใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มเลือกมา โดยผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลทุกกลุ่มตัวอย่างด้วยตัวเองทั้งหมด
5. รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ ทดสอบสมมติฐาน สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เครื่องมือในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามความเห็นของนายก อบต. แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการบริหารงานของ อบต. ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 2 ลักษณะ คือใช่และไม่ใช่ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. จำนวน 1 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับความเพียงพอของรายได้ จำนวน 3 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. จำนวน 10 ข้อ และข้อคำถามเกี่ยวกับระบบการบริหารงานภายใน อบต. จำนวน 14 ข้อ รวม 28 ข้อ

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก คือ ก ข ค และ ง จำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก คือ ก ข ค และ ง จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 4 การตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนวัดทัศนคติประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 5 การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. ลักษณะของข้อคำถามเป็นการประเมินสภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. โดยพิจารณาจากข้อคิดเห็นที่มีต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. และข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่แสดงถึงสภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. ได้ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส 27 ข้อ และข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม 25 ข้อ

ตอนที่ 6 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับหลักความโปร่งใส 4 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วม 4 ข้อ รวม 8 ข้อ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบล แบ่งออกเป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ จำนวน 1 ข้อ

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานของ อบต. ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 2 ลักษณะ คือใช่และไม่ใช่ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. จำนวน 10 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. จำนวน 1 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับความเพียงพอของรายได้ จำนวน 3 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. จำนวน 10 ข้อ และข้อคำถามเกี่ยวกับระบบการบริหารงานภายใน อบต. จำนวน 14 ข้อ รวม 38 ข้อ

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก คือ ก ข ค และ ง จำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก คือ ก ข ค และ ง จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 5 การตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนวัดทัศนคติประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 6 การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. ลักษณะของข้อคำถามเป็นการประเมินสภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. โดยพิจารณาจากข้อคิดเห็นที่มีต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. และข้อเท็จจริงจากหลักฐานที่สามารถแสดงถึงสภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต. ได้ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส 27 ข้อ และข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม 25 ข้อ

ตอนที่ 7 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับหลักความโปร่งใส 4 ข้อ ข้อคำถามเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วม 4 ข้อ รวม 8 ข้อ

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีวิธีการสร้างดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยบริหารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของ อบต. จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาตัวชี้วัดธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม จากสถาบันต่างๆ อาทิเช่น หลักเกณฑ์ในการประเมินผลการบริหารจัดการที่ดีของกระทรวงมหาดไทย หลักเกณฑ์การประเมินผลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของสถาบันพระปกเกล้า นอกจากนี้ยังได้ศึกษาตัวชี้วัดธรรมาภิบาลจากรายงานการวิจัยซึ่งจัดทำโดยคณาจารย์และนักวิชาการที่ได้รับการยอมรับและน่าเชื่อถือ ตลอดจนศึกษาจากวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องแล้วดำเนินการรวบรวมตัวชี้วัดทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา มาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการบริหารงานของ อบต. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวัดระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของ อบต.

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทั้งฉบับ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อตรวจพิจารณาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง ต่อจากนั้นจะนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 ท่าน (ดูภาคผนวก 3) พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหาตามโครงสร้าง (Item Objective Congruence Index : IOC) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน โดยกำหนดวิธีการให้คะแนนจากการพิจารณา ดังนี้

- +1 เมื่อเห็นว่าตรงกับข้อบ่งชี้เนื้อหาตามโครงสร้างที่ระบุไว้
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าตรงกับข้อบ่งชี้เนื้อหาตามโครงสร้างที่ระบุไว้
- 1 เมื่อแน่ใจว่าไม่ตรงกับข้อบ่งชี้เนื้อหาตามโครงสร้างที่ระบุไว้

ภายหลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจให้คะแนนเสร็จ ผู้วิจัยจะรวบรวมคะแนนที่ได้ทั้งหมด มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหาตามโครงสร้าง โดยถือเกณฑ์ความสอดคล้องต้องไม่ต่ำกว่า 0.70 (สูวิมล ติรกันันท์, 2543 : 129)

ผลการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาตามโครงสร้าง จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ปรากฏว่าข้อคำถามทุกข้อได้ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 0.95 (ดูภาคผนวก 4)

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งฉบับที่ปรับปรุงแล้วไปทำการทดสอบ Pretest จำนวน 30 ชุด โดยทำการทดสอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาที่อยู่นอกเหนือจากพื้นที่ศึกษาจำนวน 3 แห่งๆ ละ 10 ชุด โดยมีนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และหัวหน้าส่วนต่างๆ ของ อบต. ทั้ง 3 แห่ง เป็นผู้ให้ข้อมูล และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ตามวิธีของครอนบาช (Cronbach) โดยถือเกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟาต้องไม่ต่ำกว่า 0.70 (สุวิมล ติรภานันท์, 2543 : 137)

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามซึ่งจำแนกได้เป็น 3 ส่วน พบว่าการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .91 การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90 และการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81 (ดูภาคผนวก 5) แสดงว่าแบบสอบถามมีคุณภาพเพียงพอสามารถนำไปใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ถึงองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 28 แห่งในจังหวัดสงขลา เพื่อแนะนำตัวผู้วิจัยและขอความร่วมมือจากนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานทุกส่วนของ อบต. ในการเก็บข้อมูล
2. ดำเนินการนัดแนะวันเวลาที่ลงเก็บข้อมูล โดยถือเอาวันที่ผู้ตอบแบบสอบถามสะดวกเป็นหลัก และการเก็บข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลครั้งละ 1 แห่ง
3. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้นายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานทุกส่วนของ อบต. ด้วยตนเอง โดยดำเนินการเก็บข้อมูลครั้งละ 1 ท่านจนครบตามจำนวนที่ได้สุ่มตัวอย่างไว้ของ อบต. แห่งนั้น และแต่ละท่านจะต้องเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองเท่านั้น
4. ผู้วิจัยคอยรับแบบสอบถามกลับคืน และพร้อมที่จะชี้แจงหากผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความสับสนในข้อคำถามเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจสามารถตอบได้ตรงประเด็น
5. รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของคำตอบในทุกๆ ตอนของแบบสอบถาม
6. ดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2-5 จนครบทั้ง 28 อบต. แล้วนำแบบสอบถามทั้งหมดเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังที่ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ตรวจให้คะแนน และลงรหัสข้อมูลเพื่อดำเนินการหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version 16.0 (Statistical Product and Service Solutions) ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ความถี่ และร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานของ อบต. และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้ ตัวแปรอิสระจำนวน 8 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยบริหารด้าน ภาวะผู้นำ 1 ตัวแปร ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์กร 4 ตัวแปร ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ 1 ตัวแปร ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ 1 ตัวแปร และปัจจัยบริหารด้านการจัดการ 1 ตัวแปร และตัวแปรตามจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ ระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส 1 ตัวแปร และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม 1 ตัวแปร ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการกำหนดค่าการวัดทั้ง 10 ตัวแปรตามลำดับ ดังนี้

2.1 คุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. จะวัดจากความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน เกี่ยวกับคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. จำนวน 10 ข้อ รวม 10 คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบใช่ 1 คะแนน

ตอบไม่ใช่ 0 คะแนน

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผลแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือมาก ปานกลาง และน้อย ดังนี้

8-10 คะแนน หมายถึง มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำมาก

4-7 คะแนน หมายถึง มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำปานกลาง

0-3 คะแนน หมายถึง มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำน้อย

2.2 ความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. จะวัดจากความเห็นของนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน เกี่ยวกับความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. จำนวน 1 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบใช่ 1 คะแนน

ตอบไม่ใช่ 0 คะแนน

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผลแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือเหมาะสม และไม่เหมาะสม ดังนี้

1 คะแนน หมายถึง obot. มีจำนวนพนักงานและลูกจ้างที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในแต่ละส่วน

0 คะแนน หมายถึง obot. มีจำนวนพนักงานและลูกจ้างที่ไม่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในแต่ละส่วน

2.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ obot. จะวัดจากแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจของนายก obot. สมาชิกสภา obot. พนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วนเกี่ยวกับการบริหารงานของ obot. จำนวน 12 ข้อ รวม 12 คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบถูก 1 คะแนน

ตอบผิด 0 คะแนน

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผลแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือมาก ปานกลาง และน้อย ดังนี้

9-12 คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ obot. มาก

5-8 คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ obot. ปานกลาง

0-4 คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ obot. น้อย

2.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล โดยวัดจากแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจของนายก obot. สมาชิกสภา obot. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วนเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล จำนวน 9 ข้อ รวม 9 คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบถูก 1 คะแนน

ตอบผิด 0 คะแนน

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผลแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือมาก ปานกลาง และน้อย ดังนี้

7-9 คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลมาก

4-6 คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ปานกลาง

0-3 คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลน้อย

2.5 การตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล โดยพิจารณาจากแบบวัดทัศนคติประมาณค่า 5 ระดับ (อนันต์ ศรีโสภณ, 2527 : 155) ของนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน เกี่ยวกับการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล จำนวน 10 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลมาก

คะแนน 3 หมายถึง ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผลนั้น จะนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย แล้วนำค่าเฉลี่ยนี้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผล 3 ระดับ คือมาก ปานกลาง และน้อย ดังนี้

3.68-5.00 หมายถึง ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลมาก

2.34-3.67 หมายถึง ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล

ปานกลาง

1.00-2.33 หมายถึง ตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลน้อย

2.6 ความเพียงพอของรายได้ โดยวัดจากความเห็นของนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน เกี่ยวกับความเพียงพอของรายได้ จำนวน 3 ข้อ รวม 3 คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบใช่ 1 คะแนน

ตอบไม่ใช่ 0 คะแนน

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผลนั้น จะนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย แล้วนำค่าเฉลี่ยนี้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผล 3 ระดับ คือมาก ปานกลาง และน้อย ดังนี้

2.01 - 3.00 คะแนน หมายถึง มีรายได้เหมาะสมมาก

1.01 - 2.00 คะแนน หมายถึง มีรายได้เหมาะสมปานกลาง

0.01 - 1.00 คะแนน หมายถึง มีรายได้เหมาะสมน้อย

2.7 ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. โดยวัดจากความเห็นของนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน เกี่ยวกับความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. จำนวน 10 ข้อ รวม 10 คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบใช่ 1 คะแนน

ตอบไม่ใช่ 0 คะแนน

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผลแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือสูง ปานกลาง และต่ำ ดังนี้

8-10 คะแนน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. มีความเหมาะสมในระดับสูง

4-7 คะแนน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

0-3 คะแนน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. มีความเหมาะสมในระดับต่ำ

2.8 ระบบการบริหารงานภายใน อบต. โดยวัดจากความคิดเห็นของนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน เกี่ยวกับระบบการบริหารงานภายใน อบต. จำนวน 14 ข้อ รวม 14 คะแนน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบใช่ 1 คะแนน

ตอบไม่ใช่ 0 คะแนน

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผลแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือมาก ปานกลาง และน้อย ดังนี้

10-14 หมายถึง อบต. มีระบบการบริหารงานภายในที่เหมาะสมมาก

5-9 หมายถึง อบต. มีระบบการบริหารงานภายในที่เหมาะสมปานกลาง

0-4 หมายถึง อบต. มีระบบการบริหารงานภายในที่เหมาะสมน้อย

2.9 ระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสของ อบต. โดยประเมินสภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสของ อบต. ทั้งจากข้อคิดเห็นที่ได้จากนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน และข้อเท็จจริงที่ได้จากเอกสารหรือหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยที่คำถามแต่ละข้อจะมีเกณฑ์การให้คะแนนที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความเห็นและสภาพการปฏิบัติงานจริงของ อบต. นั้นๆ การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสนี้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 27 ข้อ รวม 37 คะแนน

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผล จะนำคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแบ่ง 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

32-37 คะแนน หมายถึง อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน
ความโปร่งใสมากที่สุด

24-31 คะแนน หมายถึง อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน
ความโปร่งใสมาก

16-23 คะแนน หมายถึง อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน
ความโปร่งใสปานกลาง

8-15 คะแนน หมายถึง อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน
ความโปร่งใสน้อย

0-7 คะแนน หมายถึง อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน
ความโปร่งใสน้อยที่สุด

2.10 ระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมของ อบต. โดย
ประเมินสภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมของ อบต. จากข้อคิดเห็น
ที่ได้จากนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน และ
ข้อเท็จจริงที่ได้จากเอกสารหรือหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยที่คำถามแต่ละข้อจะมีเกณฑ์การให้
คะแนนที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความเห็นและสภาพการปฏิบัติงานจริงของ อบต. นั้น ๆ
การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมนี้ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ รวม
29 คะแนน

สำหรับเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผล จะนำคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์
การแบ่ง 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังนี้

24-29 คะแนน หมายถึง อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน
การมีส่วนร่วมมากที่สุด

18-23 คะแนน หมายถึง อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน
การมีส่วนร่วมมาก

12-17 คะแนน หมายถึง อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน
การมีส่วนร่วมปานกลาง

6-11 คะแนน หมายถึง อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน
การมีส่วนร่วมน้อย

0-5 คะแนน หมายถึง อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน
การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยนำตัวแปรอิสระทุกตัวมาเข้าสมการทั้งหมดในขั้นตอนเดียว เพื่อพิจารณาภาพรวมของตัวแปรอิสระทั้งหมดว่ามีตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีผลต่อตัวแปรตามที่ศึกษา (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2540 : 126)

เกณฑ์ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามนั้นแบ่งเป็น 5 ระดับ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538 : 144) ดังนี้

- ค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป หมายความว่า มีความสัมพันธ์สูงมาก
- ค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.60-0.79 หมายความว่า มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง
- ค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.40-0.59 หมายความว่า มีความสัมพันธ์ปานกลาง
- ค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.20-0.39 หมายความว่า มีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ
- ค่าความสัมพันธ์ต่ำกว่า 0.20 หมายความว่า มีความสัมพันธ์ต่ำมาก

บทที่ 3 ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา และศึกษาปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 359 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับได้ ดังนี้

1. ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
2. ปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ
3. ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ
4. ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ
5. ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์
6. ปัจจัยบริหารด้านการจัดการ
7. การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส
8. การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม
9. ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์
10. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วม
11. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วม

1. ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน และร้อยละจากข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 359 คน สามารถแสดงได้ ดังตาราง 12

ตาราง 12 จำนวน และร้อยละข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลสถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน		
นายก อบต.	28	7.8
สมาชิกสภา อบต.	215	59.9
หัวหน้าส่วนสำนักปลัด	28	7.8
หัวหน้าส่วนการคลัง	28	7.8
หัวหน้าส่วนโยธา	28	7.8
หัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	28	7.8
หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม	3	0.8
หัวหน้าส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	1	0.3
รวม	359	100.0

จากตาราง 12 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในตำแหน่งสมาชิกสภา อบต. คิดเป็นร้อยละ 59.9 รองลงมา คือปฏิบัติงานในตำแหน่งนายก อบต. หัวหน้าส่วนสำนักปลัด หัวหน้าส่วนการคลัง หัวหน้าส่วนโยธา และหัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วนเท่ากัน คือร้อยละ 7.8 และผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม พบร้อยละ 0.8 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่พบน้อยที่สุด คือผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 0.3

2. ปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ จำแนกตามคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. สามารถแสดงได้ ดังตาราง 13

ตาราง 13 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ
จำแนกตามคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต.

ปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ		
จำแนกตาม	จำนวน	ร้อยละ
คุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต.		
มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำมาก (8-10 คะแนน)	248	74.9
มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำปานกลาง (4-7 คะแนน)	65	19.6
มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำน้อย (0-3 คะแนน)	18	5.4
รวม	331	100.0
	$\bar{x} =$	8.32
	S.D. =	2.39

จากตาราง 13 ปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ จากคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. ภายใต้การสำรวจความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน พบว่าทั้งสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่านายก อบต. มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำมาก คิดเป็นร้อยละ 74.9 รองลงมา คือนายก อบต. มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 19.6 และที่พบน้อยที่สุด คือนายก อบต. มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำน้อย คิดเป็นร้อยละ 5.4 โดยค่าเฉลี่ยคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. คือ 8.32 คะแนน

3. ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์กร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์กร โดยพิจารณาจากความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล สามารถนำเสนอตามลำดับได้ดังนี้

3.1 ความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต.

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์กร จำแนกตามความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. สามารถแสดงได้ ดังตาราง 14

ตาราง 14 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิก
ในองค์การ จำแนกตามความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต.

(n = 359)

ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตาม ความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต.	นายก อบต.		สมาชิกสภา อบต. และพนักงาน ส่วนตำบลใน ระดับหัวหน้าส่วน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีจำนวนพนักงานและลูกจ้างที่เหมาะสมต่อ การปฏิบัติงานในแต่ละส่วน (1 คะแนน)	17	60.7	193	58.3
มีจำนวนพนักงานและลูกจ้างที่ไม่เหมาะสมต่อ การปฏิบัติงานในแต่ละส่วน (0 คะแนน)	11	39.3	138	41.7
รวม	28	100.0	331	100.0
	\bar{x} =	0.61		0.58
	S.D. =	0.49		0.49

จากตาราง 14 พบว่านายก อบต. มีความเห็นว่า อบต. มีจำนวนพนักงานและลูกจ้างที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในแต่ละส่วน คิดเป็นร้อยละ 60.7 ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน แสดงความเห็นด้วยร้อยละ 58.3 ในทางกลับกัน พบว่านายก อบต. ที่มีความเห็นว่า อบต. มีจำนวนพนักงานและลูกจ้างที่ไม่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในแต่ละส่วน คิดเป็นร้อยละ 39.3 ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความเห็นว่ายังไม่เหมาะสมมีถึงร้อยละ 41.7

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. ภายใต้อาการเห็นของนายก อบต. คือ 0.61 คะแนน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีเพียง 0.58 คะแนน

3.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต.

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. สามารถแสดงได้ ดังตาราง 15

ตาราง 15 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิก
ในองค์การ จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต.

(n = 359)

ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตาม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงาน ของ อบต.	นายก อบต.		สมาชิกสภา อบต. และพนักงาน ส่วนตำบลใน ระดับหัวหน้าส่วน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงาน ของ อบต. มาก (9-12 คะแนน)	14	50.0	132	39.9
มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงาน ของ อบต. ปานกลาง (5-8 คะแนน)	13	46.4	178	53.8
มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงาน ของ อบต. น้อย (0-4 คะแนน)	1	3.6	21	6.3
รวม	28	100.0	331	100.0
\bar{x} =	8.36		7.82	
S.D. =	1.81		2.16	

จากตาราง 15 พบว่านายก อบต. ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. มาก คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมา คือนายก อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.4 และที่พบน้อยที่สุด คือนายก อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. น้อย คิดเป็นร้อยละ 3.6

ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ส่วนใหญ่กลับมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 53.8 รองลงมา คือสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. มาก คิดเป็นร้อยละ 39.9 และที่พบน้อยที่สุด คือสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. น้อย คิดเป็นร้อยละ 6.3

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของนายก อบต. มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 8.36 คะแนน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีเพียง 7.82 คะแนน

3.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลสามารถแสดงได้ ดังตาราง 16

ตาราง 16 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตาม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล	สมาชิกรัฐสภา อบต. และพนักงาน ส่วนตำบลใน ระดับหัวหน้าส่วน			
	นายก อบต.		ส่วนตำบลใน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล มาก (7-9 คะแนน)	11	39.3	82	24.8
มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ปานกลาง (4-6 คะแนน)	10	35.7	185	55.9
มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล น้อย (0-3 คะแนน)	7	25.0	64	19.3
รวม	28	100.0	331	100.0
\bar{x} =	5.32		5.14	
S.D. =	2.23		1.89	

จากตาราง 16 พบว่านายก อบต. ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลมาก คิดเป็นร้อยละ 39.3 รองลงมา คือนายก อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลปานกลาง คิดเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 35.7 และที่พบน้อยที่สุด คือนายก อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลน้อย คิดเป็นร้อยละ 25.0

ในขณะที่สมาชิกรัฐสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วนส่วนใหญ่กลับมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.9 รองลงมา คือสมาชิกรัฐสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลมาก คิดเป็นร้อยละ 24.8 และที่พบน้อยที่สุด คือสมาชิกรัฐสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลน้อย คิดเป็นร้อยละ 19.3

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของนายก อบต. คือ 5.32 คะแนน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีเพียง 5.14 คะแนน

3.4 การตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล สามารถแสดงได้ ดังตาราง 17

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ
จำแนกตามการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล

(n = 359)

ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตาม การตระหนักถึงความสำคัญ ของหลักธรรมาภิบาล	นายก อบต.			สมาชิกสภา อบต. และ พนักงานส่วนตำบล ในระดับหัวหน้าส่วน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ การตระหนัก	\bar{x}	S.D.	ระดับ การตระหนัก
	1. ธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้น	4.64	.678	มาก	4.67	.564
2. ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาล	4.39	.685	มาก	4.50	.694	มาก
3. ธรรมาภิบาลก่อให้เกิดกระบวนการรวมตัวของประชาชน เกิดการสร้างค่านิยมใหม่ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของความเป็นธรรมาภิบาล ความเสมอภาค และประสิทธิภาพ	4.29	.659	มาก	4.37	.707	มาก
4. ปัญหาการทุจริต ปัญหาขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาความขัดแย้งในองค์การ แก้ไขได้ด้วยการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร	4.11	.786	มาก	4.28	.819	มาก

ตาราง 17 (ต่อ)

(n = 359)

ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตาม การตระหนักถึงความสำคัญ ของหลักธรรมาภิบาล	นายก อบต.			สมาชิกสภา อบต. และ พนักงานส่วนตำบล ในระดับหัวหน้าส่วน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ การตระหนัก	\bar{x}	S.D.	ระดับ การตระหนัก
	5. หลักความโปร่งใสและหลัก การมีส่วนร่วมเป็นหลักธรรมาภิบาล ที่ช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ สูงสุด	4.54	.576	มาก	4.43	.749
6. การจัดทำหลักเกณฑ์ใน การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ควรคำนึงถึงข้อที่ทุกคนสามารถ ปฏิบัติได้โดยไม่มีเงื่อนไข	3.96	.793	มาก	4.11	.856	มาก
7. ธรรมาภิบาลช่วยสร้าง ภาพลักษณ์ และก่อให้เกิดการทำงาน ที่โปร่งใสได้รับการยอมรับจาก สาธารณชนทั้งในประเทศและ นอกประเทศ	4.04	.922	มาก	4.35	.716	มาก
8. การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ใส่ใจปัญหาของบ้านเมือง และ กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพความเห็น ที่แตกต่างเป็นผลมาจากการมีหลัก ธรรมาภิบาลเป็นเครื่องยึดถือ	4.14	.756	มาก	4.28	.768	มาก
9. การไม่ปฏิบัติตามหลัก ธรรมาภิบาลไม่เพียงส่งผลกระทบต่อ องค์กรเท่านั้นแต่ยังส่งผลกระทบต่อ ประเทศอีกด้วย	4.36	.621	มาก	4.42	.788	มาก
10. การบริหารงานโดยยึดหลัก ธรรมาภิบาลสามารถแก้ไขปัญหา ต่างๆ ใน อบต. ได้ดีที่สุด	4.11	.832	มาก	4.24	.818	มาก
รวม	4.26	.519	มาก	4.37	.505	มาก

จากตาราง 17 พบว่าทั้งนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ล้วนตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลทุกประเด็นในระดับมาก โดยประเด็นที่นายก อบต. ตระหนักถึงความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย 4.64 ประเด็นรองลงมา คือหลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วมเป็นหลักธรรมาภิบาลที่ช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.54 และประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาล โดยมีค่าเฉลี่ย 4.39 ส่วนประเด็นที่นายก อบต. ตระหนักถึงความสำคัญน้อยที่สุด คือการจัดทำหลักเกณฑ์ในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลควรคำนึงถึงข้อที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ โดยไม่มีเงื่อนไข โดยมีค่าเฉลี่ยเพียง 3.96

ส่วนประเด็นที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ตระหนักถึงความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ย 4.67 ประเด็นรองลงมา คือประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาล โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50 และหลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วมเป็นหลักธรรมาภิบาลที่ช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.43 ส่วนประเด็นที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ตระหนักถึงความสำคัญน้อยที่สุด คือการจัดทำหลักเกณฑ์ในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลควรคำนึงถึงข้อที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้โดยไม่มีเงื่อนไข โดยมีค่าเฉลี่ยเพียง 4.11

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลของนายก อบต. คือ 4.26 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีสูงถึง 4.37 คะแนน

4. ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ สามารถแสดงได้ ดังตาราง

ตาราง 18 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้

(n = 359)

ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ จำแนกตาม ความเพียงพอของรายได้	นายก อบต.		สมาชิกสภา อบต. และพนักงาน ส่วนตำบลในระดับ หัวหน้าส่วน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีรายได้เหมาะสมมาก (2.01-3.00 คะแนน)	3	10.7	83	25.1
มีรายได้เหมาะสมปานกลาง (1.01-2.00 คะแนน)	4	14.3	69	20.8
มีรายได้เหมาะสมน้อย (0.01-1.00 คะแนน)	21	75.0	179	54.1
รวม	28	100.0	331	100.0
	$\bar{X} =$	1.04		1.47
	S.D. =	0.96		1.11

จากตาราง 18 พบว่านายก อบต. ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อบต. มีรายได้เหมาะสมน้อย คิดเป็นร้อยละ 75.0 ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน แสดงความเห็นด้วย ร้อยละ 54.1 ในทางกลับกัน พบว่านายก อบต. ที่มีความเห็นว่า อบต. มีรายได้เหมาะสมมาก คิดเป็นร้อยละ 10.7 ส่วนสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความเห็นว่า อบต. มีรายได้เหมาะสมมากเช่นกัน มีสูงถึงร้อยละ 25.1

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยของปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ ภายใต้อความเห็นของนายก อบต. คือ 1.04 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีสูงถึง 1.47 คะแนน

5. ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ จำแนกตามความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. สามารถแสดงได้ ดังตาราง 19

ตาราง 19 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์
จำแนกตามความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต.

(n = 359)

ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ จำแนกตาม ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ใน การปฏิบัติงานของ อบต.	นายก อบต.		สมาชิกสภา อบต. และพนักงาน ส่วนตำบลใน ระดับหัวหน้าส่วน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. มีความเหมาะสมในระดับสูง (8-10 คะแนน)	17	60.7	193	58.3
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง (4-7 คะแนน)	11	39.3	134	40.5
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. มีความเหมาะสมในระดับต่ำ (0-3 คะแนน)	-		4	1.2
รวม	28	100.0	331	100.0
\bar{x} =	7.54		7.64	
S.D. =	1.59		1.84	

จากตาราง 19 พบว่านายก อบต. ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. มีความเหมาะสมในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 60.7 ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน แสดงความเห็นด้วย ร้อยละ 58.3 รองลงมาคือนายก อบต. ที่มีความเห็นว่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.3 ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน แสดงความเห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 40.5 ในทางกลับกัน พบว่ายังมีสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความเห็นว่าวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. มีความเหมาะสมในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 1.2

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยของปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์จำแนกตามความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. ภายใต้อาณัติของนายก อบต. คือ 7.54 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีสูงถึง 7.64 คะแนน

6. ปัจจัยบริหารด้านการจัดการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ปัจจัยบริหารด้านการจัดการ จำแนกตามระบบการบริหารงานภายใน อบต. สามารถแสดงได้ ดังตาราง 20

ตาราง 20 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยบริหารด้านการจัดการ จำแนกตามระบบการบริหารงานภายใน อบต.

(n = 359)

ปัจจัยบริหารด้านการจัดการ จำแนกตาม ระบบการบริหารงานภายใน อบต.	นายก อบต.		สมาชิกสภา อบต. และพนักงาน ส่วนตำบลใน ระดับหัวหน้าส่วน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	มีระบบการบริหารงานภายในที่เหมาะสม มาก (10-14 คะแนน)	26	92.9	249
มีระบบการบริหารงานภายในที่เหมาะสม ปานกลาง (5-9 คะแนน)	1	3.6	63	19.0
มีระบบการบริหารงานภายในที่เหมาะสม น้อย (0-4 คะแนน)	1	3.6	19	5.7
รวม	28	100.0	331	100.0
	\bar{x} =	12.64		11.24
	S.D. =	2.16		3.21

จากตาราง 20 พบว่านายก อบต. ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ระบบการบริหารงานภายใน อบต. มีความเหมาะสมมาก คิดเป็นร้อยละ 92.9 ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน แสดงความเห็นด้วย ร้อยละ 75.2 รองลงมา คือนายก อบต. ที่มีความเห็นว่ระบบการบริหารงานภายใน อบต. มีความเหมาะสมปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 3.6 ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน แสดงความเห็นด้วย สูงถึงร้อยละ 19.0 ในทางกลับกัน พบว่ามีนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความเห็นว่ระบบการบริหารงานภายใน อบต. มีความเหมาะสมน้อย คิดเป็นร้อยละ 3.6 และ 5.7 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยของปัจจัยบริหารด้านการจัดการ จำแนกตามระบบการบริหารงานภายใน อบต. ภายใต้วามเห็นของนายก อบต. คือ 12.64 คะแนน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วนที่มีเพียง 11.24 คะแนน

7. การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส สามารถแสดงได้ ดังตาราง 21

ตาราง 21 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส

การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความโปร่งใส	(n = 359)			
	นายก อบต.		สมาชิกสภา อบต. และพนักงาน ส่วนตำบลในระดับ หัวหน้าส่วน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความโปร่งใสมากที่สุด (32-37 คะแนน)		-	7	2.1
มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความโปร่งใสมาก (24-31 คะแนน)	16	57.1	215	65.0
มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ด้านความโปร่งใสปานกลาง (16-23 คะแนน)	12	42.9	109	32.9
รวม	28	100.0	331	100.0
\bar{x} =	24.46		24.82	
S.D. =	3.63		3.84	

จากตาราง 21 พบว่านายก อบต. ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสมาก คิดเป็นร้อยละ 57.1 รองลงมา คือนายก อบต. ที่มีความเห็นว่า อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.9

ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ต่างก็มีความเห็นว่า อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสในระดับมากเป็นส่วนใหญ่เช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 65.0 รองลงมา คือสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความเห็นว่า อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.9 และที่พบน้อยที่สุด คือสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความเห็นว่า อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.1

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสภายใต้ความเห็นของนายก อบต. คือ 24.46 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วนเพียงเล็กน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.82 คะแนน

8. การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม สามารถแสดงได้ ดังตาราง 22

ตาราง 22 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปฏิบัติตามหลัก
 ธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม

(n = 359)

การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ด้านการมีส่วนร่วม	นายก อบต.		สมาชิกสภา อบต. และพนักงาน ส่วนตำบลในระดับ หัวหน้าส่วน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน การมีส่วนร่วมมากที่สุด (24-29 คะแนน)	-		22	6.6
มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน การมีส่วนร่วมมาก (18-23 คะแนน)	18	64.3	181	54.7
มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน การมีส่วนร่วมปานกลาง (12-17 คะแนน)	10	35.7	125	37.8
มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้าน การมีส่วนร่วมน้อย (6-11 คะแนน)	-		3	0.9
รวม	28	100.0	331	100.0
\bar{x} =	17.89		18.43	
S.D. =	2.03		3.34	

จากตาราง 22 พบว่านายก อบต. ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อบต. มีการปฏิบัติ
 ตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมมาก คิดเป็นร้อยละ 64.3 รองลงมา คือนายก อบต. ที่ม
 ีความเห็นว่า อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมปานกลาง คิดเป็นร้อยละ
 35.7

ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ต่างก็ม
 ีความเห็นว่า อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเป็น
 ส่วนใหญ่เช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 54.7 รองลงมา คือสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลใน
 ระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความเห็นว่า อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม
 ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.8 และสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้า
 ส่วน ที่มีความเห็นว่า อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมมากที่สุดคิดเป็น
 ร้อยละ 6.6 ส่วนสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วนที่มีความเห็นว่า
 อบต. มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมน้อย พบเพียงร้อยละ 0.9

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม ภายใต้ความเห็นของนายก อบต. คือ 17.89 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.43 คะแนน

9. ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์แทนตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ตัวแปรอิสระ สัญลักษณ์ที่ใช้แทน

1. ปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ
 - คุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. X1
2. ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์กร
 - ความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. X2
 - ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. X3
 - ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล X4
 - การตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล X5
3. ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ
 - ความเพียงพอของรายได้ X6
4. ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์
 - ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. X7
5. ปัจจัยบริหารด้านการจัดการ
 - ระบบการบริหารงานภายใน อบต. X8

ตัวแปรตาม

1. การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส Y1
2. การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม Y2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สามารถแสดงได้ ดังตาราง 23

ตาราง 23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง		X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	Y1	Y2
X1	Pearson Correlation	1	.031	.143**	.036	.101	.068	.243**	.422**	.030	.015
	Sig. (2-tailed)		.571	.009	.512	.065	.215	.000	.000	.582	.783
	N	331	331	331	331	331	331	331	331	331	331
X2	Pearson Correlation	.031	1	.043	-.041	.042	.364**	.224**	.139**	-.082	-.098
	Sig. (2-tailed)	.571		.419	.440	.423	.000	.000	.008	.122	.064
	N	331	359	359	359	359	359	359	359	359	359
X3	Pearson Correlation	.143**	.043	1	.213**	.025	.086	.090	.000	.069	-.062
	Sig. (2-tailed)	.009	.419		.000	.641	.103	.089	.990	.193	.241
	N	331	359	359	359	359	359	359	359	359	359
X4	Pearson Correlation	.036	-.041	.213**	1	.083	-.006	.075	.010	.204**	.112*
	Sig. (2-tailed)	.512	.440	.000		.117	.907	.156	.849	.000	.034
	N	331	359	359	359	359	359	359	359	359	359

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 23 (ต่อ)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง		X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	Y1	Y2
X5	Pearson Correlation	.101	.042	.025	.083	1	.107	.071	.125*	.138**	-.004
	Sig. (2-tailed)	.065	.423	.641	.117		0.43	.182	.018	.009	.939
	N	331	359	359	359	359	359	359	359	359	359
X6	Pearson Correlation	.068	.364**	.086	-.006	.107*	1	.225**	.329**	.028	-.040
	Sig. (2-tailed)	.215	.000	.103	.907	.043		.000	.000	.602	.449
	N	331	359	359	359	359	359	359	359	359	359
X7	Pearson Correlation	.243**	.224**	.090	.075	.071	.225**	1	.389**	.036	.083
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.089	.156	.182	.000		.000	.492	.115
	N	331	359	359	359	359	359	359	359	359	359

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 23 (ต่อ)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง		X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	Y1	Y2
X8	Pearson Correlation	.422**	.139**	.000	.010	.125*	.329**	.389**	1	.000	.013
	Sig. (2-tailed)	.000	.008	.990	.849	.018	.000	.000		.996	.812
	N	331	359	359	359	359	359	359	359	359	359
Y1	Pearson Correlation	.030	-.082	.069	.204**	.138**	.028	.036	.000	1	.396
	Sig. (2-tailed)	.582	.122	.193	.000	.009	.602	.492	.996		.000
	N	331	359	359	359	359	359	359	359	359	359
Y2	Pearson Correlation	.015	-.098	-.062	.112*	-.004	-.040	.083	.013	.396	1
	Sig. (2-tailed)	.783	.064	.241	.034	.939	.449	.115	.812	.000	
	N	331	359	359	359	359	359	359	359	359	359

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 23 พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส (Y1) มี 2 ปัจจัย คือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล (X4) โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับปัจจัยดังกล่าว พบว่ามีค่า r เท่ากับ 0.20 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ ส่วนอีกปัจจัยหนึ่ง คือการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล (X5) โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่า r เท่ากับ 0.14 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยดังกล่าวนี้เป็นส่วนประกอบของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ

สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม (Y2) พบว่ามีเพียงปัจจัยเดียว คือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล (X4) โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่า r เท่ากับ 0.11 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นส่วนประกอบของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ

10. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) สามารถแสดงผลได้ ดังตาราง 24-25

ตาราง 24 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลัก
 ธรรมภิบาลด้านความโปร่งใส

ปัจจัยพยากรณ์	B	S.E.	β	t	Sig.
ค่าคงที่	2.980	.301		9.886	.000
ปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ	.068	.024	.182	2.781**	.006
- คุณลักษณะทางการบริหารของ นายก อบต.					
ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์กร	.542	.141	.273	3.849**	.007
- ความเหมาะสมของจำนวน พนักงานใน อบต.					
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การบริหารงานของ อบต.	.134	.057	.146	2.341**	.003
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักธรรมาภิบาล	.134	.043	.176	3.151**	.005
- การตระหนักถึงความสำคัญ ของหลักธรรมาภิบาล	.057	.035	.087	.2566**	.002
ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ	.211	.065	.240	3.247**	.002
- ความเพียงพอของรายได้					
ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์	.190	.055	.180	3.431**	.002
- ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต.					
ปัจจัยบริหารด้านการจัดการ	.125	.045	.146	2.751**	.006
- ระบบการบริหารงานภายใน อบต.					
$R^2 = .66$ $Adj.R^2 = .39$ $F = 2.469$ $Sig. = .002$					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 24 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส เมื่อพิจารณาปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ จำแนกตามคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์กร จำแนกตามความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ จำแนกตามความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. และปัจจัยบริหารด้านการจัดการ จำแนกตามระบบการบริหารงานภายใน อบต. พบว่าสามารถร่วมกันพยากรณ์ถึงการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสโดยรวมได้ร้อยละ 66 ($R^2 = .66$, $F = 2.469$, $Sig. = .002$) โดยทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 25 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลัก
ธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม

ปัจจัยพยากรณ์	B	S.E.	β	t	Sig.
ค่าคงที่	3.530	.364		9.688	.000
ปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ					
- คุณลักษณะทางการบริหาร ของนายก อบต.	.016	.066	.014	.234	.815
ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์กร					
- ความเหมาะสมของจำนวน พนักงานใน อบต.	-.121	.074	-.098	-1.634	.103
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การบริหารงานของ อบต.	-.124	.058	-.120	-2.115*	.035
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักธรรมาภิบาล	.106	.052	.115	2.053*	.041
- การตระหนักถึงความสำคัญ ของหลักธรรมาภิบาล	-.020	.067	-.017	-.300	.765
ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ					
- ความเพียงพอของรายได้	-.010	.077	-.008	-.133	.894
ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์					
- ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต.	.175	.072	.149	2.419*	.016
ปัจจัยบริหารด้านการจัดการ					
- ระบบการบริหารงานภายใน อบต.	-.043	.073	-.041	-.595	.553
$R^2 = .48$ $Adj.R^2 = .24$ $F = 2.035$ $Sig. = .042$					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 25 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ จำแนกตามคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ จำแนกตามความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. และปัจจัยบริหารด้านการจัดการ จำแนกตามระบบการบริหารงานภายใน อบต. พบว่าสามารถร่วมกันพยากรณ์ถึงการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมโดยรวมได้ร้อยละ 48 ($R^2 = .48$, $F = 2.035$, $Sig. = .042$) โดยในปัจจัยเหล่านี้ พบว่ามีเพียง 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. ซึ่งเป็นส่วนประกอบของปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ซึ่งเป็นส่วนประกอบของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ

11. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วม

จากการรวบรวมความเห็นของนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา สามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังนี้

1. หลักความโปร่งใส

1.1 ด้านโครงสร้างของระบบงาน

1) ในการจ้างเหมาคนเข้าทำงาน ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนมากกว่านี้เพื่อป้องกันระบบเส้นสาย

2) ในการพัฒนาระบบงานเพื่อให้เกิดความโปร่งใสนั้น ยังทำได้ไม่ทั่วถึงเนื่องจากงบประมาณมีจำกัด อีกทั้งยังมีการเสนอโครงการมากกว่างบประมาณที่ อบต. จัดเก็บได้หรือได้รับ ทำให้การพัฒนาต่างๆ เป็นไปด้วยความล่าช้าและยากลำบาก

3) อบต. ต้องรับภาระงานถ่ายโอนจากรัฐบาลเป็นจำนวนมากส่งผลให้บุคลากรในหน่วยงานมีไม่เพียงพอ อีกทั้งองค์กรยังมีข้อจำกัดเรื่องค่าใช้จ่ายด้านการบริหารงานบุคคล จึงทำให้การสรรหาบุคลากรเพิ่มขึ้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะต้องใช้ระยะเวลาและสิ้นเปลืองงบประมาณมาก ด้วยเหตุนี้การคัดเลือกบุคคลโดยใช้ระบบเส้นสายยังคงมีอยู่ทั่วไป

4) ในการดำเนินโครงการต่างๆ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส นั้น ผู้บริหารควรแจ้งให้สมาชิกสภาและพนักงานทราบอย่างทั่วถึง เพราะที่ผ่านมา มีเพียงผู้บริหารและผู้ใกล้ชิดเท่านั้นที่รับทราบ ทั้งนี้ก็เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ของโครงการสามารถทำได้ง่ายขึ้นและเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด

1.2 ด้านระบบการให้คุณ

1) การพิจารณาความดีความชอบยังขาดความโปร่งใส ไม่มีมาตรฐานในการกำหนดความดีความชอบที่ชัดเจนเท่าที่ควร หลักการพิจารณาความดีความชอบส่วนใหญ่อาศัยหลักความใกล้-ไกลผู้มีอำนาจ

1.3 ด้านระบบการให้โทษ

1) ควรมีการจัดอบรมในเรื่องของวินัยในการทำงาน ให้กับพนักงานส่วนตำบลทุกคน เพื่อป้องกันการประพฤติผิดและเป็นแนวทางในการสร้างวินัยในการทำงาน

2) มีการกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนและเหมาะสมตามระเบียบแต่ไม่มีการดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบ การละเว้นโทษหรือทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ยังคงมีอยู่ทั่วไป

1.4 ด้านการเปิดเผยข้อมูล

1) ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารควรมีวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เข้าถึงประชาชนมากที่สุด นอกจากนี้การจัดทำวารสารเพื่อประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานหรือโครงการต่างๆ ของ อบต. ควรจัดทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2) การดำเนินการจัดซื้อ-จัดจ้างบางโครงการ ยังมีการปกปิดข้อมูลการประกวดราคาบางโครงการก็ให้ผลประโยชน์กับพรรคพวกของตนเอง

2. หลักการมีส่วนร่วม

2.1 ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน

1) ประชาชนส่วนใหญ่ยุ่งแต่ทำงาน ไม่ค่อยสนใจข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ อบต. แจ้งให้ทราบ

2) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของ อบต. ให้ประชาชนในหมู่บ้านรับทราบยังทำได้ไม่ทั่วถึง บาง อบต. สัญญาณเสียงตามสายยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน

3) ประชาชนยังรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย ส่วนใหญ่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านตัวบุคคลโดยตรงไม่ค่อยเข้าถึงช่องทางอื่น ดังนั้นควรจัดทำเป็นเอกสารหรือวารสารเสนอผ่านตัวบุคคลควบคู่ไปด้วยจะดีที่สุด

4) การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต เป็นสิ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงได้

2.2 ด้านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

1) ประชาชนไม่ตระหนักถึงความสำคัญ และไม่คอยให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นระหว่างการจัดเวทีประชาคม หรือเสนอแนะการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเท่าที่ควร ทำให้การแก้ไขปัญหายังทำได้ไม่ทั่วถึงและตรงเป้าหมาย

2) ในการจัดทำประชาคมหมู่บ้านควรให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น โดยการปลูกฝังให้ประชาชนเล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

2.3 ด้านกระบวนการตัดสินใจ

1) กระบวนการตัดสินใจส่วนใหญ่อยู่ที่บุคคลคนเดียว คือผู้บริหาร และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ส่วนใหญ่มักจะมีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง และเอื้อประโยชน์ต่อพรรคพวกของตนเอง

2) ประชาชนไม่คอยให้ความสนใจ และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง เพราะเห็นว่าเจ้าหน้าที่ใน อบต. ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติมีทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล ส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นไม่ยอมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กล่าวหาความเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เสนอไปนั้นจะเป็นชนวนที่นำไปสู่ความขัดแย้ง

2.4 ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

1) ขาดรูปแบบการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลที่เป็นรูปธรรม การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลมีการดำเนินการแต่ขาดความต่อเนื่อง

2) การสำรวจความพึงพอใจของประชาชน เกี่ยวกับการดำเนินงานหรือโครงการต่างๆ ควรทำอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกโครงการทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจกระทบต่อผลได้ผลเสียของประชาชน อีกทั้งยังเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาในปีต่อไป

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาและศึกษาปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

ตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ ได้แก่ คุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ ได้แก่ ความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลและการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. และปัจจัยบริหารด้านการจัดการ ได้แก่ ระบบการบริหารงานภายใน อบต. ส่วนตัวแปรตามที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส ภายใต้องค์ประกอบย่อยโดยรวม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างของระบบงาน ด้านระบบการให้คุณ ด้านระบบการให้โทษ และด้านการเปิดเผยข้อมูล และการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม ภายใต้องค์ประกอบย่อยโดยรวม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการรับฟังความคิดเห็น ด้านกระบวนการตัดสินใจ และด้านการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล โดยกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 359 คน จาก 28 อบต. แบ่งเป็น นายก อบต. จำนวน 28 คน สมาชิกสภา อบต. จำนวน 215 คน และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วนจำนวน 116 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และค่าการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และนำเสนอข้อเสนอแนะได้ตามลำดับ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในตำแหน่งสมาชิกสภา อบต. รองลงมา คือปฏิบัติงานในตำแหน่งนายก อบต. หัวหน้าส่วนสำนักปลัด หัวหน้าส่วนการคลัง หัวหน้าส่วนโยธา และหัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่พบน้อยที่สุด คือผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

2. ปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ

ปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ จากคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. ภายใต้การสำรวจความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน พบว่าสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ส่วนใหญ่มีความเห็นเห็นว่า นายก อบต. มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำมาก รองลงมา คือมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำปานกลาง และที่พบน้อยที่สุด คือมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำน้อย โดยค่าเฉลี่ยคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. คือ 8.32 คะแนน

3. ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ

3.1 ความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. พบว่านายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ส่วนใหญ่มีความเห็นเห็นว่า อบต. มีจำนวนพนักงานและลูกจ้างที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในแต่ละส่วน เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. ภายใต้ความเห็นของนายก อบต. คือ 0.61 คะแนน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีเพียง 0.58 คะแนน

3.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. พบว่านายก อบต. ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. มาก รองลงมา คือนายก อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ปานกลาง และที่พบน้อยที่สุด คือนายก อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. น้อย ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ส่วนใหญ่กลับมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ปานกลาง รองลงมา คือสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. มาก และที่พบน้อยที่สุด คือสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. น้อย เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของนายก อบต. คือ 8.36 คะแนน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีเพียง 7.82 คะแนน

3.3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล พบว่านายก อบต. ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในระดับมากมา รองลงมา คือนายก อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในระดับปานกลาง คิดเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกัน และที่พบน้อยที่สุด คือนายก อบต. ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในระดับน้อย ในขณะที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ส่วนใหญ่กลับมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในระดับปานกลาง รองลงมา คือสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก และที่พบน้อยที่สุด คือสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในระดับน้อย เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของนายก อบต. คือ 5.32 คะแนน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีเพียง 5.14 คะแนน

3.4 การตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล พบว่าทั้งนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ล้วนตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลทุกประเด็นในระดับมาก โดยประเด็นที่นายก อบต. ตระหนักถึงความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้น ประเด็นรองลงมา คือหลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วมเป็นหลักธรรมาภิบาลที่ช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาล ส่วนประเด็นที่นายก อบต. ตระหนักถึงความสำคัญน้อยที่สุด คือการจัดทำหลักเกณฑ์ในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลนั้น ควรคำนึงถึงข้อที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้โดยไม่มีเงื่อนไข ส่วนประเด็นที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ตระหนักถึงความสำคัญมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้น ประเด็นรองลงมา คือประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาล และหลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วมเป็นหลักธรรมาภิบาลที่ช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนประเด็นที่สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ตระหนักถึงความสำคัญน้อยที่สุด คือ

การจัดทำหลักเกณฑ์ในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลนั้น ควรคำนึงถึงข้อที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้โดยไม่มีเงื่อนไข เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลของนายก อบต. คือ 4.26 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีสูงถึง 4.37 คะแนน

4. ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ

ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ พบว่านายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อบต. มีรายได้เหมาะสมน้อย เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยความเพียงพอของรายได้ภายใต้ความเห็นของนายก อบต. คือ 1.04 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีสูงถึง 1.47 คะแนน

5. ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์

ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ จำแนกตามความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. พบว่านายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อบต. มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมในระดับสูง รองลงมา คือนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความเห็นว่า อบต. มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมในระดับปานกลาง และนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีความเห็นว่า อบต. มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมในระดับต่ำ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. ภายใต้ความเห็นของนายก อบต. คือ 7.54 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีสูงถึง 7.64 คะแนน

6. ปัจจัยบริหารด้านการจัดการ

ปัจจัยบริหารด้านการจัดการ จำแนกตามระบบการบริหารงานภายใน อบต. พบว่านายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อบต. มีระบบการบริหารงานภายในที่เหมาะสมมาก รองลงมา คือมีระบบการบริหารงานภายในที่เหมาะสมปานกลาง และมีระบบการบริหารงานภายในที่เหมาะสมน้อย ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่าค่าเฉลี่ยระบบการบริหารงานภายใน อบต. ภายใต้ความเห็นของนายก อบต. คือ 12.64 คะแนน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยความเห็นของสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วน ที่มีเพียง 11.24 คะแนน

9. ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส มี 2 ปัจจัย คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส คือ การตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นกัน ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยดังกล่าวนี้ล้วนเป็นส่วนประกอบของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ

สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม พบว่ามีเพียงปัจจัยเดียวคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล โดยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นส่วนประกอบของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ

10. ผลการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส เมื่อพิจารณาปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ จำแนกตามคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ จำแนกตามความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. และปัจจัยบริหารด้านการจัดการจำแนกตามระบบการบริหารงานภายใน อบต. พบว่าสามารถร่วมกันพยากรณ์ถึงการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสโดยรวมได้ร้อยละ 66 ($R^2 = .66$, $F = 2.469$, $Sig. = .002$)

โดยทุกปัจจัยล้วนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้เนื่องจากมีผลต่อระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส

ส่วนผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ จำแนกตามคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ จำแนกตามความเหมาะสม

ของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. และปัจจัยบริหารด้านการจัดการ จำแนกตามระบบการบริหารงานภายใน อบต. พบว่าสามารถร่วมกันพยากรณ์ถึงการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมโดยรวมได้ร้อยละ 48 ($R^2 = .48$, $F = 2.035$, $Sig. = .042$)

โดยในปัจจัยเหล่านี้ พบว่ามีเพียง 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. ซึ่งเป็นส่วนประกอบของปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ซึ่งเป็นส่วนประกอบของปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ ในขณะที่ปัจจัยอื่นล้วนปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากไม่มีผลต่อระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม

11. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากความเห็นของนายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วนเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วม ถึงแม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลามีระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ อบต. ก็ยังประสบปัญหาจากการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วมเช่นกัน โดยปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส คือความไม่ชัดเจนของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน มีการเล่นพรรคเล่นพวก และใช้ระบบเส้นสายในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน เนื่องจาก อบต. มีข้อจำกัดเรื่องค่าใช้จ่ายด้านการบริหารงานบุคคล จึงทำให้การสรรหาบุคลากรเพิ่มนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะต้องใช้ระยะเวลาและสิ้นเปลืองงบประมาณมาก อีกทั้งระบบการบริหารงานเองก็ยังมีช่องโหว่ ซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์อันมิชอบ นอกจากนี้ในด้านของกฎระเบียบต่างๆ แม้ว่าได้มีการกำหนดระเบียบในการปฏิบัติและบทลงโทษไว้อย่างชัดเจนแล้วแต่การบังคับใช้ยังไม่เด็ดขาด การละเมิดกฎระเบียบ และละเว้นการปฏิบัติยังคงมีอยู่ทั่วไป

ส่วนปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม คือการประชาสัมพันธ์ยังทำได้ไม่ทั่วถึง บาง อบต. สัญญาณเสียงตามสายยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน อีกทั้งประชาชนเองก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญและความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นระหว่างการจัดเวทีประชาคม หรือเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เท่าที่ควร ทำให้การแก้ไขปัญหาทำได้ไม่ทั่วถึงและตรงเป้าหมาย ซึ่งประเด็นนี้นายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วนได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน

ควรให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น โดยปลูกฝังให้ประชาชนเล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นควบคู่ไปกับ อบต. นอกจากนี้ วิธีการในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนก็ยังไม่เหมาะสมเนื่องจาก อบต. ส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต นับเป็นวิธีที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงได้ ซึ่งประเด็นนี้นายก อบต. สมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบลในระดับหัวหน้าส่วนได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารควรมีวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงประชาชนมากที่สุด นอกจากนี้การจัดทำวารสารเพื่อประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ของ อบต. ควรจัดทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อีกทั้งในด้านของกระบวนการตัดสินใจ แม้ว่าจะมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม แต่อำนาจในการตัดสินใจส่วนใหญ่ยังคงอยู่ที่บุคคลคนเดียว คือผู้บริหารและการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ มักจะมีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

1. ระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส

ผลการวิจัยพบว่าระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสในภาพรวมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรินทร์ เพ็งสุวรรณ (2548 : 1-9) เรื่อง “ธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาล” ผลการวิจัยพบว่าเทศบาลมีการบริหารงานแบบโปร่งใสอยู่ในระดับมาก โดยเทศบาลมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานและช่องทางในการสื่อสารให้ประชาชนได้รับทราบ ผ่านวิธีปิดประกาศและเสียงตามสาย นอกจากนี้ยังพบว่าการบริหารแบบโปร่งใสมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารงาน ผลการวิจัยชี้ว่าการที่เทศบาลเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบการบริหารงานโครงการมาก มีผลทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลสูง จากผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยเล็งเห็นว่าสาเหตุที่ในปัจจุบันหน่วยงานราชการ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใสในการดำเนินงานมากขึ้น เนื่องจากมีระบบตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานที่เป็นระบบมากขึ้น อีกทั้งยังมีการปลูกฝังหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสให้กับองค์กร ทำให้ผู้ที่คิดจะประพฤติผิดเกิดความละอายใจและเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดมากขึ้น

นอกจากนี้ระบบกลั่นกรองและเอาผิดของภาครัฐมีความเด็ดขาดมากขึ้น ส่งผลให้ช่องทางและโอกาสของผู้ที่คิดจะกระทำผิดนั้นมึนน้อยลง ประกอบกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและตรวจสอบการดำเนินงาน ยิ่งส่งผลให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสมากขึ้นและการทุจริตก็กระทำได้ยากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามหลักการขั้นพื้นฐานของธรรมาภิบาล

2. ระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่าระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมในภาพรวมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยที่ได้แสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา มีภาพลักษณ์ที่ดีในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีช่องทางเพื่อให้ประชาชนได้เสนอปัญหาและความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น ด้านกระบวนการตัดสินใจมีการอาศัยความร่วมมือและใช้กระบวนการตัดสินใจโดยใช้หลักฉันทามติ การเห็นพ้องต้องกันโดยใช้เสียงส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน อีกทั้ง อบต. ยังมีกระบวนการในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์ (2550 : 53) เรื่อง “สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13” ผลการวิจัยพบว่าสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านหลักการมีส่วนร่วม อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สาธิต ธรรมประดิษฐ์ (2547 : 79) เรื่อง “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่าคณะผู้บริหาร อบต. สมาชิกสภา อบต. และประชาชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าในภาพรวม อบต. มีการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลักแบบรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากเช่นกัน จากผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐตั้งเช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานที่นำมากล่าวอ้างข้างต้น ล้วนเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน มีศักยภาพในการให้บริการสาธารณะและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน รวมทั้งตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้หน่วยงานจำเป็นต้องทราบถึงระบบการบริหารงานและการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของหน่วยงานตามสภาพความเป็นจริง อีกทั้งหน่วยงานจะต้องมีระบบการติดตามและตรวจสอบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการกำกับดูแล ติดตาม และตรวจสอบสามารถกระทำได้อย่างถูกต้องและทั่วถึง นอกจากนี้หน่วยงานจะต้องกำหนดมาตรการและแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อป้องกันปัญหาการร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติ

มิชอบในหน่วยงานราชการหรือป้องกันการกระทำผิดทางวินัย ยิ่งไปกว่านั้นหน่วยงานจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยชี้แนะให้ประชาชนเล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นในปีต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

1. ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา คือปัจจัยบริหารด้านภาวะผู้นำ จำแนกตามคุณลักษณะทางการบริหารของนายก อบต. ปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การบริหาร จำแนกตามความเหมาะสมของจำนวนพนักงานใน อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล การตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยบริหารด้านงบประมาณ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ ปัจจัยบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ จำแนกตามความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. ปัจจัยบริหารด้านการจัดการ จำแนกตามระบบการบริหารงานภายใน อบต. สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สามารดี อินตามูล (2548 : 111) เรื่อง “การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยบริหาร ปัจจัยความรู้ความสามารถ ปัจจัยงบประมาณ ปัจจัยการจัดการ เป็นสิ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลและยังทำให้ผลการปฏิบัติงานในด้านความโปร่งใสดำเนินไปด้วยดี ประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าทุกปัจจัยล้วนมีความเกี่ยวข้องกันและถือเป็นรากฐานที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้าง ความโปร่งใสในการบริหารงานที่จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะปัจจัยทางการบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน

2. ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา คือปัจจัยบริหารด้านวัตถุประสงค์ จำแนกตามความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานของ อบต. และปัจจัยบริหารด้านสมาชิกในองค์การ จำแนกตามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต. สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภัทรมาศ จริยเวชวัฒนา (2547 : 63-74) เรื่อง “การบริหารจัดการเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านฉาง” ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลเป็นไปในทิศทางบวกหรือลบ คือสมาชิกในองค์การและการบริหารงานของ อบต. โดยเทศบาลตำบลบ้านฉางได้จัดทำโครงการตามนโยบายและเทศบัญญัติในด้านต่างๆ และรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนเพื่อหาจุดบกพร่องและแนวทางในการแก้ปัญหา ร่วมกัน แต่ยังคงประสบปัญหาในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน การทำงานในเทศบาลยังไม่เป็นระบบ โดยที่พนักงานส่วนหนึ่งยังคงยึดติดกับระบบงานแบบเก่า ไม่ยอมปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ใหม่ๆ ด้านกระบวนการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของเทศบาล พบว่ามีความเสมอภาค และกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึง ไม่มีการเลือกปฏิบัติ มีการจัดตั้งกรรมการชุมชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาในเรื่องของการจัดซื้อจัดจ้าง กระบวนการต่างๆ ส่วนใหญ่มีการเปิดเผยตรงไปตรงมา ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าการที่จะหาปัจจัยสนับสนุนเพื่อทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน หรือแม้กระทั่งการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่เอง สิ่งหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ คือการให้ความรู้ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และการบริหารงานของ อบต. เมื่อประชาชนและเจ้าหน้าที่เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตและหน้าที่ของตน ก็จะทำให้เกิดการหันหน้าเข้าหากันและนำไปสู่ความร่วมมือได้ในท้ายที่สุด แต่หากเข้าใจกันไปคนละทิศละทาง การดำเนินงานก็มีอัตรารับไม่ได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม ดังนี้

1.1 ควรมีการเพิ่มประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ โดยจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทั้งในส่วนของการปฏิบัติงานและมาตรฐานทางจริยธรรมตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อสร้างจิตสำนึกถึงความผูกพันระหว่างหน้าที่ การงาน บุคคลให้มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาที่มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ และประชาชนที่มาติดต่อกิจธุระต่างๆ

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาควรยึดถือประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง โดยให้บริการแก่ประชาชนด้วยความใส่ใจและเข้าใจ รวมทั้งทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อีกทั้งผู้บริหารจะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วม โดยจัดทำประชาคมหมู่บ้านให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องของการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น

1.3 ควรมีการสร้างความเป็นเอกภาพในการบังคับบัญชาให้เกิดขึ้นกับฝ่ายบริหาร เพื่อช่วยให้พนักงานปฏิบัติงานได้เต็มกำลังความสามารถ มีอิสระในการตัดสินใจภายใต้กรอบระเบียบของหน่วยงาน

1.4 ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ควรมีวิธีการที่หลากหลายและที่สำคัญจะต้องเป็นวิธีที่เหมาะสมเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากที่สุด นอกจากนี้การจัดทำวารสารเพื่อประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานหรือโครงการต่าง ๆ ของ อบต. ควรจัดทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาเพียงจังหวัดเดียวในการศึกษา และศึกษาเฉพาะการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลเพียง 2 หลัก คือ หลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังเป็นการศึกษาเฉพาะปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลเท่านั้น สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปนั้นควรทำการศึกษาตามแนวทาง ดังนี้

2.1 ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในหน่วยงานที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเป็นระดับภาค ระดับประเทศ เป็นต้น

2.2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลในหน่วยงานอื่น เช่น หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานเอกชน เป็นต้น โดยเน้นศึกษาปัจจัยโดยรวมทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

2.3 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยเน้นศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลาที่ได้รับรางวัลธรรมาภิบาล

2.4 เปรียบเทียบความต้องการของประชาชนที่มีต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา

2.5 ศึกษาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายหลังจากการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการบริหารงาน

บรรณานุกรม

หนังสือ

กวี วงศ์พัฒ. 2539. ภาวะผู้นำ LEADERSHIP. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.

กิติ ตย์คานนท์. 2543. เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ :
เปลวอักษร.

โกวิท พวงงาม. 2550. การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการ และมติใหม่ในอนาคต.
พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : วิทยุชน.

คีลิน กุศลสถานภาพ. 2540. คลังคำสาธณะบริหาร. สงขลา : วิจารณ์พิมพ์.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. 2539. การปกครองท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
พิมพ์ศรีรุ่งเรือง.

ธงชัย สันติวงษ์. 2543. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช.

ธีระพงษ์ แก้วทวงษ์. 2543. ทศวรรษใหม่การสาธารณสุขมูลฐาน : การพัฒนาสุขภาพ
เพื่อชุมชน. ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.

ธีระวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. 2534. พื้นฐานการบริหารงาน
อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. 2536. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : บพิตรการพิมพ์.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2546. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง.
เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. 2542. การสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคมไทย.
กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

บุญทัน ดอกไธสง. 2537. การจัดการองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
มูลนิธิพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยีชนบท.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2540. คู่มือการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม
SPSS FOR DOS & WINDOWS. กรุงเทพฯ : เจริญดีการพิมพ์.

ประทาน คงฤทธิศึกษากร. 2539. ทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ประเวศ วะสี. 2541. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และ
ศีลธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์. 2543. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พยอม วงศ์สารศรี. 2542. องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุภา.

พัชรี ลิโรรส. 2546. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เพ็ญแข แสงแก้ว. 2541. การวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยุค ศรีอาริยะ. 2546. “โลกาภิวัตน์ กับ Good Governance”, ในธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชัน
ในสังคมไทย, หน้า 41-48. กรุงเทพฯ : สถาบันวชิรธรรมศาสตร์.

วิเชียร วิทยอุดม. 2549. ภาวะผู้นำ (Leadership). กรุงเทพฯ : อีระฟิล์ม และโซเท็กซ์.

ศจี อนันต์นพคุณ. 2542. กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ. สงขลา :
ชลบุตรกราฟิก.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2542. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

ศิริอร ชันธหัตถ์. 2541. องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
อักษรภาพพัฒนา.

สมยศ นาวิการ. 2538. การบริหาร. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

_____. 2543. การบริหารและพฤติกรรมองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
บรรพกิจ.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. 2542. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550-2554.
กรุงเทพฯ.

_____. 2552. องค์การและการจัดการ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุวิมล ติรกานันท์. 2543. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสนาะ ดิยาวี. 2543. การบริหารงานบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรุณ รักธรรม. 2538. ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อนันต์ ศรีโสภณ. 2527. สถิติเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

อุทัย หิรัญโต. 2539. การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. 2538. การบริหาร ทักษะ และการปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

อำนาจ แสงสว่าง. 2540. การจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.

บทความและวารสาร

กรมการปกครอง, กองราชการส่วนตำบล. 2543. “การพัฒนาศักยภาพองค์การบริหารส่วนตำบล”, *ท้องถิ่น*. 12(ธันวาคม 2543), 46-50.

_____. 2545. “ธรรมาภิบาลกับองค์การบริหารส่วนตำบล ตอนที่ 1”, *ข่าวช่าง*. 358(มีนาคม 2545), 55-57.

_____. 2545. “ธรรมาภิบาลกับองค์การบริหารส่วนตำบล ตอนที่ 2”, *ข่าวช่าง*. 359(เมษายน 2545), 55-57.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2541. “ธรรมาภิบาลเมือง บทบาทภาคีเมือง”, *รัฐสภาสาร*. 9(กันยายน 2541), 1-33.

โกวิทย์ พวงงาม. 2548. “ความโปร่งใส หัวใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, *ผู้นำท้องถิ่น*. 54(สิงหาคม 2548), 138-139.

_____. 2549. “ตัวชี้วัดมาตรฐานท้องถิ่นด้านความโปร่งใสและด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน”, *ผู้นำท้องถิ่น*. 62(เมษายน 2549), 140-141.

เชาวนะ ไตรมาศ. 2546. “การนำระบบบริหารธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์กับการบูรณาการการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเป็นเลิศทางพิสัยสามารถของคนและองค์กร”, *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*. 15(กันยายน-ธันวาคม 2546), 79-98.

ปรัชญา เวสารัชช์. 2542. “การปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการที่ดี”, *วารสารข้าราชการ*. 5(กันยายน-ตุลาคม 2542), 39-50.

- ปาริชาติ เทพอารักษ์ และอมรवारณ ทิวถนอม. 2549. “ตัวชี้วัดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของภาครัฐ”, วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 3(กรกฎาคม-กันยายน 2549), 74-84.
- พรินทร์ เพ็งสุวรรณ. 2548. “ธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาล”, วารสารดำรงราชานุภาพ. 17(ตุลาคม-ธันวาคม 2548), 1-9.
- พิษณุ สกุโลรมวิลาส. 2548. “ตามรอย...ธรรมาภิบาล 2548”, ผู้นำท้องถิ่น. 52(มิถุนายน 2548), 56-78.
- ไพโรจน์ พรหมสาส์น. 2544. “การบริหารจัดการที่ดี”, วารสารดำรงราชานุภาพ. 1(ธันวาคม 2543-พฤษภาคม 2544), 24-25.
- โยธิน แสงวดี และคนอื่นๆ. 2547. “ผลของการอบรมให้ความรู้ในด้านสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการบริหารงานที่โปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี”, วารสารประชากรและสังคม. 2(มกราคม 2547), 83-112.
- วรรษยา ศิริวัฒน์. 2548. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ และค่านิยมที่ควรปรับเปลี่ยนในยุคปฏิรูประบอบราชการ”, เทศาภิบาล. 2(กุมภาพันธ์ 2548), 39-44.
- ศิริพร วยวัฒน์. 2543. “การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์กับแผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ”, วารสารข้าราชการ. 6(พฤศจิกายน-ธันวาคม 2543), 61-65.
- เสนีย์ คำสุข. 2544. “ธรรมรัฐ”, รัฐสภาสาร. 7(กรกฎาคม 2544), 62-83.
- อริย์ธัช แก้วเกาะสะบ้า. 2548. “ธรรมาภิบาลกับหลักสิทธิเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ”, รัฐสภาสาร. 10(ตุลาคม 2548), 105-111.

เอกสาร

- กลุ่มส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา. 2545. “ประกาศคณะกรรมการ
พนักงานส่วนตำบลจังหวัดสงขลา เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับ
การบริหารงานบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบล”.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542.
- สถาบันพระปกเกล้า, วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น. 2549. “รางวัลพระปกเกล้า
ประจำปี 2549”.
- สถาบันพระปกเกล้า, วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น. 2552. “ผลการตัดสินของ
คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศ
ด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน ประจำปี 2544-2552”.
- สถาบันพระปกเกล้า, วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น. 2552. “โครงการรางวัล
พระปกเกล้า พ.ศ. 2552 ไบสมัครสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล/
เมืองพัทยา”.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา. 2548. “แบบประเมินองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี 2548”.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา. 2549. “แบบประเมินองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี 2549”.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา. 2550. “แบบประเมินองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี 2550”.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา, กลุ่มงานกฎหมาย ระเบียบ และ
เรื่องราวร้องทุกข์. 2551. “แบบรายงานเรื่องราวร้องเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ตั้งแต่ปี 2547-2550”.

รายงานการวิจัย

- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. 2548. รายงานการวิจัย โครงการขยายผลเพื่อนำตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีระดับองค์กรไปสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- นงลักษณ์ ยุทธสุทธิพงศ์. 2550. รายงานการวิจัย ศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 13. นครราชสีมา : สำนักผู้ตรวจราชการ ประจำเขตตรวจราชการที่ 8.
- นวลน้อย ตริรัตน์ และคณะ. 2546. รายงานการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. 2544. รายงานการวิจัย ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- พาลาก สิงห์เสนี และคณะ. 2545. รายงานการวิจัย การมีส่วนร่วมเพื่อคุณภาพชีวิตของชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาการแก้ปัญหาสารพิษในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- รัชนา ศานติยานนท์ และคณะ. 2544. รายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบใหม่ของการบริหารจัดการที่ดีในมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2539. รายงานการวิจัย เรื่อง ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ : ส่วนท้องถิ่น.

วิทยานิพนธ์

- กัญญา ไชยวงศ์. 2547. “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของสถานประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- จำลอง คงเดชา. 2537. “สภาพปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารงานของขนส่งจังหวัด”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทวนธง ครุฑจ้อน. 2545. “ภาพลักษณ์องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในทัศนะของประชาชน อำเภอปากพะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีรวรรณ เทพรักษ์. 2544. “ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- บวร วิเศษสุนทร. 2550. “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พูนศักดิ์ วาณิชวิเศษกุล. 2532. “การปกครองท้องถิ่น และพื้นฐานการพัฒนาประชาธิปไตย : กรณีศึกษาสภาตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วริศรา รัตนสมัย. 2543. “การรับข่าวสารเพื่อสร้างความตระหนักสำนึกของประชาชนเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วาสนา ศรีกรด. 2551. “ความคิดเห็นของพนักงานเทศบาลนครสงขลาต่อการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วีรพัฒน์ แจ้งศิริ. 2541. “ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลและสารสนเทศในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ เขตการศึกษา 2”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สาธิต ธรรมประดิษฐ์. 2547. “การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สามารถ อินตามูล. 2548. “การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 5”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สิริวิภา ศรีปลั่ง. 2548. “การศึกษาตัวชี้วัดธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานของสำนักงานการสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุภัทรมาศ จรรย์เวชวัฒนา. 2547. “การบริหารจัดการเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาล”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สื่อออนไลน์

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2551. พิธีมอบรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปี 2551. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก <http://www.thailocaladmin.go.th/upload/document/type2/2551/11/docUploadFile11226041005248.pdf>. [20 ธันวาคม 2552].

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2552. พิธีมอบรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี
การบริหารจัดการที่ดี ประจำปี 2552. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก
http://www.thailocaladmin.go.th/upload/document/type2/2552/11/6930_1.pdf. [20 ธันวาคม 2552].

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา, สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2540. แนวคิดการพัฒนาตัวชี้วัดกับ
ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก
<http://www.stabundamrong.go.th/sarn/sarn10.doc>. [10 สิงหาคม 2550].

ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองแห่งสถาบันพระปกเกล้า. 2551. ระดับชั้นและเกณฑ์
การแบ่งระดับองค์การบริหารส่วนตำบล. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก
<http://www.thaipoliticsgovernment.org/wiki/>. [25 มกราคม 2552].

เมธินี จิตติชานนท์. 2547. เอกสารประกอบการบรรยาย การบริหารงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์
(Results Based Management-RBM). (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก
<http://www.dopa.go.th/iad/subject/RBM.doc>. [10 สิงหาคม 2550].

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2546. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร
ส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546. (ออนไลน์).
สืบค้นได้จาก http://www.local.moi.go.th/main_law.htm. [10 สิงหาคม 2550].

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. 2552.
หลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราการจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อเป็นรางวัลสำหรับองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ปีงบประมาณ พ.ศ. 2549-2552.
(ออนไลน์). สืบค้นได้จาก http://www.dloc.opm.go.th/ShowAllContent.aspx?cat_id=10. [20 ธันวาคม 2552].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก
<http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p9/intro1.doc>.
[10 สิงหาคม 2550].

- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสงขลา. 2552. อปท. ในจังหวัดสงขลา. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก <http://www.sk-local.go.th/sknetwork/index.php>. [16 มิถุนายน 2552].
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2550. การจัดทำตัวชี้วัด KPI. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก <http://www.moac.go.th/builder/kmops/index.php?page=697&clicksub=697>. [10 สิงหาคม 2550].
- องค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย. 2544. แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับความโปร่งใส. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก http://www.transparency-thailand.org/index.php?option=com_content&task=view&id=66&Itemid=36. [10 สิงหาคม 2550].
- อรพินท์ สฟโซคชัย. 2550. หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม **Participatory Governance**. (ออนไลน์). สืบค้นได้จาก http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&content_id=708. [16 มีนาคม 2552].

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล
ด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา และผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลาในการที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และแก้ไขการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานในตำแหน่งหน้าที่ของท่านแต่อย่างใด ขอให้ท่านตอบแบบสอบถามให้ครบทุกตอน และทุกข้อตามความเป็นจริงที่สุด คำตอบของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ โดยจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม มิใช่รายบุคคล ท่านจึงไม่ต้องกรอกชื่อ-นามสกุลลงในแบบสอบถาม และโปรดแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ได้อย่างเต็มที่

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือจากท่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวสลิลภร เชิงพัฒนนะ)

นักศึกษาปริญญาโท

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ภาคผนวก 1
แบบสอบถามนายก อบต.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส
และการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา
(สำหรับนายก อบต.)

ตอนที่ 1 สภาพการบริหารงานของ อบต.

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง **ใช่** หรือ **ไม่ใช่** ทางขวามือที่ท่านคิดว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงที่สุด

สภาพการบริหารงานของ อบต.	ใช่	ไม่ใช่
ด้านสมาชิกในองค์การ		
1. อบต. ของท่านมีจำนวนพนักงานและลูกจ้างเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในแต่ละส่วน		
ด้านงบประมาณ		
2. อบต. ของท่านสามารถจัดเก็บภาษี อากร และค่าธรรมเนียมต่างๆ ในแต่ละปีได้ตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้		
3. อบต. ของท่านมีรายได้จากการจัดเก็บภาษี อากร และค่าธรรมเนียมต่างๆ ในแต่ละปีเพียงพอต่อรายจ่าย		
4. อบต. ของท่านได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลตรงตามระยะเวลาที่กำหนด		
ด้านวัสดุอุปกรณ์		
5. อบต. ของท่านมีการนำระบบเครือข่ายสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน		
6. อบต. ของท่านมีการจัดทำเว็บไซต์เป็นของตนเอง		
7. อบต. ของท่านมีการปรับปรุงข้อมูลในเว็บไซต์ให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ		
8. อบต. ของท่านมีระบบสัญญาณเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว เพื่อแจ้งเรื่องราวต่างๆ ให้ประชาชนทราบ		
9. อบต. ของท่านมีระบบสัญญาณเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าว ที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกหมู่บ้าน		
10. อบต. ของท่านใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก		

สภาพการบริหารงานของ อบต.	ใช่	ไม่ใช่
11. อบต. ของท่านมีระบบสัญญาณโทรศัพท์ที่ชัดเจนและครอบคลุมบุคคลภายนอกสามารถติดต่อทุกหน่วยงานภายใน อบต. ได้โดยตรง		
12. อบต. ของท่านใช้โทรสารในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก		
13. อบต. ของท่านมีจำนวนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเครื่องจักรกลต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานเพียงพอกับจำนวนพนักงาน		
14. อบต. ของท่านมีจำนวนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเครื่องจักรกลต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานเหมาะสมกับปริมาณงานของแต่ละฝ่าย		
ด้านการจัดการ		
15. อบต. มีการจัดทำแผนงาน โครงการ และงบประมาณที่จะต้องใช้ในการล่วงหน้า		
16. อบต. มีการแบ่งงานตามภาระหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจนไม่ซ้ำซ้อน ภายใต้ระเบียบกฎหมายที่กำหนด		
17. อบต. มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ โดยเปิดโอกาสให้พนักงานแต่ละคนสามารถใช้ดุลยพินิจของตนได้ภายใต้ขอบเขตที่กำหนดและรับผิดชอบในผลของการกระทำนั้น ๆ		
18. อบต. มีระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ สามารถสืบค้นข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี		
19. อบต. มีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และเผยแพร่ให้พนักงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ รับทราบถึงความสำเร็จ/ความล้มเหลวในการดำเนินงาน		
20. อบต. มีกระบวนการทำงานและระบบการให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว เป็นไปตามลำดับก่อน หลัง		
21. อบต. มีการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นเพื่อรับทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานในทุกขั้นตอน		
22. อบต. มีระบบการสื่อสารที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ		
23. อบต. มีระบบรับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้รับบริการผ่านช่องทางที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้รับบริการทุกระดับ		

สภาพการบริหารงานของ อบต.	ใช่	ไม่ใช่
24. อบต. มีระบบพิจารณาความดีความชอบ การเบิกจ่ายค่าตอบแทน ตลอดจนสวัสดิการต่าง ๆ ของพนักงานที่เหมาะสมและเป็นธรรม		
25. อบต. มีระบบการรับพนักงานที่โปร่งใส และเป็นธรรม โดยไม่แบ่งแยกชนชั้น		
26. อบต. มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนงาน และมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ		
27. อบต. มีระบบการจัดเก็บภาษีและบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนที่เหมาะสมและเป็นธรรมสอดคล้องกับระเบียบที่วางไว้		
28. อบต. มีระบบการเบิกจ่ายงบประมาณ และระบบการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใสโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน		

ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต.

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย × ลงในตัวเลือกที่ท่านเห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด
เพียงตัวเลือกเดียว

1. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง

ก. สภาพตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาทสามารถจัดตั้งเป็นสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้

ข. องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

ค. องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและ

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ง. องค์การบริหารส่วนตำบลอาจรวมกับหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีเขตติดต่อกันภายในเขตอำเภอเดียวกันได้ โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย

2. ในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 1 หมู่บ้านให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนกี่คน

ก. 2 คน

ข. 4 คน

ค. 6 คน

ง. 8 คน

3. สมัยประชุมสามัญของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในปีหนึ่งมีได้ไม่เกินกี่สมัย

ก. 2 สมัย

ข. 3 สมัย

ค. 4 สมัย

ง. 5 สมัย

4. ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร
- มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
 - สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
 - เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลหรือสมาชิกรัฐสภา
 - ถูกทั้งข้อ ข และ ค
5. ข้อใดไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล
 - ให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
 - ควบคุมการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย
 - กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย
6. การยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุม เพื่อให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ญัตติจะต้องยื่นต่อใคร
- รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
 - ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
 - เลขานุการประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
 - นายอำเภอ
7. ข้อใดเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
- จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
 - จัดให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
 - ให้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
 - ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
8. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องแถลงนโยบายต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ภายในกี่วันภายหลังจากผลการเลือกตั้ง
- 15 วัน
 - 30 วัน
 - 45 วัน
 - 60 วัน

9. ใครเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างองค์การบริหารส่วนตำบล รองจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

- ก. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ข. นายอำเภอ
ค. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ง. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

10. ใครเป็นผู้มีสิทธิเสนอร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล

- ก. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ข. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
ค. ราษฎรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น
ง. ถูกทุกข้อ

11. ในสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปได้กี่ครั้ง

- ก. 1 ครั้ง ข. 2 ครั้ง ค. 3 ครั้ง ง. กี่ครั้งก็ได้

12. ใครเป็นผู้มีอำนาจในการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย

- ก. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ข. นายอำเภอ
ค. ผู้ว่าราชการจังหวัด ง. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ตอนที่ 3 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย × ลงในตัวเลือกที่ท่านเห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด
เพียงตัวเลือกเดียว

1. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542

- ก. หลักคุณธรรม ข. หลักนิติธรรม
ค. หลักความเสมอภาค ง. หลักความคุ้มค่า

2. การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ใส่ใจต่อปัญหาสาธารณะ กระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำ เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ข้อใด

ก. หลักความรับผิดชอบ	ข. หลักคุณธรรม
ค. หลักนิติธรรม	ง. หลักการมีส่วนร่วม

3. การปรับกลไกและวิธีการทำงานให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และมีกระบวนการให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ถือเป็น การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลข้อใด

ก. หลักการมีส่วนร่วม	ข. หลักความโปร่งใส
ค. หลักความรับผิดชอบ	ง. หลักคุณธรรม

4. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง

ก. ปัจจุบันระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้ถูกยกเลิกแล้ว

ข. ในปี พ.ศ. 2546 มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดีขึ้นใช้แทนระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ค. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้ยกเลิก องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีทั้งหมด โดยให้ความสำคัญกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ รวมถึงการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ ขึ้นแทน

ง. ข้อ ก ข และ ค ล้วนกล่าวไม่ถูกต้อง

5. ข้อใดเป็นเหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี

- ก. เพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ
- ข. เพื่อให้การให้บริการแก่ประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- ค. เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน
- ง. ถูกทุกข้อ

6. ข้อใดเป็นเป้าหมายลำดับแรกสุดของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

- ก. ประชาชนได้รับการตอบสนองความต้องการ
- ข. เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
- ค. เกิดการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ
- ง. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ

7. บุคคลใดเป็นผู้รักษาการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

- ก. นายกรัฐมนตรี
- ข. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- ค. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- ง. ประธานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

8. หน่วยงานใดที่คอยให้ความช่วยเหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

- ก. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- ข. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
- ค. กระทรวงมหาดไทย
- ง. สำนักนายกรัฐมนตรี

9. การจัดทำหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวทางของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอย่างน้อยที่สุดจะต้องมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องใด

- ก. การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- ข. การปรับปรุงภารกิจของหน่วยงาน
- ค. การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- ง. เกิดประสิทธิภาพและความคุ้มค่าแก่หน่วยงาน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือให้ตรงกับข้อความที่สอดคล้องกับความเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีระดับความเห็นดังนี้

- ระดับ 5 เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ระดับ 4 เห็นด้วย
- ระดับ 3 เห็นด้วยปานกลาง
- ระดับ 2 ไม่เห็นด้วย
- ระดับ 1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อความ	ระดับการตระหนัก				
	5	4	3	2	1
1. ธรรมนูญบาลมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้น					
2. ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมให้เกิดธรรมนูญบาล					
3. ธรรมนูญบาลก่อให้เกิดกระบวนการรวมตัวของประชาชน เกิดการสร้างค่านิยมใหม่ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของความเป็นธรรม ความเสมอภาค และประสิทธิภาพ					
4. ปัญหาการทุจริต ปัญหาขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาความขัดแย้งในองค์กร แก้ไขได้ด้วยการนำหลักธรรมนูญบาล มาใช้ในการบริหาร					
5. หลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วมเป็นหลัก ธรรมนูญบาลที่ช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด					
6. การจัดทำหลักเกณฑ์ในการบริหารงานตามหลักธรรมนูญบาล นั้น ควรคำนึงถึงข้อที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้โดยไม่มีเงื่อนไข					
7. ธรรมนูญบาลช่วยสร้างภาพลักษณ์ และก่อให้เกิดการทำงาน ที่โปร่งใสได้รับการยอมรับจากสาธารณชนทั้งในประเทศและนอกประเทศ					
8. การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ใส่ใจปัญหาของบ้านเมือง และ กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพความเห็น ที่แตกต่างเป็นผลมาจากการมีหลักธรรมนูญบาลเป็นเครื่องยึดถือ					
9. การไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมนูญบาลไม่เพียงส่งผลกระทบต่อองค์กรเท่านั้นแต่ยังส่งผลกระทบต่อประเทศอีกด้วย					
10. การบริหารงานโดยยึดหลักธรรมนูญบาลสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ใน อบต. ได้ดีที่สุด					

ตอนที่ 5 แบบประเมินสภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต.

ส่วนที่ 1 การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส (37 คะแนน)

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
ด้านโครงสร้างของระบบงาน 1. อบต. ของท่านมีวิธีในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานอย่างไร	☐ เปิดสอบแข่งขันคัดเลือกตามความรู้ความสามารถ	2
	☐ เปิดสอบแข่งขันบ้างใช้ระบบเส้นสายบ้างปะปนกันไป	1
	☐ ใช้ระบบเส้นสายในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานอยู่เสมอ	0
2. อบต. ของท่านมีวิธีในการปฏิบัติต่อผู้มาขอใช้บริการที่สำนักงานอย่างไร	☐ ให้บริการตามลำดับก่อนหลังโดยไม่คำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่หรือฐานะทางสังคม	1
	☐ ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่หรือฐานะทางสังคมที่สูงกว่ามักจะได้รับการก่อนเสมอ	0
3. อบต. ของท่านมีการวางระบบควบคุมภายในและมีการดำเนินงานตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 หรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดวางระบบควบคุมภายใน เช่น คำสั่ง เป็นต้น)	☐ มีการวางระบบและมีการดำเนินงานโปรดระบุตัวเลขว่าถึงขั้นตอนใด..... 1. ขั้นตอนประเมินความเสี่ยง 2. ขั้นตอนออกแบบการควบคุมภายใน 3. ขั้นตอนนำระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไปสู่การปฏิบัติ 4. ขั้นตอนประเมินผลการควบคุมภายใน 5. ขั้นตอนปรับปรุงการควบคุมภายใน 6. ขั้นตอนทบทวนการควบคุมภายใน	2
	☐ มีการวางระบบแต่ไม่มีการดำเนินงาน	1
	☐ ไม่มีการวางระบบควบคุมภายใน	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
4. ก่อนที่จะดำเนินงานหรือโครงการต่างๆ อบต. ของท่านมีการจัดทำสิ่งเหล่านี้หรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารรายละเอียดของโครงการที่ อบต. กำลังจะดำเนินงานอย่างน้อย 2 โครงการ)	☐ กำหนดเป้าหมายของโครงการ	1
	☐ กำหนดแผนในการทำงาน	1
	☐ กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงาน	1
	☐ กำหนดงบประมาณที่จะใช้ในแต่ละโครงการ	1
	☐ ไม่มีการจัดทำใดๆ เลย	0
5. อบต. ของท่านได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดสรรเงินสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงาน/องค์กร/กลุ่ม ในพื้นที่ที่ขอรับการสนับสนุนหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดสรรเงินสนับสนุนงบประมาณ)	☐ มีการกำหนดหลักเกณฑ์	1
	☐ ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์	0
6. อบต. ของท่านได้กำหนดแนวทาง/วิธีการในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารงานหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารแนวทาง/วิธีการเพื่อการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารงาน)	☐ มี (โปรดระบุ แนวทาง/วิธีการ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
7. อบต. ของท่านมีระบบรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนผ่านช่องทางใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	☐ ผ่านทาง Website ของ อบต.	1
	☐ ผ่านการประชุมสัจจรไปตามหมู่บ้าน	1
	☐ ผ่านกล่องรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ตั้งไว้บริเวณที่ทำการของ อบต.	1
	☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)	1
	☐ ไม่มีระบบรับเรื่องราวร้องทุกข์	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
8. อบต. ของท่านมีการกำหนดแนวทาง/วิธีการในการตอบสนองต่อการร้องทุกข์ของประชาชน พร้อมทั้งมีการกำหนดระยะเวลาในการตอบสนองต่อข้อร้องทุกข์นั้น ๆ หรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารแนวทาง/วิธีการตอบสนองการร้องทุกข์ของประชาชน)	☐ มี (โปรดระบุวิธีการ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
9. อบต. ของท่านมีระบบการจัดเก็บข้อมูลจากการร้องทุกข์ของประชาชนหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาตัวอย่าง/วิธีการการจัดเก็บข้อมูลการร้องทุกข์ของประชาชน)	☐ มี (โปรดระบุวิธีการ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
10. ในการควบคุมภายในด้านการเงิน อบต. ของท่านมีการวางแผนการปฏิบัติเพื่อจัดทำรายงานการเงินหรือไม่ (พิจารณาจากแผนการปฏิบัติเพื่อจัดทำรายงานการเงิน)	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0
ด้านระบบการให้คุณ 11. ระบบการเบิกจ่ายเงินเดือนของ อบต. ที่ท่านปฏิบัติงานอยู่มีลักษณะอย่างไร	☐ เบิกจ่ายตรงเวลา	2
	☐ ตกเบิกบ้างเป็นบางครั้ง	1
	☐ ผู้บริหารจะได้รับการเบิกจ่ายก่อนพนักงานอยู่เสมอ	0
12. อบต. ของท่านมีการจัดสรรรายได้หรือผลประโยชน์แก่อีกผู้อื่นให้กับพนักงานเพื่อรองรับมาตรฐานค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นหรือไม่	☐ มี (ในรูปแบบใด.....)	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
13. อบต. ของท่านมีค่าตอบแทนให้กับพนักงานที่ปฏิบัติงานที่มีความยากและมีประสิทธิภาพสูงได้เป็นผลสำเร็จอยู่เสมอหรือไม่	☐ มี (ในรูปแบบใด.....)	1
	☐ ไม่มี	0
14. อบต. ของท่านมีการจัดสรรค่าตอบแทนพิเศษให้กับพนักงานที่ปฏิบัติงานด้วยความขยันและซื่อสัตย์สุจริตหรือไม่	☐ มี (ในรูปแบบใด.....)	1
	☐ ไม่มี	0
ด้านระบบการให้โทษ 15. อบต. ของท่านมีการกำหนดวิธีการในการลงโทษพนักงานที่กระทำความผิดหรือไม่ (พิจารณาจากระเบียบวิธีในการลงโทษผู้กระทำผิด)	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0
16. อบต. ของท่านดำเนินการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างไร	☐ ดำเนินการลงโทษทันทีตามฐานของความผิดโดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ	1
	☐ ลงโทษสถานเบาหรือละเว้นโทษต่อผู้กระทำผิดที่เห็นว่ามีประโยชน์ต่อตนเอง	0
17. อบต. ของท่านเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้ชี้แจงเหตุผลหรือข้อกล่าวหาก่อนตัดสินลงโทษ	☐ ใช่	1
	☐ ไม่ใช่	0
18. อบต. ของท่านจะไม่กล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำความผิดจนกว่าจะได้รับ การพิสูจน์แล้วว่าผู้นั้นกระทำผิดจริง	☐ ใช่	1
	☐ ไม่ใช่	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
<p>ด้านการเปิดเผยข้อมูล</p> <p>19. อบต. ของท่านมีการเปิดเผยและเผยแพร่รายงานทางการเงิน อาทิ ข้อมูลรายรับ-รายจ่ายของ อบต. ให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเผยแพร่ข้อมูลรายรับ-รายจ่ายของ อบต.)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการเผยแพร่) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>20. อบต. ของท่านมีการเปิดเผยและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างก่อนหรือระหว่างการดำเนินการให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างแก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กร)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการเผยแพร่) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>21. อบต. ของท่านมีการแจ้งผลการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง อาทิ ผลการสอบราคาหรือประกวดราคาให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารแจ้งผลการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่ประกาศให้ประชาชนทราบ)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการแจ้ง) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>22. อบต. ของท่านมีการรายงานการจัดซื้อจัดจ้างต่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนารายงานการจัดซื้อจัดจ้างที่แจ้งต่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน)</p>	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
<p>23. อบต. ของท่านมีการแจ้งผลการประชุมสภาให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารการแจ้งผลการประชุมสภา เช่น วารสาร แผ่นพับ คำสั่ง เป็นต้น)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการแจ้ง) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>24. อบต. ของท่านมีการเปิดเผยและเผยแพร่แผนพัฒนาท้องถิ่นที่จัดทำเสร็จแล้วให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเผยแพร่แผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น ประกาศ คำสั่ง ภาพถ่าย เป็นต้น)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการเผยแพร่) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>25. อบต. ของท่านมีการเปิดเผยและเผยแพร่ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเผยแพร่ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมที่แจ้งให้ประชาชนทราบ)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการเผยแพร่) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>26. อบต. ของท่านมีการรายงานผลการตรวจสอบการทุจริตที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการให้ประชาชนทราบเป็นระยะหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนารายงานผลการดำเนินการตรวจสอบการทุจริตที่แจ้งต่อประชาชน)</p>	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
27. ข้อมูลข่าวสารที่ อบต.ของท่านเปิดเผยหรือเผยแพร่ให้ประชาชนทราบนั้นมีลักษณะอย่างไร	☐ ถูกต้องตรงตามต้นฉบับทุกครั้ง	2
	☐ มีการแก้ไข ตัดแปลง และปกปิดข้อมูลบ้างเป็นบางครั้ง	1
	☐ มีการแก้ไข ตัดแปลง และปกปิดข้อมูลอยู่เสมอ	0

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม (29 คะแนน)

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน 1. อบต. ของท่านมีการประชาสัมพันธ์/ปิดประกาศวันเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบล่วงหน้าหรือไม่	☐ มี โดยประชาสัมพันธ์ก่อนวันเลือกตั้ง.....วัน	1
	☐ ไม่มี	0
2. อบต. ของท่านมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอน/วิธีปฏิบัติในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อาทิ แผ่นพับ วารสาร เป็นต้น)	☐ มี (โปรดระบุวิธีการให้ข้อมูล) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
3. อบต. ของท่านมีการแสดงบัญชีทรัพย์สินของผู้บริหาร/สมาชิกสภา อบต. ภายหลังจากเข้ารับตำแหน่งให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารแสดงบัญชีทรัพย์สิน/หนังสือที่เปิดเผยต่อประชาชน)	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
4. อบต. มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมฟังการประชุมสภาท้องถิ่นหรือไม่	☐ มี โดยประชาสัมพันธ์ก่อนวันประชุมสภา.....วัน	1
	☐ ไม่มี	0
5. อบต. ของท่านมีการสรุป/เสนอผลการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการต่างๆ ของ อบต. ให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน/โครงการต่างๆ ของ อบต. ที่เสนอต่อประชาชน)	☐ มี (โปรดระบุวิธีการนำเสนอ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
6. อบต. ของท่านมีวิธีการที่หลากหลายในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง (พิจารณาจากข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยต่อประชาชนผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ ประกาศ แผ่นพับ Website วารสาร เป็นต้น)	☐ ใช่ (โปรดระบุวิธีการและยกตัวอย่าง) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
ด้านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน 7. อบต. ของท่านมีการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานของ อบต. หรือไม่ (พิจารณาจากผลสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของ อบต. ภายใต้โครงการต่างๆ ที่ อบต. ได้ดำเนินการในปีที่ผ่านมา)	☐ มีการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนในทุกๆ โครงการ	2
	☐ มีการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนเป็นบางโครงการ	1
	☐ ไม่เคยสำรวจความพึงพอใจของประชาชน	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
<p>8. อบต. ของท่าน มีการดำเนินงาน/โครงการ ที่ประชาชนเป็นผู้เสนอแนะหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสาร โครงการที่ประชาชนได้เสนอ)</p>	☐ มี (โปรดระบุชื่อโครงการ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>9. อบต. ของท่านมีช่องทางใดบ้างเพื่อให้ประชาชนได้เสนอปัญหา ความเดือดร้อน หรือ ความจำเป็นเร่งด่วนของหมู่บ้าน เพื่อจัดสรรงบประมาณลงพื้นที่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)</p>	☐ ผ่านการจัดเวทีประชาคม	1
	☐ ผ่านทาง Website ของ อบต.	1
	☐ ผ่านกล่องรับเรื่องราวร้องทุกข์	1
	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ.....)	1
	☐ ไม่มีช่องทางใดเลย	0
<p>10. อบต. ของท่านมีการจัดประชุมประชาชน หน่วยงาน หรือ องค์กรต่างๆ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมไปประกอบการจัดทำแผนหรือปรับแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสาร การประชุม เช่น รายงานการประชุม เอกสารประกอบที่เกี่ยวข้อง ภาพถ่าย รายชื่อ หน่วยงานที่เข้าร่วมประชุม ฯลฯ)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการจัดประชุมและ หน่วยงานที่เข้าร่วม) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>11. อบต. ของท่านมีข้อบัญญัติ/ร่างข้อบัญญัติที่เสนอโดยประชาชนหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาข้อบัญญัติ/ร่างข้อบัญญัติที่เสนอโดยประชาชน)</p>	☐ มี (โปรดระบุชื่อข้อบัญญัติ/ร่างข้อบัญญัติ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
12. อบต. ของท่านได้รับฟังความเห็นจากคนพิการ ผู้สูงอายุ ชนกลุ่มน้อย เด็ก/เยาวชน หรือผู้ด้อยโอกาส เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมชีวิตและความเป็นอยู่สำหรับคนเหล่านี้หรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการ กิจกรรม ภาพถ่าย เป็นต้น)	☐ มี (โปรดระบุชื่อโครงการ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
ด้านกระบวนการตัดสินใจ 13. ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ อบต. ของท่านได้ใช้กระบวนการตัดสินใจโดยใช้เสียงส่วนใหญ่	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
14. ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ อบต. มีการใช้กระบวนการตัดสินใจโดยใช้นันทมติ (เห็นพ้องต้องกัน) ไม่มี การหว่านล้อมหรือบีบบังคับ	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
15. ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ อบต. ของท่านได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
16. อบต. ของท่านได้เปิดโอกาสให้นักวิชาการที่มีความรู้เฉพาะด้านเข้าร่วมตัดสินใจในโครงการ/การดำเนินงานต่างๆ ของ อบต. หรือไม่	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
17. อบต. ของท่านได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ หรือไม่	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
18. อบต. ของท่านได้เปิดโอกาสให้หน่วยงานพัฒนาเอกชนเข้าร่วมตัดสินใจในโครงการ/การดำเนินงานต่างๆ ของ อบต. หรือไม่	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
19. ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน อบต. ได้ให้ข้อมูลกับประชาชนมากพอเพื่อประกอบการตัดสินใจ	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล 20. อบต. ของท่านมีการแต่งตั้งผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกเข้าเป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนารายงานการประชุมประชาคมในการเลือกตั้งผู้แทนเพื่อเป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและสำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น)	☐ มี จำนวน.....คน	1
	☐ ไม่มี	0
21. อบต. ของท่านมีการจัดประชุมคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ บ่อยเพียงใด (พิจารณาจากสำเนารายงานการประชุมทุกครั้งเฉพาะหน้าที่มีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม)	☐ มี จำนวน.....ครั้งต่อปี	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
22. อบต. ของท่านมีการจัดประชุมคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ บ่อยเพียงใด (พิจารณาจากสำเนารายงานการประชุมทุกครั้งเฉพาะหน้าที่มีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม)	☐ มี จำนวน.....ครั้งต่อปี	1
	☐ ไม่มี	0
23. อบต. ของท่านมีการประชุมคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ บ่อยเพียงใด (พิจารณาจากสำเนารายงานการประชุมทุกครั้งเฉพาะหน้าที่มีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม)	☐ มี จำนวน.....ครั้งต่อปี	1
	☐ ไม่มี	0
24. อบต. ของท่านมีการแต่งตั้งผู้แทนชุมชนหรือประชาคมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาแต่งตั้งผู้แทนชุมชน/ประชาคมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างอย่างน้อย 3 โครงการ)	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0
25. อบต. ของท่านเปิดโอกาสให้ผู้แทนชุมชนหรือประชาคมเข้าร่วมในการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนารายชื่อผู้แทนชุมชนหรือประชาคมที่เข้าร่วมในการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม)	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0

ตอนที่ 6 แบบสอบถามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล
คำชี้แจง จากการพิจารณาสภาพการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลดังกล่าวข้างต้น ท่านคิดว่า
 ประเด็นการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านใดบ้างที่ยังไม่สมบูรณ์
 โปรดแสดงความคิดเห็น หรือให้ข้อเสนอแนะลงในที่ว่างที่กำหนดให้

1. หลักความโปร่งใส

1.1 ด้านโครงสร้างของระบบงาน.....

.....

1.2 ด้านระบบการให้คุณ.....

.....

1.3 ด้านระบบการให้โทษ.....

.....

1.4 ด้านการเปิดเผยข้อมูล.....

.....

2. หลักการมีส่วนร่วม

2.1 ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน.....

.....

2.2 ด้านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน.....

.....

2.3 ด้านกระบวนการตัดสินใจ.....

.....

2.4 ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล.....

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ

ภาคผนวก 2
แบบสอบถามสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบล

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส
และการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา
(สำหรับสมาชิกสภา อบต. และพนักงานส่วนตำบล)

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. ตำแหน่งที่ท่านปฏิบัติงาน

☐ สมาชิกสภา อบต.	☐ หัวหน้าส่วนสำนักปลัด
☐ หัวหน้าส่วนการคลัง	☐ หัวหน้าส่วนโยธา
☐ หัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	☐ หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม
☐ หัวหน้าส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	☐ อื่น ๆ.....

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานของ อบต.

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ใช่ หรือ ไม่ใช่ ทางขวามือที่ท่านคิดว่าตรงกับ
สภาพความเป็นจริงที่สุด

สภาพการบริหารงานของ อบต.	ใช่	ไม่ใช่
ด้านภาวะผู้นำ		
1. นายก อบต. มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ปฏิบัติงานภายใต้อำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด		
2. นายก อบต. มีมนุษยสัมพันธ์ และมีเทคนิคในการประสานงานที่ดีต่อทุกภาคส่วนทั้งภายใน อบต. และภายนอก อบต.		
3. นายก อบต. มีความมั่นคงทางอารมณ์ ใช้สติปัญญาและไหวพริบในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน อบต.		
4. นายก อบต. มีความคิดริเริ่มในการที่จะปรับปรุงระบบการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ได้อย่างสร้างสรรค์		

สภาพการบริหารงานของ อบต.	ใช่	ไม่ใช่
5. นายก อบต. เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงาน และกำหนดนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่น		
6. นายก อบต. อุทิศตนในการปฏิบัติราชการอย่างเต็มที่ โดยปฏิบัติงานเต็มเวลา และเต็มความสามารถ		
7. นายก อบต. มีความเชื่อมั่น กล้าหาญ กล้าตัดสินใจ และกล้าที่จะยอมรับผิดที่ตนเองก่อขึ้นโดยไม่ชักช้า		
8. นายก อบต. ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานด้วยดี มีความมุ่งมั่นปรารถนาที่จะให้ อบต. มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับ อบต. อื่น		
9. นายก อบต. เปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนได้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง		
10. นายก อบต. จัดให้มีการประชุมเพื่อรับฟังปัญหาในการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และเปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่		
ด้านสมาชิกในองค์การ		
11. อบต. ของท่านมีจำนวนพนักงานและลูกจ้างเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในแต่ละส่วน		
ด้านงบประมาณ		
12. อบต. ของท่านสามารถจัดเก็บภาษี อากร และค่าธรรมเนียมต่างๆ ในแต่ละปีได้ตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้		
13. อบต. ของท่านมีรายได้จากการจัดเก็บภาษี อากร และค่าธรรมเนียมต่างๆ ในแต่ละปีเพียงพอต่อรายจ่าย		
14. อบต. ของท่านได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลตรงตามระยะเวลาที่กำหนด		
ด้านวัสดุอุปกรณ์		
15. อบต. ของท่านมีการนำระบบเครือข่ายสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน		
16. อบต. ของท่านมีการจัดทำเว็บไซต์เป็นของตนเอง		
17. อบต. ของท่านมีการปรับปรุงข้อมูลในเว็บไซต์ให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ		
18. อบต. ของท่านมีระบบสัญญาณเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าวเพื่อแจ้งเรื่องราวต่างๆ ให้ประชาชนทราบ		
19. อบต. ของท่านมีระบบสัญญาณเสียงตามสายหรือหอกระจายข่าวที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกหมู่บ้าน		

สภาพการบริหารงานของ อบต.	ใช่	ไม่ใช่
20. อบต. ของท่านใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก		
21. อบต. ของท่านมีระบบสัญญาณโทรศัพท์ที่ชัดเจนและครอบคลุมบุคคลภายนอกสามารถติดต่อทุกหน่วยงานภายใน อบต. ได้โดยตรง		
22. อบต. ของท่านใช้โทรสารในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก		
23. อบต. ของท่านมีจำนวนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเครื่องจักรกลต่างๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานเพียงพอกับจำนวนพนักงาน		
24. อบต. ของท่านมีจำนวนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเครื่องจักรกลต่างๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานเหมาะสมกับปริมาณงานของแต่ละฝ่าย		
ด้านการจัดการ		
25. อบต. มีการจัดทำแผนงาน โครงการ และงบประมาณที่จะต้องใช้เป็นการล่วงหน้า		
26. อบต. มีการแบ่งงานตามภาระหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจนไม่ซ้ำซ้อน ภายใต้ระเบียบกฎหมายที่กำหนด		
27. อบต. มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ โดยเปิดโอกาสให้พนักงานแต่ละคนสามารถใช้ดุลยพินิจของตนได้ภายใต้ขอบเขตที่กำหนดและรับผิดชอบในผลของการกระทำนั้นๆ		
28. อบต. มีระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ สามารถสืบค้นข้อมูลที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี		
29. อบต. มีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และเผยแพร่ให้พนักงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ รับทราบถึงความสำเร็จ/ความล้มเหลวในการดำเนินงาน		
30. อบต. มีกระบวนการทำงานและระบบการให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว เป็นไปตามลำดับก่อน หลัง		
31. อบต. มีการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นเพื่อรับทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานในทุกขั้นตอน		
32. อบต. มีระบบการสื่อสารที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ		

สภาพการบริหารงานของ อบต.	ใช่	ไม่ใช่
33. อบต. มีระบบรับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้รับบริการผ่านช่องทางที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้รับบริการทุกระดับ		
34. อบต. มีระบบพิจารณาความดีความชอบ การเบิกจ่ายค่าตอบแทน ตลอดจนสวัสดิการต่าง ๆ ของพนักงานที่เหมาะสมและเป็นธรรม		
35. อบต. มีระบบการรับพนักงานที่โปร่งใส และเป็นธรรม โดยไม่แบ่งแยกชนชั้น		
36. อบต. มีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนงาน และมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ		
37. อบต. มีระบบการจัดเก็บภาษีและบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนที่เหมาะสมและเป็นธรรมสอดคล้องกับระเบียบที่วางไว้		
38. อบต. มีระบบการเบิกจ่ายงบประมาณ และระบบการจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใสโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน		

ตอนที่ 3 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานของ อบต.

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย × ลงในตัวเลือกที่ท่านเห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด
เพียงตัวเลือกเดียว

1. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง

ก. สภาพตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาทสามารถจัดตั้งเป็นสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้

ข. องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

ค. องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและ

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ง. องค์การบริหารส่วนตำบลอาจรวมกับหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีเขตติดต่อกันภายในเขตอำเภอเดียวกันได้ โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย

2. ในกรณีที่องค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง 1 หมู่บ้านให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนกี่คน

ก. 2 คน

ข. 4 คน

ค. 6 คน

ง. 8 คน

3. สมัยประชุมสามัญของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในปีหนึ่งมีได้ไม่เกินกี่สมัย

ก. 2 สมัย

ข. 3 สมัย

ค. 4 สมัย

ง. 5 สมัย

4. ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร
- มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
 - สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
 - เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาตำบลหรือสมาชิกรัฐสภา
 - ถูกทั้งข้อ ข และ ค
5. ข้อใดไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล
 - ให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
 - ควบคุมการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย
 - กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย
6. การยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุม เพื่อให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ญัตติจะต้องยื่นต่อใคร
- รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
 - ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
 - เลขานุการประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
 - นายอำเภอ
7. ข้อใดเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล
- จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
 - จัดให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
 - ให้น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
 - ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
8. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องแถลงนโยบายต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ภายในกี่วันภายหลังจากผลการเลือกตั้ง
- 15 วัน
 - 30 วัน
 - 45 วัน
 - 60 วัน

9. ใครเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างองค์การบริหารส่วนตำบล รองจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

- ก. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ข. นายอำเภอ
ค. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ง. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

10. ใครเป็นผู้มีสิทธิเสนอร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล

- ก. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ข. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
ค. ราษฎรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น
ง. ถูกทุกข้อ

11. ในสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปได้กี่ครั้ง

- ก. 1 ครั้ง ข. 2 ครั้ง ค. 3 ครั้ง ง. กี่ครั้งก็ได้

12. ใครเป็นผู้มีอำนาจในการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย

- ก. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ข. นายอำเภอ
ค. ผู้ว่าราชการจังหวัด ง. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ตอนที่ 4 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย × ลงในตัวเลือกที่ท่านเห็นว่าเป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุด
เพียงตัวเลือกเดียว

1. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542

- ก. หลักคุณธรรม ข. หลักนิติธรรม
ค. หลักความเสมอภาค ง. หลักความคุ้มค่า

2. การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ใส่ใจต่อปัญหาสาธารณะ กระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำ เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ข้อใด

ก. หลักความรับผิดชอบ	ข. หลักคุณธรรม
ค. หลักนิติธรรม	ง. หลักการมีส่วนร่วม

3. การปรับกลไกและวิธีการทำงานให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และมีกระบวนการให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ถือเป็น การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลข้อใด

ก. หลักการมีส่วนร่วม	ข. หลักความโปร่งใส
ค. หลักความรับผิดชอบ	ง. หลักคุณธรรม

4. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้อง

ก. ปัจจุบันระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้ถูกยกเลิกแล้ว

ข. ในปี พ.ศ. 2546 มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดีขึ้นใช้แทนระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ค. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้ยกเลิก องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีทั้งหมด โดยให้ความสำคัญกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ รวมถึงการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ ขึ้นแทน

ง. ข้อ ก ข และ ค ล้วนกล่าวไม่ถูกต้อง

5. ข้อใดเป็นเหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี

- ก. เพื่อให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ
- ข. เพื่อให้การให้บริการแก่ประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- ค. เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน
- ง. ถูกทุกข้อ

6. ข้อใดเป็นเป้าหมายลำดับแรกสุดของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

- ก. ประชาชนได้รับการตอบสนองความต้องการ
- ข. เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
- ค. เกิดการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ
- ง. มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ

7. บุคคลใดเป็นผู้รักษาการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

- ก. นายกรัฐมนตรี
- ข. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- ค. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
- ง. ประธานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

8. หน่วยงานใดที่คอยให้ความช่วยเหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

- ก. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
- ข. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
- ค. กระทรวงมหาดไทย
- ง. สำนักนายกรัฐมนตรี

9. การจัดทำหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวทางของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอย่างน้อยที่สุดจะต้องมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องใด

- ก. การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- ข. การปรับปรุงภารกิจของหน่วยงาน
- ค. การประเมินผลการปฏิบัติงาน
- ง. เกิดประสิทธิภาพและความคุ้มค่าแก่หน่วยงาน

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือให้ตรงกับข้อความที่สอดคล้องกับความเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีระดับความเห็นดังนี้

- ระดับ 5 เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ระดับ 4 เห็นด้วย
- ระดับ 3 เห็นด้วยปานกลาง
- ระดับ 2 ไม่เห็นด้วย
- ระดับ 1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อความ	ระดับการตระหนัก				
	5	4	3	2	1
1. ธรรมนูญบาลมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้น					
2. ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมให้เกิดธรรมนูญบาล					
3. ธรรมนูญบาลก่อให้เกิดกระบวนการรวมตัวของประชาชน เกิดการสร้างค่านิยมใหม่ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของความเป็นธรรม ความเสมอภาค และประสิทธิภาพ					
4. ปัญหาการทุจริต ปัญหาขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาความขัดแย้งในองค์กร แก้ไขได้ด้วยการนำหลักธรรมนูญบาล มาใช้ในการบริหาร					
5. หลักความโปร่งใสและหลักการมีส่วนร่วมเป็นหลัก ธรรมนูญบาลที่ช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด					
6. การจัดทำหลักเกณฑ์ในการบริหารงานตามหลักธรรมนูญบาล นั้น ควรคำนึงถึงข้อที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้โดยไม่มีเงื่อนไข					
7. ธรรมนูญบาลช่วยสร้างภาพลักษณ์ และก่อให้เกิดการทำงาน ที่โปร่งใสได้รับการยอมรับจากสาธารณชนทั้งในประเทศและ นอกประเทศ					
8. การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ใส่ใจปัญหาของบ้านเมือง และ กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพความเห็น ที่แตกต่างเป็นผลมาจากการมีหลักธรรมนูญบาลเป็นเครื่องยึดถือ					
9. การไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมนูญบาลไม่เพียงส่งผลกระทบต่อองค์กรเท่านั้นแต่ยังส่งผลกระทบต่อประเทศอีกด้วย					
10. การบริหารงานโดยยึดหลักธรรมนูญบาลสามารถแก้ไข ปัญหาต่างๆ ใน อบต. ได้ดีที่สุด					

ตอนที่ 6 แบบประเมินสภาพการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ อบต.

ส่วนที่ 1 การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส (37 คะแนน)

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
ด้านโครงสร้างของระบบงาน 1. อบต. ของท่านมีวิธีในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานอย่างไร	☐ เปิดสอบแข่งขันคัดเลือกตามความรู้ความสามารถ	2
	☐ เปิดสอบแข่งขันบ้างใช้ระบบเส้นสายบ้างปะปนกันไป	1
	☐ ใช้ระบบเส้นสายในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานอยู่เสมอ	0
2. อบต. ของท่านมีวิธีในการปฏิบัติต่อผู้มาขอใช้บริการที่สำนักงานอย่างไร	☐ ให้บริการตามลำดับก่อนหลังโดยไม่คำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่หรือฐานะทางสังคม	1
	☐ ผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่หรือฐานะทางสังคมที่สูงกว่ามักจะได้รับการก่อนเสมอ	0
3. อบต. ของท่านมีการวางระบบควบคุมภายในและมีการดำเนินงานตามระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานการควบคุมภายใน พ.ศ. 2544 หรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดวางระบบควบคุมภายใน เช่น คำสั่ง เป็นต้น)	☐ มีการวางระบบและมีการดำเนินงานโปรตรระบุตัวเลขว่าถึงขั้นตอนใด..... 1. ชั้นการประเมินความเสี่ยง 2. ชั้นการออกแบบการควบคุมภายใน 3. ชั้นการนำระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไปสู่การปฏิบัติ 4. ชั้นการประเมินผลการควบคุมภายใน 5. ชั้นการปรับปรุงการควบคุมภายใน 6. ชั้นการทบทวนการควบคุมภายใน	2
	☐ มีการวางระบบแต่ไม่มีการดำเนินงาน	1
	☐ ไม่มีการวางระบบควบคุมภายใน	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
4. ก่อนที่จะดำเนินงานหรือโครงการต่างๆ อบต. ของท่านมีการจัดทำสิ่งเหล่านี้หรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารรายละเอียดของโครงการที่ อบต. กำลังจะดำเนินงานอย่างน้อย 2 โครงการ)	☐ กำหนดเป้าหมายของโครงการ	1
	☐ กำหนดแผนในการทำงาน	1
	☐ กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงาน	1
	☐ กำหนดงบประมาณที่จะใช้ในแต่ละโครงการ	1
	☐ ไม่มีการจัดทำใดๆ เลย	0
5. อบต. ของท่านได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดสรรเงินสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงาน/องค์กร/กลุ่ม ในพื้นที่ที่ขอรับการสนับสนุนหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดสรรเงินสนับสนุนงบประมาณ)	☐ มีการกำหนดหลักเกณฑ์	1
	☐ ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์	0
6. อบต. ของท่านได้กำหนดแนวทาง/วิธีการในการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารงานหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารแนวทาง/วิธีการเพื่อการส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารงาน)	☐ มี (โปรดระบุ แนวทาง/วิธีการ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
7. อบต. ของท่านมีระบบรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนผ่านช่องทางใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	☐ ผ่านทาง Website ของ อบต.	1
	☐ ผ่านการประชุมสัจจกรไปตามหมู่บ้าน	1
	☐ ผ่านกล่องรับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ตั้งไว้บริเวณที่ทำการของ อบต.	1
	☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)	1
	☐ ไม่มีระบบรับเรื่องราวร้องทุกข์	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
<p>8. อบต. ของท่านมีการกำหนดแนวทาง/วิธีการในการตอบสนองต่อการร้องทุกข์ของประชาชน พร้อมทั้งมีการกำหนดระยะเวลาในการตอบสนองต่อข้อร้องทุกข์นั้น ๆ หรือไม่</p> <p>(พิจารณาจากสำเนาเอกสารแนวทาง/วิธีการตอบสนองการร้องทุกข์ของประชาชน)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>9. อบต. ของท่านมีระบบการจัดเก็บข้อมูลจากการร้องทุกข์ของประชาชนหรือไม่</p> <p>(พิจารณาจากสำเนาตัวอย่าง/วิธีการการจัดเก็บข้อมูลการร้องทุกข์ของประชาชน)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>10. ในการควบคุมภายในด้านการเงิน อบต. ของท่านมีการวางแผนการปฏิบัติเพื่อจัดทำรายงานการเงินหรือไม่</p> <p>(พิจารณาจากแผนการปฏิบัติเพื่อจัดทำรายงานการเงิน)</p>	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0
<p>ด้านระบบการให้คุณ</p> <p>11. ระบบการเบิกจ่ายเงินเดือนของ อบต. ที่ท่านปฏิบัติงานอยู่มีลักษณะอย่างไร</p>	☐ เบิกจ่ายตรงเวลา	2
	☐ ตกเบิกบ้างเป็นบางครั้ง	1
	☐ ผู้บริหารจะได้รับการเบิกจ่ายก่อนพนักงานอยู่เสมอ	0
<p>12. อบต. ของท่านมีการจัดสรรรายได้หรือผลประโยชน์แก่อีกผู้อื่นให้กับพนักงานเพื่อรองรับมาตรฐานค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นหรือไม่</p>	☐ มี (ในรูปแบบใด.....)	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
13. อบต. ของท่านมีค่าตอบแทนให้กับพนักงานที่ปฏิบัติงานที่มีความยากและมีประสิทธิภาพสูงได้เป็นผลสำเร็จอยู่เสมอหรือไม่	☐ มี (ในรูปแบบใด.....)	1
	☐ ไม่มี	0
14. อบต. ของท่านมีการจัดสรรค่าตอบแทนพิเศษให้กับพนักงานที่ปฏิบัติงานด้วยความขยันและซื่อสัตย์สุจริตหรือไม่	☐ มี (ในรูปแบบใด.....)	1
	☐ ไม่มี	0
ด้านระบบการให้โทษ 15. อบต. ของท่านมีการกำหนดวิธีการในการลงโทษพนักงานที่กระทำความผิดหรือไม่ (พิจารณาจากระเบียบวิธีในการลงโทษผู้กระทำผิด)	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0
16. อบต. ของท่านดำเนินการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างไร	☐ ดำเนินการลงโทษทันทีตามฐานของความผิดโดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ	1
	☐ ลงโทษสถานเบาหรือละเว้นโทษต่อผู้กระทำผิดที่เห็นว่ามิมีประโยชน์ต่อตนเอง	0
17. อบต. ของท่านเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้ชี้แจงเหตุผลหรือข้อกล่าวหาก่อนตัดสินลงโทษ	☐ ใช่	1
	☐ ไม่ใช่	0
18. อบต. ของท่านจะไม่กล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำความผิดจนกว่าจะได้รับ การพิสูจน์แล้วว่าผู้นั้นกระทำผิดจริง	☐ ใช่	1
	☐ ไม่ใช่	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
<p>ด้านการเปิดเผยข้อมูล</p> <p>19. อบต. ของท่านมีการเปิดเผยและเผยแพร่รายงานทางการเงิน อาทิ ข้อมูลรายรับ-รายจ่ายของ อบต. ให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเผยแพร่ข้อมูลรายรับ-รายจ่ายของ อบต.)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการเผยแพร่) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>20. อบต. ของท่านมีการเปิดเผยและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างก่อนหรือระหว่างการดำเนินการให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างแก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กร)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการเผยแพร่) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>21. อบต. ของท่านมีการแจ้งผลการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง อาทิ ผลการสอบราคาหรือประกวดราคาให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารแจ้งผลการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่ประกาศให้ประชาชนทราบ)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการแจ้ง) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>22. อบต. ของท่านมีการรายงานการจัดซื้อจัดจ้างต่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนารายงานการจัดซื้อจัดจ้างที่แจ้งต่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน)</p>	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
23. อบต. ของท่านมีการแจ้งผลการประชุมสภาให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารการแจ้งผลการประชุมสภา เช่น วารสาร แผ่นพับ คำสั่ง เป็นต้น)	☐ มี (โปรดระบุวิธีการแจ้ง) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
24. อบต. ของท่านมีการเปิดเผยและเผยแพร่แผนพัฒนาท้องถิ่นที่จัดทำเสร็จแล้วให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเผยแพร่แผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น ประกาศ คำสั่ง ภาพถ่าย เป็นต้น)	☐ มี (โปรดระบุวิธีการเผยแพร่) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
25. อบต. ของท่านมีการเปิดเผยและเผยแพร่ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเผยแพร่ข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมที่แจ้งให้ประชาชนทราบ)	☐ มี (โปรดระบุวิธีการเผยแพร่) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
26. อบต. ของท่านมีการรายงานผลการตรวจสอบการทุจริตที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการให้ประชาชนทราบเป็นระยะหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนารายงานผลการดำเนินการตรวจสอบการทุจริตที่แจ้งต่อประชาชน)	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
27. ข้อมูลข่าวสารที่ อบต.ของท่านเปิดเผยหรือเผยแพร่ให้ประชาชนทราบนั้นมีลักษณะอย่างไร	☐ ถูกต้องตรงตามต้นฉบับทุกครั้ง	2
	☐ มีการแก้ไข ตัดแปลง และปกปิดข้อมูลบ้างเป็นบางครั้ง	1
	☐ มีการแก้ไข ตัดแปลง และปกปิดข้อมูลอยู่เสมอ	0

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม (29 คะแนน)

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน 1. อบต. ของท่านมีการประชาสัมพันธ์/ปิดประกาศวันเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบล่วงหน้าหรือไม่	☐ มี โดยประชาสัมพันธ์ก่อนวันเลือกตั้ง.....วัน	1
	☐ ไม่มี	0
2. อบต. ของท่านมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอน/วิธีปฏิบัติในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อาทิ แผ่นพับ วารสาร เป็นต้น)	☐ มี (โปรดระบุวิธีการให้ข้อมูล) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
3. อบต. ของท่านมีการแสดงบัญชีทรัพย์สินของผู้บริหาร/สมาชิกสภา อบต. ภายหลังจากเข้ารับตำแหน่งให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารแสดงบัญชีทรัพย์สิน/หนังสือที่เปิดเผยต่อประชาชน)	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
4. อบต. มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมฟังการประชุมสภาท้องถิ่นหรือไม่	☐ มี โดยประชาสัมพันธ์ก่อนวันประชุมสภา.....วัน	1
	☐ ไม่มี	0
5. อบต. ของท่านมีการสรุป/เสนอผลการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการต่างๆ ของ อบต. ให้ประชาชนทราบหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน/โครงการต่างๆ ของ อบต. ที่เสนอต่อประชาชน)	☐ มี (โปรดระบุวิธีการนำเสนอ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
6. อบต. ของท่านมีวิธีการที่หลากหลายในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง (พิจารณาจากข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยต่อประชาชนผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ ประกาศ แผ่นพับ Website วารสาร เป็นต้น)	☐ ใช่ (โปรดระบุวิธีการและยกตัวอย่าง) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
ด้านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน 7. อบต. ของท่านมีการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานของ อบต. หรือไม่ (พิจารณาจากผลสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของ อบต. ภายใต้โครงการต่างๆ ที่ อบต. ได้ดำเนินการในปีที่ผ่านมา)	☐ มีการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนในทุกๆ โครงการ	2
	☐ มีการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนเป็นบางโครงการ	1
	☐ ไม่เคยสำรวจความพึงพอใจของประชาชน	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
<p>8. อบต. ของท่าน มีการดำเนินงาน/โครงการ ที่ประชาชนเป็นผู้เสนอแนะหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสาร โครงการที่ประชาชนได้เสนอ)</p>	☐ มี (โปรดระบุชื่อโครงการ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>9. อบต. ของท่านมีช่องทางใดบ้างเพื่อให้ประชาชนได้เสนอปัญหา ความเดือดร้อน หรือความจำเป็นเร่งด่วนของหมู่บ้าน เพื่อจัดสรรงบประมาณลงพื้นที่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)</p>	☐ ผ่านการจัดเวทีประชาคม	1
	☐ ผ่านทาง Website ของ อบต.	1
	☐ ผ่านกล่องรับเรื่องราวร้องทุกข์	1
	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ.....)	1
	☐ ไม่มีช่องทางใดเลย	0
<p>10. อบต. ของท่านมีการจัดประชุมประชาชน หน่วยงาน หรือองค์กรต่างๆ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมไปประกอบการจัดทำแผนหรือปรับแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสาร การประชุม เช่น รายงานการประชุม เอกสารประกอบที่เกี่ยวข้อง ภาพถ่าย รายชื่อ หน่วยงานที่เข้าร่วมประชุม ฯลฯ)</p>	☐ มี (โปรดระบุวิธีการจัดประชุมและ หน่วยงานที่เข้าร่วม) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
<p>11. อบต. ของท่านมีข้อบัญญัติ/ร่างข้อบัญญัติที่เสนอโดยประชาชนหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาข้อบัญญัติ/ร่างข้อบัญญัติที่เสนอโดยประชาชน)</p>	☐ มี (โปรดระบุชื่อข้อบัญญัติ/ร่างข้อบัญญัติ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
12. อบต. ของท่านได้รับฟังความเห็นจากคนพิการ ผู้สูงอายุ ชนกลุ่มน้อย เด็ก/เยาวชน หรือ ผู้ด้อยโอกาส เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมชีวิตและความเป็นอยู่สำหรับคนเหล่านี้หรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการ กิจกรรม ภาพถ่าย เป็นต้น)	☐ มี (โปรดระบุชื่อโครงการ) 1..... 2..... 3..... 4.....	1
	☐ ไม่มี	0
ด้านกระบวนการตัดสินใจ 13. ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ อบต. ของท่านได้ใช้กระบวนการตัดสินใจโดยใช้เสียงส่วนใหญ่	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
14. ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ อบต. มีการใช้กระบวนการตัดสินใจโดยใช้นันทมติ (เห็นพ้องต้องกัน) ไม่มี การหว่านล้อมหรือบีบบังคับ	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
15. ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ อบต. ของท่านได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
16. อบต. ของท่านได้เปิดโอกาสให้นักวิชาการที่มีความรู้เฉพาะด้านเข้าร่วมตัดสินใจในโครงการ/การดำเนินงานต่างๆ ของ อบต. หรือไม่	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
17. อบต. ของท่านได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบเข้าร่วมตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ หรือไม่	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
18. อบต. ของท่านได้เปิดโอกาสให้หน่วยงานพัฒนาเอกชนเข้าร่วมตัดสินใจในโครงการ/การดำเนินงานต่างๆ ของ อบต. หรือไม่	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
19. ในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน อบต. ได้ให้ข้อมูลกับประชาชนมากพอเพื่อประกอบการตัดสินใจ	☐ ใช่ เรื่องใดบ้าง.....	1
	☐ ไม่ใช่	0
ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล 20. อบต. ของท่านมีการแต่งตั้งผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกเข้าเป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนารายงานการประชุมประชาคมในการเลือกตั้งผู้แทนเพื่อเป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและสำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น)	☐ มี จำนวน.....คน	1
	☐ ไม่มี	0
21. อบต. ของท่านมีการจัดประชุมคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ บ่อยเพียงใด (พิจารณาจากสำเนารายงานการประชุมทุกครั้งเฉพาะหน้าที่มีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม)	☐ มี จำนวน.....ครั้งต่อปี	1
	☐ ไม่มี	0

คำถาม	สภาพการปฏิบัติ	เกณฑ์การให้คะแนน
22. อบต. ของท่านมีการจัดประชุมคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ บ่อยเพียงใด (พิจารณาจากสำเนารายงานการประชุมทุกครั้งเฉพาะหน้าที่มีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม)	☐ มี จำนวน.....ครั้งต่อปี	1
	☐ ไม่มี	0
23. อบต. ของท่านมีการประชุมคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือไม่ บ่อยเพียงใด (พิจารณาจากสำเนารายงานการประชุมทุกครั้งเฉพาะหน้าที่มีรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม)	☐ มี จำนวน.....ครั้งต่อปี	1
	☐ ไม่มี	0
24. อบต. ของท่านมีการแต่งตั้งผู้แทนชุมชนหรือประชาคมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนาแต่งตั้งผู้แทนชุมชน/ประชาคมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างอย่างน้อย 3 โครงการ)	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0
25. อบต. ของท่านเปิดโอกาสให้ผู้แทนชุมชนหรือประชาคมเข้าร่วมในการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมหรือไม่ (พิจารณาจากสำเนารายชื่อผู้แทนชุมชนหรือประชาคมที่เข้าร่วมในการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม)	☐ มี	1
	☐ ไม่มี	0

ตอนที่ 7 แบบสอบถามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล
คำชี้แจง จากการพิจารณาสภาพการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลดังกล่าวข้างต้น ท่านคิดว่า
 ประเด็นการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านใดบ้างที่ยังไม่สมบูรณ์
 โปรดแสดงความคิดเห็น หรือให้ข้อเสนอแนะลงในที่ว่างที่กำหนดให้

1. หลักความโปร่งใส

1.1 ด้านโครงสร้างของระบบงาน.....

.....

1.2 ด้านระบบการให้คุณ.....

.....

1.3 ด้านระบบการให้โทษ.....

.....

1.4 ด้านการเปิดเผยข้อมูล.....

.....

2. หลักการมีส่วนร่วม

2.1 ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน.....

.....

2.2 ด้านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน.....

.....

2.3 ด้านกระบวนการตัดสินใจ.....

.....

2.4 ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล.....

.....

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ

ภาคผนวก 3**รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ**

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นายสมกฤษณ์ มีปิต ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงแส อ.กระแสดินธุ์
จ.สงขลา
2. นายปริญญา แพเพชร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวัดจันทร์ อ.สทิงพระ
จ.สงขลา
3. นายภูมิพัฒน์ ศรีไกรสิทธิ์ รักษาการหัวหน้าส่วนสำนักปลัดองค์การบริหาร
ส่วนตำบลป่าขาด อ.สิงหนคร จ.สงขลา
4. นายประมวล แก้วชนะ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพิจิตร อ.นาหม่อม
จ.สงขลา
5. นายวุฒิพงศ์ อนุสา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลพิจิตร อ.นาหม่อม จ.สงขลา

ภาคผนวก 4

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับประเด็นหลักของเนื้อหาตามโครงสร้าง (IOC)

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหาตามโครงสร้าง (IOC)
 ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส
 และการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC ที่คำนวณได้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานของ อบต.							
1	1	1	1	1	1	5	1.0
2	1	1	1	1	1	5	1.0
3	1	1	1	1	1	5	1.0
4	1	1	1	1	1	5	1.0
5	1	1	1	1	1	5	1.0
6	1	1	1	1	1	5	1.0
7	1	1	1	1	1	5	1.0
8	1	1	1	1	1	5	1.0
9	1	1	0	1	1	4	0.8
10	1	1	0	1	1	4	0.8
11	1	1	1	1	1	5	1.0
12	1	1	1	1	1	5	1.0
13	1	1	1	1	1	5	1.0
14	1	1	1	1	1	5	1.0
15	1	1	1	1	1	5	1.0
16	1	1	1	0	1	4	0.8
17	1	1	1	1	1	5	1.0
18	1	1	1	1	1	5	1.0
19	1	1	1	1	1	5	1.0
20	1	1	1	1	1	5	1.0
21	1	1	1	1	1	5	1.0
22	1	1	1	1	1	5	1.0

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC ที่คำนวณได้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
23	1	1	1	1	1	5	1.0
24	1	1	1	1	1	5	1.0
25	1	1	1	1	1	5	1.0
26	1	1	1	1	1	5	1.0
27	1	1	1	1	1	5	1.0
28	1	1	1	0	1	4	0.8
29	1	1	1	1	1	5	1.0
30	1	0	1	1	1	4	0.8
31	1	0	1	1	1	4	0.8
32	1	1	1	1	1	5	1.0
33	1	1	1	1	1	5	1.0
34	1	1	1	1	0	4	0.8
35	1	0	1	1	1	4	0.8
36	1	0	1	1	1	4	0.8
37	1	0	1	1	1	4	0.8
38	1	1	1	1	1	5	1.0
ตอนที่ 3 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การบริหารงานของ อบต.							
1	1	1	1	0	1	4	0.8
2	1	1	1	1	1	5	1.0
3	1	1	1	1	1	5	1.0
4	1	1	1	1	1	5	1.0
5	1	1	1	1	1	5	1.0
6	1	1	1	1	1	5	1.0
7	1	1	1	1	1	5	1.0
8	0	1	1	1	1	4	0.8
9	1	1	1	1	1	5	1.0
10	1	1	1	1	1	5	1.0
11	1	1	1	1	1	5	1.0
12	1	1	1	1	1	5	1.0

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC ที่คำนวณได้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
ตอนที่ 4 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักธรรมาภิบาล							
1	1	1	1	1	1	5	1.0
2	1	1	1	1	1	5	1.0
3	1	1	1	1	1	5	1.0
4	1	1	1	0	1	4	0.8
5	1	1	1	1	1	5	1.0
6	1	1	1	1	1	5	1.0
7	1	1	1	1	1	5	1.0
8	1	1	1	1	1	5	1.0
9	1	1	1	1	1	5	1.0
ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตระหนักถึงความสำคัญ ของหลักธรรมาภิบาล							
1	1	1	1	1	1	5	1.0
2	1	1	1	0	1	4	0.8
3	1	1	1	1	1	5	1.0
4	1	1	1	1	1	5	1.0
5	1	1	1	1	1	5	1.0
6	1	1	1	0	1	4	0.8
7	1	1	1	1	1	5	1.0
8	1	1	1	1	1	5	1.0
9	1	1	1	1	1	5	1.0
10	1	1	1	1	0	4	0.8

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC ที่คำนวณได้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
<p>ตอนที่ 6 แบบประเมินสภาพการปฏิบัติงานตาม หลักธรรมาภิบาลของ อบต. ส่วนที่ 1 การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส</p>							
1	1	0	1	1	1	4	0.8
2	1	0	1	1	1	4	0.8
3	1	1	1	1	1	5	1.0
4	1	1	1	1	1	5	1.0
5	1	1	1	1	1	5	1.0
6	1	1	1	1	1	5	1.0
7	1	1	1	1	1	5	1.0
8	1	1	1	1	1	5	1.0
9	1	1	1	1	1	5	1.0
10	1	1	1	1	1	5	1.0
11	1	1	1	1	1	5	1.0
12	1	1	1	1	1	5	1.0
13	1	1	0	1	1	4	0.8
14	1	1	1	1	1	5	1.0
15	1	1	0	1	1	4	0.8
16	1	1	0	1	1	4	0.8
17	1	0	1	1	1	4	0.8
18	1	0	1	1	1	4	0.8
19	1	1	1	1	1	5	1.0
20	1	1	1	1	1	5	1.0
21	1	1	1	1	1	5	1.0
22	1	1	1	1	1	5	1.0
23	1	1	1	1	1	5	1.0
24	1	1	1	1	1	5	1.0
25	1	1	1	1	1	5	1.0
26	1	1	1	1	1	5	1.0
27	1	1	1	1	1	5	1.0

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC ที่คำนวณได้
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
ส่วนที่ 2 การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม							
1	1	1	1	0	1	4	0.8
2	1	1	1	1	0	4	0.8
3	1	1	0	1	1	4	0.8
4	1	1	1	1	1	5	1.0
5	1	1	1	1	1	5	1.0
6	1	1	1	1	1	5	1.0
7	1	1	1	1	1	5	1.0
8	1	1	1	1	1	5	1.0
9	1	1	1	1	1	5	1.0
10	1	1	1	1	1	5	1.0
11	1	1	1	1	1	5	1.0
12	1	1	1	1	1	5	1.0
13	1	1	1	1	1	5	1.0
14	1	1	1	1	1	5	1.0
15	1	1	1	1	1	5	1.0
16	1	1	1	1	0	4	0.8
17	1	1	1	1	1	5	1.0
18	1	1	1	0	1	4	0.8
19	1	1	1	1	1	5	1.0
20	1	1	1	1	1	5	1.0
21	1	1	1	1	1	5	1.0
22	1	1	1	1	1	5	1.0
23	1	1	1	1	1	5	1.0
24	1	1	1	1	1	5	1.0
25	1	1	1	1	1	5	1.0

ภาคผนวก 5
ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

**ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส
และการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา**

การตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 359.0 N of Items = 10

Alpha = .91

การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 359.0 N of Items = 27

Alpha = .90

การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม

Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients

N of Cases = 359.0 N of Items = 25

Alpha = .81

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นางสาวสลิภร เชิงพัฒนา	
วัน เดือน ปีเกิด	16 สิงหาคม 2526	
วุฒิการศึกษา		
วุฒิปริญญาตรี	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)	มหาวิทยาลัยทักษิณ	2548